

**T.C.
SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI**

**TENEFFÜS ZAMANLARININ ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN VE YÖNETİCİ GÖRÜŞLERİ**

**Emrullah ALKAŞI
Yüksek Lisans Tezi**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi İhsan TOPCU**

Sivas-2022

**TENEFFÜS ZAMANLARININ ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARI ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN VE YÖNETİCİ GÖRÜŞLERİ**

Emrullah ALKAŞI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Eğitim Bilimleri
Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalı İçin Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır.

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi İhsan TOPCU

Sivas
2022

KABUL VE ONAY

Emrullah ALKAŞI'nın hazırlamış olduğu “Teneffüs Zamanlarının Öğrenci Davranışları Üzerindeki Etkilerine İlişkin Öğretmen Ve Yönetici Görüşleri” başlıklı bu çalışma, 06/05/2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından, “Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Soner DOĞAN

(Jüri Başkanı)

Dr. Öğr. Üyesi İhsan TOPCU

(Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Tuba YAVAŞ

(Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

...../...../.....

Prof. Dr. Murat BURSAL

Enstitü Müdürü

ETİK SÖZÜ

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez Yazım Kılavuzu (Yönerge)'nda belirtilen kurallara uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- ✓ Bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- ✓ Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- ✓ Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere, bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu ve atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
- ✓ Bütün bilgilerin doğru ve tam olduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- ✓ Tezin herhangi bir bölümünü, Cumhuriyet Üniversitesi veya bir başka üniversitede, bir başka tez çalışması olarak sunmadığımı; beyan ederim.

...../...../2022

Emrullah ALKAŞI

ÖN SÖZ

Teneffüs öğrencilerin ve öğretmenlerin dersten sonra dinlenmesi, deşarj olması ve diğder derse hazırlanması için verilen aradır. Gerek öğretmen olduğum dönemde gerekse yöneticilik yaptığım süreçte öğrencilerin teneffüsteki davranışlarını hep gözlemledim. Teneffüste öğrencilerin birbirini taklit ettiğini ve örnek davranışların daha hızlı yayıldığını gördüm. Bu sürenin doğru planlanması ve etkili kullanılmasıyla öğrencilerde olumlu davranışlar gelişebileceğini düşünüyorum. Teneffüs sürelerinin verimli değerlendirilmesinin öğrenciler için daha faydalı olacağı düşüncesiyle bu alanda yapılmış olan çalışmaları incelemek istedim. Bu konuda yapılan araştırmaların az ve yetersiz olduğunu gördüm ve teneffüste davranış edinme konusuna yoğunlaştım. Yüksek Lisans eğitimine başlamanın bu fikirlerim hakkında araştırma yapmam için büyük bir fırsat oldu. Bu araştırma bu süreçlerin sonucu ortaya çıkmış bir çalışmadır. Bu çalışmam tamamlandıktan sonra da teneffüslerin verimli geçirilmesi ile ilgili çalışmalarımı sürdürme gayesi içindeyim.

Çalışmam süresince ve öncesinde bana önemli katkıları olan insanlar oldu. Onları da burada birer cümle ile anmak isterim. Öncelikle tez çalışmam sırasında her konuda samimiyetle yardımlarını gördüğüm tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi İhsan TOPCU'ya ve yüksek lisans ders döneminde derslerime giren tüm hocalarıma, araştırma sürecinde sorularına içtenlikle cevap veren öğretmen ve yönetici arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Bu süreçte ve hayatımın her aşamasında sabırla beni destekleyen kıymetli eşim Gökçe ALKAŞI'ya, sonsuz teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Emrullah ALKAŞI

ÖZET

ALKAŞI, Emrullah, Teneffüs Zamanlarının Öğrenci Davranışları Üzerindeki Etkilerine İlişkin Öğretmen Ve Yönetici Görüşleri, Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2022.

Teneffüsler öğrencilerin sadece fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamamanın ötesinde, onlara etkileşim yoluyla yeni şeyler kazandıran bir süreç olarak da görülebilir. İyi planlanmış bir teneffüs süresinin öğrencilerin öğrenmesine olumlu katkılar sunacağı muhakkaktır. Bu konuya ilişkin alan yazın tarandığında ülkemizde teneffüsle ilgili yeterince çalışmanın olmadığı görülmektedir. Yurtdışında ise konuya ilişkin birçok araştırmanın olduğu, özellikle İngiltere’de teneffüs konusunda ayrıntılı araştırmaların yapıldığı görülmüştür.

Bu araştırma, öğretmen ve yönetici görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinmelerindeki faktörlerin neler olduğunu açığa çıkarmayı amaçlamaktadır. Teneffüste öğrencilerin davranış edinmelerine ait yönetici ve öğretmen görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu ölçüt örneklem yöntemiyle seçilen Sivas Merkez ve Hafik ilçesinde bulunan 12 öğretmen ve 12 yönetici oluşturmaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile kişilerle yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır.

Öğretmenlerin ve yöneticilerin teneffüsleri rahatlama, kısa bir mola, sosyalleşme, enerjiyi kanallandırmak, diğer derse hazırlanma, ihtiyaçların giderilmesi olarak tanımladıkları görülmüştür. Teneffüslerde öğrencilerin öğretmenlerini ve akranlarını gözlemlediği ve onların davranışlarını taklit ettiği sonucu elde edilmiştir. Araştırmada teneffüste olumsuz öğrenmede, hem öğretmenler hem de yöneticiler tarafından en önemli etken olarak taklit edilme gösterilmiştir. En çok taklit edilen öğrencilerin lider konumunda olan öğrenciler olduğu vurgulanmıştır. Taklit edilen öğrencilerin olumsuz davranışlarının, olumlu denilebilecek davranışlarına göre, diğer öğrenciler tarafından daha çok öğrenildiği belirtilmiştir. Teneffüslerde olumlu öğrenci davranışları ödüllendirilirken bu yönde davranış sergilenmesinin teşvik edilmesi gerektiği önerilmiştir. Öğrencilerin teneffüste enerjilerini atarken, psiko-motor hareketleri yapmalarını sağlayacak araç-gereçlerle teneffüs alanlarının donatılmasının yanında,

onların sosyalleşeceği oturma alanları, yeşil alanlar, yürüyüş yolları gibi alanların da oluşturulması bir diğer sonuç olarak bulunmuştur.

Öğretmenler ve yöneticiler, teneffüs süresinin çok uzun olmasının öğrencinin bir sonraki derse adapte olmasını engelleyeceğini ifade ederken, sürenin çok kısa olmasının ise hem öğrencilerin yeteri miktarda dinlenmesine engel olacağı hem de fizyolojik ihtiyaçlarını gideremeyecekleri yönünde olmuştur. Teneffüs sürelerinin uzun olması durumunda, teneffüs alanlarının farklı öğrenme biçimlerine hitap edebilecek atölyelerle ve oyun alanları ile donatılması gerektiği önerilmiştir. Ayrıca olumlu öğrenmeleri artırmak için öğrencilerin okul dışı zamanlarda kullandıkları sosyal medya alanlarının kontrol altına alınması gerektiği ya da öğrencilere sosyal medya kullanımı konusunda bilinçlendirme yapılması gerektiği önerilmiştir.

Sonuç olarak, teneffüsle ilgili yönetici ve öğretmen görüşlerine göre, ülkemizde bulunan okullarda teneffüs alanlarının ve teneffüste öğrencilerin olumlu öğrenmesine katkı sağlayacak araç-gereçlerin yeterli olmadığı tespit edilmiştir. Teneffüslerdeki bu eksikliklerden dolayı öğrencilerde olumsuz öğrenmelerin daha hızlı yayılacağı sonucu elde edilirken, bunun önüne geçmek için teneffüs alanlarının revize edilmesi gerektiği, iyi bir planlama neticesinde teneffüs alanlarının olumlu öğrenme alanlarına dönüşebileceği önerilerinde bulunulmuştur. Teneffüs sürelerinin uzatılmasının öğrenciler için gerekli olduğu fakat okullardaki teneffüs alanlarının düzenlenmesi tamamlanmadan teneffüs sürelerinin uzatılmasının dezavantaja dönüşebileceği belirtilmiştir. Teneffüs alanlarının öğrencilerin hem eğlenceli vakit geçirirken hem de olumlu öğrenmelerine katkı sağlayacak atölyelerle, spor alanlarıyla ve oyun merkezleriyle donatılmasının gerekli olduğuna vurgu yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Öğrenme, Teneffüs, Okul Koridoru, Nöbetçi öğretmen, Ders dışı etkinlik.

ABSTRACT

ALKAŞI, Emrullah, Opinions of Teachers and School Administration on the Effects of Recess on Students' Behaviors, Master's Thesis, Sivas, 2022.

In addition to meeting not only the physiological needs of students, recess can also be seen as a process for making them attain new things through social interaction. It is certain that a well-planned recess period will make positive contributions to students' learning. When the literature on this topic is scanned, it is seen that there is not enough studies on recess in our country. It has been seen that there is a lot of research on the subject abroad, especially in the UK, detailed research has been conducted on recess.

This research aims to reveal what are the factors in students' behavior acquisition during recess according to the opinions of teachers and administrators. Phenomenology, one of the qualitative research patterns, was used in this study which aims to determine the opinions of administrators and teachers about the behavior acquisition of students during recess. The survey group of the study consists of 12 teachers and 12 administrators, selected by the criterion sampling method, located in Sivas City Central and Hafik district of Sivas. The data were collected through forms of semi-structured face-to-face interviews with people.

It has been observed that teachers and administrators define recess as relaxation, a short break, socialization, channeling one's energy, preparing for next lesson, eliminating needs. During the recess, it is concluded that students observed their teachers and peers and imitated their behaviors. In this study, imitation is shown to be most important factor by both teachers and students in negative learning during break times. It is emphasized that the most imitated students are the ones who are in the leading position. It is noted that the negative behaviors of imitated students are learned more by other students rather than positive ones. During recess, it is suggested that students' positive behaviors should be rewarded and they should be encouraged to show such behaviors. In addition to equipping recess areas with tools and equipment that will allow students to make psycho-motor movements while burning off their energy during recess, another result was found to be creation of spaces such as living areas, green areas, walking paths where they will socialize.

While teachers and administrators stated that a long break time would prevent the student from adapting to the next lesson, a short time would prevent the students not only from getting enough rest but also they would not be able to meet their physiological needs. It is suggested that in case of long recess periods, the recess areas should be equipped with workshops and playgrounds that can accommodate different forms of learning. It is also suggested that in order to increase positive learning, the social media areas used by students during out-of-school periods should be taken under control or students should be made aware of social media usage.

As a result, according to the opinions of administrators and teachers regarding recess, it has been determined that the recess areas and the tools and equipment that will contribute to the positive learning of students during recess are not enough in the schools in our country. Due to these shortcomings during recess, while it is considered that negative learning will spread faster among students, so as to prevent this, recess areas should be revised, thanks to a well planned modeling, it is suggested that recess areas can be turned into positive learning areas. It is stated that the extension of the recess periods is necessary for the students, however the extension of the recess periods may turn into a disadvantage before the arrangement of the recess areas in the schools is not completed. It is emphasized that it is necessary to equip the recess areas with workshops, sports fields and game centers that will contribute to both students' positive learning and spending a funny time.

Key words: Learning, Recess, School corridors, Teacher on-duty, After-class activity

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	II
ETİK SÖZÜ	III
ÖN SÖZ	IV
ÖZET	V
ABSTRACT	VII
İÇİNDEKİLER	IX
TABLolar LİSTESİ	XIII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XIV
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amaç Cümlesi	4
1.3. Araştırmanın Alt Amaçları	4
1.4. Araştırmanın Amacı ve Önemi	5
1.5. Sayıtlılar	6
1.6. Sınırlılıklar.....	7
1.7. Tanımlar	7
BÖLÜM II	8
KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1. Okulda Eğitim.....	8
2.2. Okulda Öğrenme	9
2.3. Öğrenmeyi Etkileyen Temel Faktörler.....	11
2.3.1. Öğrenen İle İlgili Faktörler	11
2.3.2. Öğrenme Yöntemi İle İlgili Faktörler	13
2.3.3. Öğrenme Malzemesi İle İlgili Faktörler	14

2.4. Eğitim-Öğretim Sürecinde Teneffüs Zamanının Yeri ve Önemi	15
2.5. İlgili Araştırmalar.....	17
2.5.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	17
2.5.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	19
BÖLÜM III.....	23
YÖNTEM	23
3.1. Araştırmanın Deseni	23
3.2. Çalışma Grubu	23
3.3. Veri Toplama Aracı	25
3.4. Verilerin Analizi	25
3.5. Geçerlik ve Güvenirlik	26
BÖLÜM IV	29
BULGULAR VE YORUM.....	29
4.1. Birinci Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum	29
4.1.1. Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Teneffüsün Anlamı.....	29
4.1.2. Yöneticilerin Görüşlerine Göre Teneffüsün Anlamı	31
4.2. İkinci Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum	32
4.2.1. Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Teneffüs Zamanında Öğrencilerin Davranış Edinmelerine İlişkin Fiziki Faktörlerin Etkisi.	32
4.2.2. Yöneticilerin Görüşlerine Göre Teneffüs Zamanında Öğrencilerin Davranış Edinmelerine İlişkin Fiziki Faktörlerin Etkisi.	36
4.3. Üçüncü Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum	39
4.3.1 Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Teneffüs Zamanında Öğrencilerin Davranış Edinmelerine İlişkin Okul Koridoru ve Ortak Alanlardaki Düzenlemelerin Etkisi. 39	
4.3.2. Yöneticilerin Görüşlerine Göre Teneffüs Zamanında Öğrencilerin Davranış Edinmelerine İlişkin Okul Koridoru ve Ortak Alanlardaki Düzenlemelerin Etkisi. 43	
4.4. Dördüncü Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum.....	47

4.4.1. Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Teneffüs Zamanında Öğrencilerin Davranış Edinmelerine İlişkin Akranların Etkisi.....	47
4.4.2. Yöneticilerin Görüşlerine Göre Teneffüs Zamanında Öğrencilerin Davranış Edinmelerine İlişkin Akranların Etkisi.....	50
4.5. Beşinci Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum	53
4.5.1. Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Teneffüs Zamanında Öğrencilerin Davranış Edinmelerine İlişkin Teneffüs Süresinin Etkisi.	53
4.5.2. Yöneticilerin Görüşlerine Göre Teneffüs Zamanında Öğrencilerin Davranış Edinmelerine İlişkin Teneffüs Süresinin Etkisi.	57
4.6. Altıncı Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum	60
4.6.1 Öğretmenlerin Görüşlerine Göre 2023 Eğitim Vizyon Belgesi Doğrultusunda Teneffüs Sürelerinin İlköğretimde 10 Dakikadan 15 Dakikaya Çıkarılmasının Etkileri.	60
4.6.2. Yöneticilerin Görüşlerine Göre 2023 Eğitim Vizyon Belgesi Doğrultusunda Teneffüs Sürelerinin İlköğretimde 10 Dakikadan 15 Dakikaya Çıkarılmasının Etkileri.	63
4.7. Yedinci Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum.....	66
4.7.1. Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Teneffüs Zamanını Daha Etkili Hale Getirebilmek İçin Yapılması Gerekenler.....	66
4.7.2. Yöneticilerin Görüşlerine Göre Teneffüs Zamanını Daha Etkili Hale Getirebilmek İçin Yapılması Gerekenler.....	69
BÖLÜM V	72
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	72
5.1. Birinci Alt Amaca Ait Tartışma ve Sonuçlar	72
5.2. İkinci Alt Amaca Ait Tartışma ve Sonuçlar	75
5.3. Üçüncü Alt Amaca Ait Tartışma ve Sonuçlar	76
5.4. Dördüncü Alt Amaca Ait Tartışma ve Sonuçlar.....	78
5.5. Beşinci Alt Amaca Ait Tartışma ve Sonuçlar	81
5.6. Altıncı Alt Amaca Ait Tartışma ve Sonuçlar	83

5.7. Yedinci Alt Amaca Ait Tartışma ve Sonuçlar	85
5.8. Öneriler	88
5.8.1 Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	88
5.8.2 Araştırmacılara Yönelik Öneriler	89
KAYNAKÇA:	90
EKLER	97
Ek 1. Görüşme Formu	97
Ek 2. Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma İzni	98
Ek 3. Etik Kurul Kararı	99

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların branş-kıdem ve görev değişkenine göre dağılımı.	24
Tablo 2. Öğretmenlerin görüşlerine göre teneffüsün anlamı.	29
Tablo 3. Yöneticilerin görüşlerine göre teneffüsün anlamı.	31
Tablo 4. Öğretmenlerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinmelerini etkileyen fiziki faktörler.	33
Tablo 5. Yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinmelerini etkileyen fiziki faktörler.	36
Tablo 6. Öğretmenlerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinmelerini etkileyen okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemeler.	40
Tablo 7. Yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinmelerini etkileyen okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemeler.	43
Tablo 8. Öğretmenlerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinmelerinde akranların etkisi.	47
Tablo 9. Yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinmelerinde akranların etkisi.	50
Tablo 10. Öğretmenlerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinmelerinde teneffüs süresinin etkisi.	54
Tablo 11. Yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinmelerinde teneffüs süresinin etkisi.	57
Tablo 12. Öğretmenlerin görüşlerine göre 2023 Eğitim Vizyon Belgesi doğrultusunda teneffüs sürelerinin ilköğretimde 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılmasının etkileri.	61
Tablo 13. Yöneticilerin görüşlerine göre 2023 Eğitim Vizyon Belgesi doğrultusunda teneffüs sürelerinin ilköğretimde 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılmasının etkileri.	64
Tablo 14. Öğretmenlerin görüşlerine göre teneffüs zamanını daha etkili hale getirebilmek için yapılması gerekenler.	67
Tablo 15. Yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanını daha etkili hale getirebilmek için yapılması gerekenler.	69

KISALTMALAR LİSTESİ

KÖ : Katılımcı Öğretmen

KY : Katılımcı Yönetici

BASİS: Okullarda teneffüs ve sosyal yaşam.

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

İKY: İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmaya ilişkin problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın önemi, sayıltılar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Okulda eğitim formal ilkeler çerçevesinde yürütülür. Eğitim, belirli amaçlar doğrultusunda önceden hazırlanmış programlara göre yapılır, yani planlanır. Okulun eğitim-öğretim döneminde yönetici, öğretmen ve öğrenciler tarafından gerçekleştirilecek teorik ve uygulamalı etkinliklerinin planı, mevcut zaman dikkate alınarak düzenlenmiştir. Eğitim süreci öğretmen tarafından hazırlanır, uygulanır, sürekli izlenir ve belirli aşamalarda değerlendirilir. Bu doğrultuda eğitim sürecinin temel aşamaları; amaç, öğretme-öğrenme etkinlikleri ile ölçme ve değerlendirme olmak üzere üç başlık altında ele alınabilir (Kıncal, 2001).

Eğitim süreci sadece sınıf ortamında değil ders dışında da devam etmektedir. Bu süreç, okul saatlerinin dışındaki süreç ve teneffüsler olarak ikiye ayrılabilir. Her dersten sonra 10-15 dakika aralığında teneffüs adı altında verilen sürelerin, öğrenciler için bir rahatlama zamanı olması beklenir.

Teneffüsün ana katılımcıları öğrencilerdir. Teneffüs, öğrencilerin sınıf yaşamından ayrılmaları ve yetişkinler tarafından kolayca tanımlanamayan etkileyici, canlı, farklı kültürler geliştirmeleri için zemin hazırlamaktadır (Pollard, 1985). Eğitim süreci içerisinde teneffüs; her okulda görülen eğlendirici, dinlendirici zaman dilimidir (Blatchford, 1998). Her ne kadar Blatchford (1998) ve Pollard (1985) böyle ifade etse de teneffüste geçirilen zamanda asıl hedefin, teneffüsün eğlenceli zaman geçirme, etkileyici, canlı, farklı kültürler kazandırmasının yanında olumlu öğrenmeler de sunuyor olmasıdır.

Teneffüs öğrenciler arasındaki sosyal aktiviteleri ve etkileşimleri artırırken, öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmesini ve yetişkinlerle etkileşimlerine aracılık etmesini sağlar. Ayrıca teneffüs öğrencilere, genellikle gerçek dünyada karşılaşılmayan türden sosyal zorluklarla karşılaşma ve onları çözme fırsatları sunar (Baines, Blatchford ve Golding, 2020). Sosyal öğrenmelere imkân sağlayacak şekilde planlanmış bir teneffüs zamanının öğrencilerde olumlu öğrenmeler ortaya çıkarması beklenir. Fakat teneffüsler

kontROLSÜZ bir şekilde olursa ve farklı öğrenmelere götürecek araç-gereçler koridorlarda ve bahçede bulunmazsa teneffüs zamanı öğrenciler için artık olumsuz öğrenme alanına dönüşebilir.

Teneffüslerde koridorlarda ve okul bahçesinde öğrencilerin başıboş ve kontROLSÜZ bırakılması, sınıfa giriş-çıkışlarda özellikle merdivenlerde koşuşturmalara, çarpışmalara ve yaralanmalara neden olabilmektedir (Memduhoğlu ve Taşdan, 2007). Bu tarz aksiliklerin önüne geçilebilmesi için de nöbetçi öğretmenlik uygulaması yapılmaktadır. Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 44. Maddesinde nöbetçi öğretmenin görevleri belirlenmiştir. Nöbetçi öğretmenler yönetmelikte bahsedilen görevleri her ne kadar yerine getirmeye çalışsalar da öğrencilerin eğitim görecekları mekânlardaki olumsuz durumları tespit etme ve gerekli önlemleri alma noktasında eksik kaldıkları söylenebilir (Günay ve Özbilen, 2014).

Nöbetçi öğretmenin teneffüslerde gerçekleşebilecek olumsuz öğrenmelerin önüne geçememesine ülkemizde öğretmen başına düşen öğrenci sayısının çok fazla olması neden olabilir (Eurostat, 2019). Buna bağlı olarak teneffüslerde hedeflenen kontrol yeterli düzeyde sağlanamayabilir. Okul bahçelerinde tüm yaş grubu öğrencilerin eğitim, oyun, dinlenme ve fiziksel aktivite ihtiyaçlarını karşılayacak düzenlemeler yapılmalıdır. Okul bahçelerinde öğrencilerin zaman geçireceği oyun alanları ve farklı öğrenme alanlarının yeteri kadar bulunmaması, bazı okullarımızın alan olarak da yeterli olmaması teneffüslerde olumsuz öğrenmelere neden olan diğer sebeplerdir (Vural ve Yılmaz, 2018).

Aslanargun ve Bozkurt'a (2012) göre okul yönetiminin teneffüs alanlarıyla ilgilenmesine ve bu alanlarda oluşabilecek öğrenmeleri kontrol altına alabilmesine engel olabilecek birtakım nedenler vardır. Okul yönetiminin eldeki olanaklarla yönetim görevini yerine getirmeye çalıştıklarını, okul içinde ve dışında insan kaynaklarını yönetme aşamasında görev ve sorumluluklar temelinde yapıyı önemsediklerini belirtirken, okul iklimini en çok etkileyen unsur olan teneffüs alanlarının öğrenmeye ve öğretmeye uygun hale getirilmesi sürecinde önemsenmediğini ifade etmişlerdir.

Okul yöneticisi, kazanımların nasıl öğretildiğine ve ne şekilde daha iyi öğretilebileceğine odaklanan bir eğitim-öğretim lideri olarak görülmesi gerekirken, okulda işlerin nasıl idare edilebileceğine yoğunlaşan birer okul işletmecisi olarak görülmektedir ve bu yönde rol ve işlev icra etmektedir (Çetin, 2019). Bu durum okul

yönetiminin eğitim-öğretimle daha çok ilgilenmesine engel olduğu gibi teneffüs alanlarıyla da ilgilenmesini azaltabilecektir.

Etkili ve kaliteli teneffüslerin öğrenme ortamını ve sınıf iklimini olumlu etkilediği bilinmektedir (Yaman, 2006). Bu yüzden öğrencilerin okul dışı çevreden edindiği öğrenmeleri akranlarına olumlu bir şekilde aktarabilmesi için teneffüslerin iyi bir şekilde organize edilmiş olması gerekir. Öğrencilerin okul dışı olumlu ya da olumsuz öğrenmelerinin diğer öğrencilere aktarımı, nöbetçi öğretmenlerin teneffüste öğrencileri kontrol etme ve teneffüs alanına hakim olma düzeyine bağlıdır. Okullarda nöbet görevi için nöbetçi öğretmenlerin yeterli olmadığı bu yüzden başka kadroların görevlendirilmesi gerektiği veya öğretmenlerin bu görevinde yardımcı personele ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

Aynı gün hem nöbetçi olmaları hem de derslere devam etmeleri öğretmenlere ağır bir yük getirmektedir. Öğretmenlerin sadece nöbet ya da ders sorumluluğu değil, idare tarafından verilen görevleri yerine getirme, resmi evrak hazırlama ve randevusuz gelen velilerle görüşme gibi sorumlulukları da olduğu düşünüldüğünde, nöbet görevi için teneffüs alanlarında bulunacak özel eğitim almış kişilerin görevlendirilmesinin öğretmenlere yeterince yardımcı olacağı ifade edilebilir (Ayyıldız ve Akın 2016). Ancak ülkemizde böyle bir uygulama yoktur. Bu yüzden öğrenciler ne kadar başıboş kalırsa o derecede kontrolsüz öğrenme akışı olacaktır. Öğrencilerin deşarj olabilmeleri için az da olsa kontrolsüz ortama ihtiyaç duyulabilir; fakat bu durumun öğrencilerde olumlu öğrenme sağlama oranına göre değerlendirmesi gerekmektedir.

Okul, çevresindeki istenmeyen davranışları eğitim yoluyla engellemeye çalışırken, çevrenin davranış bozucu etkilerinden öğrencilerini korumak için, onları okulda olabildiğince uzun süre tutabilmeye de çalışmalıdır. Okul bahçesinin ve oyun alanlarının öğrencilere ders dışı zamanlarda da kullanabilecekleri bir programla açık tutulması, bu etkilerin öğretmen denetimi ve yardımı ile gerçekleştirilmesi, okulun diğer alanlarının öğrencilerin yönelim ve gereksinimlerine yanıt bulabilecekleri hale getirilmesi, öğrencinin çevredeki bozucu davranışlarla karşılaşma olasılığını azaltacaktır. Okul, öğrencilerin orada bulunmaktan hoşnut olacağı bir ortam haline getirilmelidir (Özyürek, 1983). Özyürek'in (1983) de ifade ettiği gibi teneffüs alanlarının öğrenciler için cazibe merkezi haline getirilmesi gerekmektedir. Öğrenciler teneffüste olumlu öğrenme alanlarından ayrılmak istemeden orada kalabilmelidir. Olumlu öğrenme

alanlarının az olması ya da olmaması durumu da eklenecek olursa, teneffüsler tamamen olumsuz öğrenme alanlarına dönüşebilecektir.

Yukarda açıklanmaya çalışıldığı gibi, öğrencilerin zevk alacağı, eğlenceli vakit geçireceği oyun ve spor alanları, atölyeler gibi mekânların teneffüslerdeki olumlu öğrenmeye ne kadar katkısının olduğu; bu gibi mekânların bulunmadığı, öğrencilerin sıkışık bir şekilde teneffüs geçirdiği alanların olumsuz öğrenmelere hangi düzeyde etki edeceği bu araştırmanın temelini oluşturmaktadır.

Teneffüs sürelerinin verimli kullanılması ve öğrenmeye etkisi üzerine yapılan araştırmalar yeterli değildir ve teneffüslerde yapılacak olan eğlenceli sosyal aktivitelerin çocukların becerilerini geliştirmesine sağlayacağı katkı görmezden gelinmektedir. Bu önemli bağlantıları kurmak için metodolojik güce sahip yeterli çalışma yoktur (Baines, vd., 2020). Çocukların becerilerini geliştirmeye katkısı olan teneffüs zamanlarının, öğrencilerin olumsuz davranış edinmesinde etkisinin olup olmadığı araştırılması gereken bir durumdur. Ayrıca öğrencilerin teneffüste farklı öğrenme alanlarına ihtiyaç duyması konusunun da bilimsel olarak araştırılması gerekmektedir. Bu araştırmanın olumsuz öğrenmelerin teneffüslerde oluşan boşluktan mı kaynaklandığı sorusuna da bir açıklık getirmesi beklenmektedir.

Genç (2003) yapmış olduğu çalışmada, teneffüste yapılan etkinliklerin başında gelen oyunun çocukların gelişimleri üzerindeki etkileriyle ilgili; her çocuğun oyun oynayacağı ve oyun vasıtasıyla birçok şey öğreneceği, sonucuna varmıştır. Fakat araştırmada teneffüste öğrenilenlerin olumlu öğrenmeler mi, yoksa olumsuz öğrenmeler mi olduğu şeklinde ayrımı yapmamıştır. Bu araştırmada öğrencilerin olumlu davranış edinmelerine teneffüs katkı sağlamakta mıdır, yoksa mevcut teneffüs alanları öğrencilerin olumsuz davranış edinmelerine mi neden olmaktadır sorusuna cevap aranacaktır.

1.2. Araştırmanın Amaç Cümlesi

Öğretmen ve yönetici görüşlerine göre, öğrencilerin davranış edinmelerine teneffüs zamanı nasıl etki etmektedir?

1.3. Araştırmanın Alt Amaçları

- 1- Öğretmen ve yöneticiler teneffüsü nasıl algılamaktadırlar?
- 2- Öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinimlerinde, fiziki faktörlerin etkileri nelerdir?

3- Öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinimlerinde, okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemelerin etkisi ne olabilir?

4- Öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinimlerinde, birlikte vakit geçirilen akranların etkisi ne olabilir?

5- Öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinimlerinde, teneffüs süresinin etkisi nedir?

6- Öğretmen ve yöneticiler 2023 Eğitim Vizyon Belgesi doğrultusunda teneffüs sürelerinin ilköğretimde 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılmasını nasıl değerlendirmektedir?

7- Öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanını daha etkili hale getirebilmek için neler yapılabilir?

1.4. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Eğitimde büyük değişikliklerin olduğu son yıllara bakılacak olursa, oyun alanı denetimlerinin çoğu çocuğu kontrol etmek için öğretmenlerin pencerelerinden bakmaları şeklindeydi. Fakat bu durum bugün bu şekilde değildir. Bugün öğretmenler öğrencilerin içine karışan, onlarla ilgilenen ve çok çeşitli problemlerine yardımcı olan durumdadırlar (Evans, 1997). Yeni nesil öğrenci tipine göre evrilen öğretmenlerimize bu bağlamda daha çok görev düşmektedir. Öğrencilerle daha çok ve etkili vakit geçirmek, onları gözlemleyerek olumlu yönergelerle onları yönlendirme gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Teneffüs zamanının okul gününün önemli bir bölümünü kapsadığı düşünülürse, teneffüsün sınıfta öğretime verilen değer kadar önemli olduğu ve çok iyi planlanması gerektiği ifade edilebilir (Baines ve Blatchford 2006). Teneffüs, arkadaşlıkların olduğu ve geliştiği ana ortam olabilir. Benzer şekilde, oyunlar ve diğer sosyal aktiviteler, araştırmacılar için özellikle ilgi çekicidir. Pek çok çalışmada teneffüs alanında çocuk gruplarının varlığını belirlemek için anketler kullanılırken, uygulamada teneffüsün işlevini araştıran çok az çalışma vardır (Baines ve Blatchford, 2009). Bu noktadan hareketle bu çalışmada, öğrencilerin teneffüste olumsuz öğrenmelerden daha çok olumlu öğrenmeler edinmesi için nelere ihtiyaç duyulduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu ihtiyaçların nasıl karşılanması gerektiğine de bilimsel bir açıklık getirilecektir.

Okullarda öğrenme sürecinin en önemli parçalarından birisi de teneffüs zamanıdır. Teneffüs zamanında öğrenciler birlikte zaman geçirirler. Bu zaman zarfında öğrencilerin birbirleriyle ve çevreyle çeşitli etkileşimde bulunmaları kaçınılmazdır. Dolayısıyla teneffüs ortamlarında vakit geçiren öğrencilerde kalıcı izli davranış değişikliği olması muhtemeldir. Bu şekilde bir değişiklik literatürde öğrenme olarak tanımlanmaktadır. Teneffüs zamanında öğrencilerde oluşacak öğrenmelerin olumlu yöne aktarılabilmesi için teneffüs ortamlarının çok iyi bir şekilde planlanması gerekmektedir. Bu planlamayı ancak politika koyucular başlatabilirler. Bu başlangıç yeterli olmayacaktır. Böyle bir planlamayı uygulayıcıların içerlemesi ve gerektiği gibi yerine getirmesi ancak öğrencilerde olumlu öğrenmeyi sağlayacaktır. Ülkemizde uygulayıcılar en alt yapı taşında öğretmenler ve okul yöneticileridir. Araştırmada işte bu uygulayıcılar olan öğretmenlerin ve yöneticilerin teneffüsün önemi hakkında ne düşündükleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Ayrıca teneffüste öğrenmeye etkisi olabilecek fiziki faktörler, okul koridorları ve ortak alanlar, akran öğrenimi ve teneffüs süreleri ile ilgili öğretmen ve yöneticilerin görüşleri de açığa çıkarılmaya çalışılmıştır. Son olarak teneffüs alanlarının nasıl düzenlenmesi gerektiği hakkında öğretmenlerin ve yöneticilerin görüşleri ortaya çıkarılmıştır. Araştırmada, teneffüsün değeri ve denetimi, teneffüste sağlanan olanakların yanı sıra, ortaya çıkan sorunlar ve davranışlar, teneffüs için okulların vermeye çalıştığı hizmetler hakkında bilgiler de dahil olmak üzere teneffüsün temel özellikleri hakkında güncel verilerde toplanmaya çalışılmıştır.

2023 Eğitim Vizyonu Belgesinde de öğrencilerin gelişim özelliklerinin dikkate alınarak teneffüs sürelerinin arttırılacağı, okul bahçelerinin tasarım-beceri atölyeleri ile bağlantılı olarak yeniden tasarlanıp yaşam alanlarına dönüştürüleceği belirtilmiştir. Bu belgede teneffüs süresine, okul bahçesine ve öğrencilerin teneffüste vakit geçireceği alanlara bu denli önem verilmesi, araştırmanın ne kadar isabetli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu araştırma teneffüslerin daha etkili ve verimli olması için uygulayıcılara yol haritası olacaktır. Ayrıca teneffüslerde öğrenciler arası olumlu öğrenme oluşabilmesi için nelerin yapılması gerektiği sorusuna da cevap bulunacaktır.

1.5. Sayıtlar

Bu araştırmada aşağıdaki sayıtlardan hareket edilmiştir.

- 1- Yönetici ve öğretmenlerin teneffüslerle ilgili farklı algıları bulunmaktadır.
- 2- Yönetici ve öğretmenlerin bu algıları bilimsel çalışmalarla belirlenebilir.

1.6. Sınırlılıklar

1- Bu araştırma 2020-2021 eğitim-öğretim yılında, Sivas ili Hafik İlçesinde bulunan bir ilkokul, bir ortaokul, bir lise ve Sivas il merkezinde bulunan bir ilkokul, bir ortaokul ve bir lisede görevli katılımcılardan elde edilen verilerle sınırlıdır.

2- Covid-19 pandemisi nedeniyle bazı görüşmeler telefonla ve e-mail ile yapılmıştır.

1.7. Tanımlar

Koridor: Okul binalarında, sınıf ve okulun diğer bölümlerinin arasında bulunan büyük boşluklar. (TDK, 2020)

Olumsuz Davranış: Belirli bir zamanda öğrencinin akademik eylemleri tehdit eden ve sınıf etkinliklerinin akışını olumsuz etkileyen her türlü öğrenci davranışı (Burden, 1995).

Öğretmen: Ürünü insan olan eğitim faaliyeti içerisinde, eğitim ve öğretim işini, formal örgütlerde yapan alanında uzmanlaşmış kişi (Bıyık, 2014).

Nöbetçi Öğretmen: İlköğretim kurumlarında; okulun bina ve tesisleri ile öğrenci mevcudu, yatılı, gündüzlü, normal veya ikili eğitim yapma gibi durumları göz önünde bulundurularak okul müdürlüğünce düzenlenen nöbet çizelgesine göre öğretmenler, normal eğitim yapan okullarda gün süresince, ikili eğitim yapan okullarda ise kendi devresinde nöbet tutarlar. (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği Madde 44)

Teneffüs: Okullarda öğrencilerin ve öğretmenlerin; rahatlamaları, dinlenmeleri, diğer derse hazırlık yapmaları ve fizyolojik ihtiyaçlarını gidermeleri için ders aralarında verilen 10-15 dakikalık kısa molalardır.

Okul Yöneticisi: Okul denenen eğitim örgütünü, eğitim politikaları ve örgütün amaçları doğrultusunda yaşatmak görevi üstlenen ilköğretim, ortaöğretim müdür ve müdür yardımcılarıdır (Bıyık, 2014).

BÖLÜM II

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde kuramsal bilgiler ve konu ile ilgili araştırmalar başlıklar halinde sunulmuştur. Kuramsal bilgilere yer verilirken genelden – özele bir bakış açısı izlenmiş; eğitim ve öğretim, öğrenme, teneffüs ve teneffüste öğrenmeyi etkileyen faktörler başlıklarına yer verilmiştir.

Araştırmanın temel konusu olan teneffüste olumlu-olumsuz öğrenme ve davranış edinme konularını içeren ilgili araştırmalara ‘İlgili Araştırmalar’ başlığı altında kronolojik biçimde yer verilmiştir. Araştırmalar ‘Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar’ ve ‘Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar’ olarak gruplandırılmış ve ayrı başlıklar altında sunulmuştur.

2.1. Okulda Eğitim

Eğitim ve öğretim toplumun ihtiyacını gidermek için formal olarak okullarda, informal olarak ise okul dışında, belirli bir plan ve program çerçevesinde yürütülür. Geçmişten günümüze eğitim, her bir felsefi görüşe göre farklı bir şekilde ifade edilmiştir. Realistler, insanları toplumun egemen değerlerine göre yetiştirme süreci; İdealistler, Tanrı'ya ulaşma sürecine yönelik faaliyetler; Marksistler, çelişkiyi en aza indirme ve onu üretimde tutma süreci; Pragmatistler, deneyimler yoluyla istenen davranış değişikliğini yaratma süreci; Varoluşçular, eğitimi, insanları mümkün olan en iyi yere getirme süreci olarak ifade etmişlerdir (Sönmez, 2009).

Eğitim, bir bireyin kendi yaşamı boyunca davranışlarında kasıtlı olarak değişiklik meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1994). Davranışsal psikoloji eğitimi, öğrenme deneyimleri yoluyla istenen davranış değişikliklerini yaratma süreci olarak tanımlamıştır. Yapılandırmacı yaklaşımda ise eğitim, deneyim, gözlem ve deneme yanılma yoluyla kendi bilişsel şemalarını inşa etme süreci olarak tanımlanmaktadır (Kaya ve Oran, 2015).

Eğitim, en genel anlamıyla, belirli amaçlar için insan yetiştirme sürecidir. Bu süreçten geçen insanın kişiliği değişir. Bu farklılaşma, eğitim sürecinde edinilen bilgi, beceri, tutum ve değerler aracılığıyla gerçekleşir (Fidan ve Erden, 1991). Eğitim süreci formal çerçevede okullarda gerçekleştirilir. Okul haricinde ise hayatın her anında eğitim devam etmektedir. Organizma her zaman olumlu ya da olumsuz öğrenmeler edinmeye

çevresindeki yaşantılar neticesinde devam etmektedir. Okullarda ise öğrencilere istendik olumlu davranışlar kazandırılmaya çalışılır. Bunun için ünitelendirilmiş yıllık planlar, aylık planlar ve günlük planlar hazırlanır. Aynı şekilde teneffüsler için de okulun imkânları ölçüsünde ve mevsimlere göre planların yapılması gerekmektedir. Fakat günümüzde okullarda teneffüsler için belirli bir planın yapılmadığı bilinmektedir.

Öğretim, bilgi ve iletişimden çok oluşturmayı destekleyen bir süreçtir ve öğrenme ise bilgi edinmekten ziyade aktif bir oluşturma sürecidir (Duffy ve Cunningham, 1996; akt. Çerçi ve Semerci, 2004). Öğrenenin bilgiyi oluşturabilmesi için bir rehbera yani öğretmene ihtiyacı vardır. Öğretmenin öğrenci ile arasında geçen durum ise öğretme olarak tanımlanır. Öğretme, bir kimsenin bir diğerine öğrenmesi için yardım etme sanatıdır ve öğrenmeyi kolaylaştırmak için bilgi temini, uygun ortam, şartlar ve faaliyetler sağlamayı kapsar (Alkan, 1987). Günümüzde eğitim daha çok öğrenen odaklı hale gelmiştir. Öğrenenin aktif olduğu, yaparak yaşayarak öğrendiği, problem çözme becerilerini kullandığı ve eğitim sürecinde üst düzey bilişsel becerilerin daha çok kullanıldığı bir eğitim sistemi önemsenmektedir.

Eğitim kavramı, zaman içinde öğrenciye daha yakından bakarak, bu doğrultuda yöntem ve tekniklerinin gelişimine yardımcı olmuştur. Eğitimdeki değişikliklerden en çok etkilenen kavramlardan biri de öğrenme kavramıdır (Kelly, Lesh ve Baek, 2008; akt. Cevher, 2017).

2.2. Okulda Öğrenme

Öğrenme süreci; karşılaşılan bir duruma reaksiyon göstererek bir faaliyetin meydana getirilmesi veya değiştirilmesi sürecidir (Alkan, 1987, 209). Öğrencilerin karşılaştığı durumların olumlu ya da olumsuz olmasına göre öğrenmenin türü de şekillenir. Okullarda hem derslerde hem teneffüslerde öğrencilerde istendik davranışların öğrenilmiş olması beklenirken, öğrencilerde olumsuz davranışlar yüksek bir oranda gözlenmektedir. Öğretmenlerin istenmeyen olarak nitelendiği davranışlar incelendiğinde ders akışını bozan davranışlar; söz almadan konuşma, dikkat dağıtıcı hareketler yapma, anlamsız sesler çıkarma, bağırarak konuşma davranışları belirtilmiştir. İletişim bozukluklarından kaynaklanan problemler ise; şikâyet etme, başkasının sözünü kesme, tartışma, kavga ve şiddet içerikli davranışlar, ayrımcılık, bireysel farklılıklara ve fikirlere saygısız davranma, her şeye ağlama davranışları olarak nitelenmiştir (Yumuşak ve Balcı, 2018, 243).

Hedefler, insanlara hangi bilgi, beceri ve tutumların kazandırılacağını ve bunların hangi konularda ele alınacağını gösterir. Öğretme ve öğrenme etkinlikleri sırasında kişilerin yukarıda belirtilen bilgi, beceri ve tutumları öğrenmesi ve öğretim sonunda elde edilen ürünlerin amaçlara uygun ve yeterli olup olmadığı değerlendirme süreci ile anlaşılır (Fidan ve Erden, 1998). Öğrenme, bir çocuğun etrafındakilerin entelektüel yaşamında büyüdüğü sosyal bir süreçtir (Clements ve Battista, 1990). Genel kabul göre, öğrenme bir deneyimin ürünü ve nispeten kalıcı bir iz ile davranışı değiştirme sürecidir (Ertürk, 1994). Öğrenme, öğrencinin bir yaşantı sonucunda yeni bir davranışı kazanması veya mevcut davranışını değiştirmesidir (Cronbach, 1977).

Tüm canlıların dış ortamda yaşamlarını sürdürebilmeleri için uygun davranışlar göstermeleri gerekir. Çoğu hayvan doğduğunda kendi hayatını sürdürebilirken, bir insan bebeği doğduktan sonraki birkaç yıl boyunca, tüm yaşam fonksiyonları için başkalarının desteğine ihtiyaç duyar. Ancak zamanla çevrede kendi kendine yeterli hale gelir. Hiçbir canlı, temel ihtiyaçlarını karşılamak için çevreyi nasıl kullanacağını öğrenmeden uzun süre yaşayamaz. Bir kişinin gelişiminde hayatta kalma yeteneği ancak öğrenme süreci ile elde edilebilir. Bu nedenle öğrenme, bir canlının veya bir bireyin çevreye adaptasyonunda önemli bir araçtır (Olson, 2015).

Öğretmeden ziyade öğrenmeye yapılan vurgu, öğretimin bireyselleştirilmesi tasarımının temelini oluşturur. Öğrenci, öğretim sürecinin merkezindedir ve öğretmen öğrenmeyi destekleyen, kolaylaştıran ve yönlendiren bir rol üstlenmiştir. Sınıfta, öğrencinin birden fazla duyu organına hitap etmek esastır (Varış, 1994).

Ormrod (2013), öğrenmeyi bir deneyimin sonucu olarak zihinsel sembollerimizde veya bağlantılarımızda uzun vadeli bir değişiklik olarak tanımlamıştır. Bu tanım üç bölüme ayrılabilir: Birincisi, öğrenme uzun vadeli bir değişimdir, ancak sonsuza kadar kalıcı olması gerekmez. İkincisi, öğrenme sembolleri veya zihinsel bağlantıları içerir, bu yüzden muhtemelen beyinde bir temeli vardır. Üçüncüsü, öğrenme fizyolojik olgunlaşma, yorgunluk, alkol, uyuşturucu kullanımı veya bunama ya da zihinsel bir sorundan ziyade deneyimden kaynaklanan değişimdir (Ormrod, 2013; akt. Baş, 2019).

Öğrenmenin gerçekleşebilmesinde öğretme için yapılacak etkinliklerin payı büyüktür. Ertürk (1994), öğretmeyi “Bir öğrenmeyi kılavuzlama ve sağlama faaliyeti” olarak tanımlamıştır. Ayrıca birçok farklı öğrenme ve öğretme tanımı yapılmıştır. En yaygın ve kabul gören tanım, “yaşantı ürünü ve nispeten kalıcı izli davranışlar”; öğretme

ise, "öğrenmeyi kılavuzlama veya sağlama faaliyeti" (Ertürk, 1994; 78 ve 84) şeklinde yapılmıştır. Ancak ardışık öğrenmelerin oluşturduğu sürece eğitim denilebilmesi, bu öğrenmelerin belli bir amaca ulaşmak için yapılıyor olmasına bağlıdır. Bu açıdan öğrenmenin eğitim olarak kabul edilebilmesi, eğitim sürecinin adımlarının, yani amaç, öğretme ve öğrenme etkinliklerinin ve değerlendirme öğelerinin sağlanmasına bağlıdır.

2.3. Öğrenmeyi Etkileyen Temel Faktörler

Birçok faktör öğrenmeyi etkileyebilir. Öğrenmeyi etkileyen faktörleri; öğrenen ile ilgili faktörler, öğrenme yöntemi ile ilgili faktörler ve öğrenme malzemesi ile ilgili faktörler olmak üzere temelde üç gruba ayrılarak incelenebilir.

2.3.1. Öğrenen İle İlgili Faktörler

Öğrenmeyi etkileyen öğrenen ile ilgili faktörler, bireyin iyi bir öğrenme yapabilmesi için sahip olması gereken özellikleri ifade eder (Bacanlı, 2004). Aynı zamanda bu özellikler öğrenenle ilgili olduğu için içsel faktörler de denebilir. Bu özelliklerin ilki türe özgü hazır oluşur.

2.3.1.1. Türe özgü hazır oluş

Öğrenecek olan organizmanın istenilen davranış değişikliğini göstermek için gerekli biyolojik yapıya sahip olması demektir (Bacanlı, 2004). Aynı durumla karşılaştığında bir türün tüm üyelerinin aynı davranışı göstermesi türe özgü hazır oluş demektir (Winfred, 2002). Örneğin kuşlar uçabilirler ve yumurtadan çıktıktan bir süre sonra ebeveynleri vasıtasıyla öğrenerek bunu yaparlar fakat bir tavşan asla uçamaz.

2.3.1.2. Olgunlaşma

Organizma türe özgü hazır oluş durumunda olabilir, fakat gerekli olgunluk düzeyine erişememişse, beklenen öğrenmeyi yine gerçekleştiremeyecektir. Olgunlaşma yaş ve zekâ açısından da ele alınabilir. Organizmanın öğrenmeyi gerçekleştirebilmesi için gerekli yaşa gelmiş olması gerekir (Bacanlı, 2004). Örneğin, insanın zıplayabilmesi için en az üç yaşına ulaşmış olması gerekir. Organizma yaş olarak olgunlaşmış olsa bile, öğrenemeyebilir. Çünkü, yeni durumlara uyum yapabilme yeteneği, olarak tanımlanan zekâ açısından yeterli olgunluğa ulaşamamış olabilir.

2.3.1.3. Genel uyarılmışlık hali ve kaygı

Bireyin dışarıdan gelen uyarıcıları alma derecesi, uyarılmışlık düzeyi olarak tanımlanır. Kişi dışarıdan gelen uyarıcıları aşırı derecede alıyorsa yüksek, çok az uyarıcı

alıyor ya da uyarıcılara kapalıysa düşük uyarılmış durumda demektir. Uyarılmışlığın azı da çoğu da öğrenmeyi olumsuz etkiler. Orta düzeyde bir uyarılmışlık hali öğrenme için olması gereken en iyi durumdur (Bacanlı, 2004). Bireyin çok yüksek ya da çok düşük seviyede kaygı duyması, dikkatini öğrenilecek konu üzerinde yoğunlaştırmasına engel olur (Koç vd., 2001).

2.3.1.4. Eski yaşantılar

Öğrenmenin en iyi şekilde gerçekleşebilmesi için, diğer şartların yanı sıra, yeterli ön bilgilerin de olması gerekir. Birey öğrenmeyi destekleyecek başka bilgilere sahip olduğunda öğrenme olayı daha kolay hale gelecektir. Öğrenme, öğrenilecek yeni bilgi veya beceriyle ilgili olan ön bilgilere bağlıdır. Çünkü öğrenmeler eski öğrenmelerin üzerine kurularak devam eder (Selçuk, 2010). Ayrıca bu durum tersi bir hale de dönüşebilir. Kişinin önceden öğrendiği bazı bilgiler yeni öğreneceklerini yanlış temellendirmesine veya öğrenememesine dahi neden olabilir. Bu duruma öğrenmede aktarma veya transfer denilmektedir. Önceden öğrenilen bilgiler yeni öğrenmeyi kolaylaştırıyorsa buna olumlu transfer, zorlaştırıyorsa olumsuz transfer denir (Bacanlı, 2004).

2.3.1.5. GÜDÜ

Güdünün asıl kaynağı ihtiyaçlardır. İhtiyaç organizmada bir eksikliğin hissedilmesi durumudur. Bu eksikliği gidermek için insanda oluşan iç gerilime ise dürtü denir. Dürtüler, güdüler ortaya çıkararak kişiyi ihtiyacı giderecek hedefe doğru iten güç olarak ifade edilir (Koç vd., 2001). Güdüler ortaya çıktıktan sonra doyurulduğunda sona erer yani doyurulmuş olur. İhtiyaç hissedilen durum tekrar ortaya çıkana kadar güdülenme olmaz. İhtiyaç hissedilen durum tekrar ortaya çıktığında ise güdülenmiş davranış organizma tarafından tekrar gösterilmeye başlar. Bu durum güdülerin ihtiyaçlar var olduğu sürece döngüsel olduğuna işaret etmektedir (Gündoğdu, 2013). Öğrenciler güdülenmeyi severler, güdü eğitimciler tarafından etkili bir şekilde kullanıldığında istenilen öğrenmelere öğrenciler yönlendirilebilir.

2.3.1.6. Dikkat

Bilincin bir noktada toplanması dikkat olarak tanımlanabilir. Dikkati canlı tutmak ve dış çevredeki uyarıcıların dikkat çekiciliğini artırmak öğrencide ilgi ve ihtiyaç uyandırır (Koç v.d., 2001). Öğrencinin derse karşı yeterli dikkatinin olması öğrenmenin iyi olması için gereklidir. Bunun için öğretmen çeşitli pekiştireçler verme veya kaygılandırma gibi yöntemler kullanarak öğrencinin dikkatini çekmeye çalışabilir

(Gündoğdu, 2013). Öğrenme ortamlarında dikkat çekici nesnelerin olması da öğrencilerin öğrenmeye yönelmesini sağlar. Bu nedenle sınıf içerisinde olduğu gibi teneffüs alanlarında da öğrencilerin öğrenmelerini istediğimiz öğretim malzemelerinin onların dikkatini çekebilecek şekilde tasarlanması gerekir.

2.3.2. Öğrenme Yöntemi İle İlgili Faktörler

Öğrenmede etkili olan diğer bir faktör grubu ise öğrenmenin nasıl gerçekleştirildiği, yani öğrenmede kullanılan yöntemlerdir (Bacanlı, 2004). Organizmanın dışında gerçekleşen bu faktörlere dışsal faktörler de denebilir.

2.3.2.1. Öğrenmeye ayrılan zaman

Öğrenmeye ayrılan zamana göre iki çeşit öğrenme yöntemi olduğu söylenebilir. Bunlar toplu çalışma ve aralıklı çalışma olarak isimlendirilir. Bilginin hemen ertesi gün kullanılması istendiğinde toplu çalışma yöntemi kullanılır, fakat bu yöntemde öğrenilen bilgilerin daha sonra hatırlanması diğer yöntemlere göre daha zordur. Aralıklı çalışma yönteminde ise öğrenen kişi bilgilerini istediği zaman daha rahat hatırlayabilir. Eğitimciler, hayat boyu kullanılacak bilgilerin aralıklı çalışma yöntemi ile öğrenilmesinin daha doğru olduğunu ifade ederken, her zaman ihtiyaç olmayacak bilgilerin toplu çalışma yöntemi ile öğrenilebileceğini söylemiştir (Bacanlı, 2004). Öğrenmeye ayrılan zamana göre öğrenme yöntemine birey karar verir, fakat bireyin dışında gerçekleşen bir faktör olması nedeniyle öğrenmeye ayrılan zamana dışsal faktör denilebilir.

2.3.2.2. Öğrenilen konunun yapısı

Öğrenilecek konunun yapısına göre öğrenme yöntemi belirlenmez. Bu yöntemler parçalara ayırarak çalışma ve bütün halinde çalışma olarak ikiye ayrılabilir. Konunun bütün olarak kavranması gerektiği, parçalara ayrıldığında birleştirmek için ayrıca daha çok vakit harcanması gerektiği durumlarda bütün halinde çalışma yöntemi daha faydalı görünmektedir. Fakat genel itibarıyla eğitim sistemleri öğrenenin daha iyi kavrayabilmesi için parçalara ayrılmıştır. Önemli olan öğrenilecek konunun bütünü hakkında fikir sahibi olunduktan sonra nereden parçalara ayrılacağına doğru karar vermektedir (Bacanlı, 2004). Kısa konuların tümdengelim, uzun ve karmaşık konuların ise tümevarım yöntemiyle öğrenilmesi de öğrenmeyi daha kolay hale getirebilecektir (Koç vd. 2001). Sonuç olarak öğrenilecek konuya göre uygun yöntem tercih edilmelidir.

2.3.2.3. Öğrencinin aktif katılımı

Öğrencinin aktif ya da pasif oluş durumu dikkate alınırsa öğretim yöntemleri; pasif olmaktan aktif olma durumuna doğru dinleme, okuma, yazma, anlatma şeklinde sıralanabilir. Dinleme durumunda öğrenen en pasif konumdadır. Okuma ve yazma durumu ise geri bildirim sağlamadığı için anlatmaya göre daha az öğrenmeye yol açar. Anlatma durumunda ise öğrenen tamamen aktif konumdadır ve en iyi öğrenmenin gerçekleştiği durumdur (Bacanlı, 2004). Dolayısıyla öğrenme alanlarının, öğrencilerin daha çok aktif olacağı, etkileşimde olacağı ve etrafına anlatımda bulunabileceği şekilde düzenlenmesinin, daha iyi bir öğrenme sağlayacağı söylenebilir.

2.3.2.4. Geribildirim

Öğrenme yöntemi olmasa da bu konuda vurgulanması gereken önemli bir husus, öğrenme sonucunun bir an önce bilinmesidir. Öğrenenin ne kadar öğrendiği veya doğru mu öğrendiği konusunda bilgi sahibi olması, yanlış öğrenmesini düzeltmesini ve doğru öğrenmeleri pekiştirmesini sağlar (Bacanlı, 2004).

2.3.3. Öğrenme Malzemesi İle İlgili Faktörler

Öğrenme malzemesinin bazı özellikleri öğrenmeyi kolaylaştırabilir ya da zorlaştırabilir. Bunlar, telaffuz edilebilirlik, algısal ayırt edilebilirlik, anlamsal çağrışım ve kavramsal gruplandırma şeklinde sıralanabilir.

2.3.3.1. Telaffuz edilebilirlik

Öğrenme malzemesinin ilk önce telaffuz edilebilmesi lazımdır ki bir başkasına aktarılabilsin. Özellikle bilinmeyen bir alfabe ile karşılaşıldığında bu durum yaşanır. Bu durumda alfabedeki harfler harf değil herhangi bir simge ya da resimdir (Bacanlı, 2004).

2.3.3.2 Algısal ayırt edilebilirlik

Etrafta hareketli olan ya da diğer renklerden farklı bir renge sahip olan nesneler daha önce dikkat çeker. Bu kural öğrenme malzemesinde de kullanılarak denilebilir ki, öğrenme malzemesi çevresindeki uyarıcılardan ayırt edilebilmelidir (Bacanlı, 2004). Ayırt etme yeterince olmazsa istenmeyen durumlarla karşılaşılabilir ve bu durum zaman ve emek kaybına neden olur. Öğrenilmesi gereken malzeme açısından konu ele alındığında ise, öğrenilmesi gereken uyarıcının diğer uyarıcılardan ne kadar farklı olduğunun incelenmesi, irdelenmesi, anlaşılması yani öğrenilmesi gerekmektedir (Gündoğdu, 2013).

2.3.3.3. Anlamsal Çağrışım

Öğrenilecek konu ya da kavram bireyin önceki yaşantıları ve bilgi birikimi ile ne kadar ilişkili ise öğrenme de o kadar kolay olacaktır. Bir uyarıcı verildiğinde öğrencinin aklına, geçmiş yaşantıları ile alakalı bir şeyler gelmelidir. Böylece birbirini çağrıştıran uyarıcılar öğrencilerin zihninde arttıkça, öğrenme olasılığı da artacaktır (Gündoğdu, 2013). Her bireyin geçmiş yaşantıları onun zihninde nelerin çağrışım yapacağını etkiler. Bundan dolayı çağrışım kişiye özel olarak gerçekleşir. Bir kişinin zihninde gelişen çağrışımlar başka bir kişide gerçekleşmeyebilir (Bacanlı, 2004).

2.3.3.4 Kavramsal Gruplandırma

Birçok kavram ya da bilgi ile karşılaşıldığında, öğrenme malzemesinin bir takım gruplar halinde bütünleştirilmesi, öğrenmenin daha kolay hale gelmesini sağlar. Anlamsal çağrışımında olduğu gibi kavramsal gruplandırmada da bir takım basamaklama yapılabilir. Bu basamaklama anlamsal çağrışımında kişiye özel olurken, kavramsal gruplandırmada herkes için geçerli olacak nesnel bir yapıda gerçekleşir, yani herkesin zihninde aynı oluşabilir (Bacanlı, 2004). Öğrenme alanlarında kullanılan kavramsal gruplandırma, öğrencilerde oluşacak öğrenmenin daha kalıcı olmasını sağlayabilir.

2.4. Eğitim-Öğretim Sürecinde Teneffüs Zamanının Yeri ve Önemi

Teneffüsler ve teneffüs sırasında yapılan aktiviteler öğrenciler için çok değerlidir. Teneffüs sırasında öğrenciler dinlenir, rahatlar, oyun oynar, enerjilerini serbest bırakır, arkadaşları ile sohbet eder ve temel ihtiyaçlarını karşılar. Aynı zamanda teneffüs, öğrencilerin gelişim özelliklerine bağlı olarak çeşitli aktiviteleri gerçekleştirebilecekleri bir zamandır.

Çocuklar zamanlarının çoğunu okulda geçirirler. Öğrenciler için büyük önem taşıyan okul ortamları aynı zamanda dinlenme, hareket etme, öğrenme ve yaşama yeri olma özelliği gösterir (Hauser, 2002). Bu ortamlar çevreye duyarlı, sağlıklı ve aktif bireyler yetiştirmede oldukça etkin bir role sahiptir (Melzer, 2001). Teneffüs, hava şartları ve alan izin verdiği zamanlarda, tipik olarak açık alana erişimi içeren ve genellikle kişiyi tazeleyen ve çevresiyle etkileşimini sağlayan yapılandırılmamış bir zamandır (Baines vd., 2020).

Teneffüste farklı kademe düzeylerinde şekil ve içerik açısından değişiklikler olsa da genel itibarıyla oyun oynama ve çeşitli etkinliklere katılma olduğu bir gerçektir. Teneffüslerde ilkokul ve ortaokul düzeylerinde oyun oynama ve bu esnada çeşitli

öğrenmeler gerçekleşmekteyken, lise düzeyinde ise öğrencilerin genellikle akranları ile sohbet etme ve arkadaşlık kurma gibi daha çok sosyalleşmeye dönük vakit geçirme yoluyla öğrenmeler gerçekleşmektedir.

İnsanların eğitim-öğretim sürecinde dikkatlerini uzun süre odaklayabilmeleri oldukça zordur. Bu nedenle istenen düzeyde kalıcı öğrenmenin gerçekleşebilmesi için öğrencilerin dersten önce dikkatleri toparlanmalıdır. Ya da ders arasında dağılan dikkatleri tekrar toplamak için farklı etkinliklere başvurulmalıdır. Buna yönelik olarak öğretmenler ilkokullarda 10-15, ortaokul ve liselerde 15-20 dakikada bir öğrencilerin dikkatlerini değiştirecek farklı etkinlikler kullanabilirler.

Bununla birlikte, teneffüsün nasıl değerlendirildiği de önemlidir. Çünkü teneffüslerde beynin kendi kendine çalışması için boş bırakılması gerekir. Başka bir deyişle, zihinsel bir aktivite yapılmamalıdır. Kısa bir yürüyüş, hafif fiziksel aktiviteler, müzik dinleme veya enerjiyi yenileyen bir takım egzersizler yaparak teneffüs zamanı değerlendirilmelidir (Yeşilyaprak, 2000). Okul bahçesinde doğal düzenlemeler içeren alanlar, çocukların tasarım ve uygulamada yaratıcılığını geliştirirken, çocuk gelişimini de fiziksel olarak destekler (Marcus ve Francis, 1998). Teneffüsler, ilk bakışta okula uyumla hemen ilgili olarak değerlendirilmemektedir. Yine de teneffüsün birçok ülkede okul gününün önemli bir bölümünü kapladığı bilinmektedir. Birçok araştırmada çocuklar tarafından okula gelmenin ana nedeni olarak neredeyse oybirliğiyle teneffüsler gösterilmiştir. Okulda en çok keyif alınan şeylerden birisinin teneffüs vakitlerinin olması, çocukların okul yaşamlarının en unutulmaz deneyimlerini teneffüs anında yaşamaları, onun okul yaşamındaki öneminin bir kanıtıdır (Baines ve Blatchford, 2011).

Teneffüsler sadece çocukların oyundan zevk almaları için değil, aynı zamanda kendilerini gerçekleştirmeleri için de büyük önem taşır. Teneffüslerde oynanan oyunlar fiziksel, zihinsel ve sosyal beceriler açısından da oldukça önemlidir (Evans, 1997). Çocukların birbirleri hakkında bilgi edinebildikleri, statü, itibar ve sosyal yapının günlük konuşma ve aktivitelerle olduğu zamanlardır (Baines vd., 2020). Ayrıca teneffüs öğrencilerin sınıftayken imkansız olan şeyleri yapabilmelerini, okul ve öğretmenler hakkında konuşmalarını ve onların olabileceğini düşündükleri baskıdan uzak davranmalarını sağladığı için büyük önem ve değer taşır (Blatchford, 1998).

2023 Eğitim Vizyon belgesi çerçevesinde teneffüsün anlamı yukarıda belirtildiği gibi öğrencilerin rahatlamaları, nefes almaları, enerjilerini kanalize etmelerinin yanında;

tamamen ayrı bir öğrenme alanı olduğu ifade edilmiştir. Derslerde sıra başında pasif konumda olan öğrencilerin, artık uzayan teneffüs sürelerinde çeşitli atölyelerde, yaparak-yaşayarak öğrenmelerine yönelik yeni alanların oluşturulacağı belirtilmiştir. Böylece öğrenciler derslerde öğrendiklerinin yanı sıra teneffüslerde de farklı öğrenme alanlarında çeşitli yaşantılarla yeni beceriler edineceklerdir. Öğrenciler özellikle ilköğretim kademesinde kurulması planlanan atölye ve beceri merkezlerinde, derslerde öğrendiklerini uygulama fırsatı bulacakken, ayrıca öğrencilerde farklı yaşantılar sonucunda zihinsel bir rahatlama olacaktır. Böylece bir sonraki derse daha dinç ve hazır halde girebileceklerdir.

Teneffüs zamanının sınıf performansı üzerindeki olumlu etkisi en az iki şekilde açıklanabilir. Birincisi, yoğun çalışma dönemleri arasına yerleştirilen teneffüsler öğrencilerin gün içerisinde kullanacakları çabayı eşit bir şekilde derslere dağıtmaya ve bilişsel performansı artırmaya hizmet eder. İkincisi, çocuklar teneffüsten sonra yapılan sınıf çalışmalarında önceki derse göre daha özenli davranırlar (Blatchford, Baines ve Pellegrini, 2003).

2.5. İlgili Araştırmalar

2.5.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Genç (2003) “İlköğretim okullarında teneffüslerde gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilerin sosyal ve bedensel gelişimleri açısından değerlendirilmesi” isimli doktora tezini, Türkiye genelinde 69 ilkokul, 1170 öğrenci, 346 idareci ve öğretmen üzerinde tarama modeli ve betimleme yöntemi ile yapmıştır. Bu araştırma sonucunda Genç (2003), teneffüslerde ve öğlen aralarında, öğretmenlerin teneffüs alanında öğrencilere yardımcı olduklarında, onların kendilerini daha güvende hissedeceğini ve teneffüsten daha çok faydalanacağını belirtmiştir. Okul alanlarının çok büyük olması ve teneffüste görevli öğretmenlerin yeterli sayıda olmaması durumlarında ise öğrenciler açısından bu durumun tersi yönünde sonuçlanacağını ifade etmiştir. Özellikle bu çalışmada örnekleme alınan idarecilerin neredeyse tamamına göre, öğretmenlerin teneffüste ve öğlen aralarında öğrencilere yardımcı olmalarıyla alakalı rollerini yeterince yerine getirmediği için öğrencilerin olumsuz etkilendiği belirtilmiştir. İdarecilere, öğretmenlere ve öğrencilere göre teneffüs alanlarının standartların altında olmasından dolayı, öğrencilerin teneffüsten yeteri düzeyde faydalanamayacağı ve çeşitli etkinlikleri yapamayacağı belirtilirken,

teneffüs alanlarının nitelikli araç-gereçlerden yoksun olduğu ve bu eksikliğin öğrencilerde çeşitli olumsuz sonuçlar doğuracağı belirtilmiştir.

Yurdakal (2018) “Öğretmenlerin teneffüs süresinin artırılmasına ilişkin görüşleri” isimli araştırmasında nitel desen kullanarak 42 sınıf öğretmenin görüşünü almıştır. Okulun fiziki imkânları yeterliyse teneffüs sürelerinin uzatılmasına gerek olmadığı, fakat fiziki imkânlar yeterli olmadığında öğrencilerin ihtiyaçlarını gideremeyeceği için teneffüs sürelerinin uzatılması gerektiği ve farklı yaş kademeleri için teneffüs sürelerinin de değişeceği, bundan dolayı farklı okul kademelerinde teneffüs sürelerinin kendi yaş düzeyine göre belirlenmesi gerektiği görüşleri ileri sürülmüştür. Ayrıca okulların kendi imkânlarına göre teneffüs süresini belirlemesinin daha doğru olacağı görüşü de bir başka sonuç olarak elde edilmiştir. Teneffüs sürelerinin artması durumunda öğrencilerde olumsuz davranışların görülebileceği, öğrencilerin bir sonraki derse odaklanmasının daha zor olacağı, nöbetçi öğretmenlere düşen iş yükünün de artacağı belirtilmiştir.

Aktay, Arat ve Atalay (2019) “İlkokullarda teneffüs süresi ne kadar olmalı” isimli bir araştırma yapmışlardır. Bu araştırma 234 ilkokul öğrencisi ile gerçekleştirilen nicel bir çalışmadır. Teneffüs süreleri ile ilgili yapılan bu çalışmada, tüm öğrenci türleri dikkate alınarak teneffüsün en az 20 dakika olması gerektiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca öğrencilerin teneffüsü oyun oynamak, beslenmek, etkinlik yapmak, dinlenmek ve genel ihtiyaçları gidermek için ayrılan süre olarak algıladıkları bulunmuştur.

Yurdakal (2019) “Ortaokul öğrencilerinin teneffüs sürelerine ilişkin görüşleri” isimli araştırmasını, nitel araştırma yöntemlerinden durum desenini kullanarak 51 ortaokul öğrencisi ile gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada öğrenciler yeterli düzeyde beslenemedikleri ve ihtiyaçlarını gideremedikleri için teneffüs sürelerinin uzatılması gerektiğini belirtmişlerdir. Etkili bir teneffüs için; oyun alanlarının oluşturulması, sportif faaliyetlerin düzenlenmesi ve teneffüs alanlarının düzenlenmesi gerektiği sonucuna da ulaşılmıştır.

Demir (2020) “İlkokullarda öğrencilerin teneffüslerde yaptıkları etkinliklerin incelenmesi ve geliştirilmesine yönelik öneriler.” isimli yüksek lisans tezini, Batı Karadeniz’de bir ilkokulda 662 öğrenci üzerinde deneysel bir araştırma olarak yapmıştır. Bu araştırma sonucunda Demir (2020), teneffüs alanlarına yeni oyun alanlarının eklenmesiyle öğrencilerin farklı oyunlara yöneldiğini ve bunun sonucunda da birbirleri ile daha çok iletişime geçtiklerini bulmuştur. Ayrıca yeni oluşturulan oyun alanlarının

öğrencilerin hayal güçlerini de geliştireceğini belirtmiştir. Yeni oyun alanları sayesinde, öğrencilerin kantinde ve sınıfta geçirdikleri sürenin azaldığı ve teneffüs alanlarında geçirilen sürenin arttığını tespit ederken, öğrencilerin kavga eğilimli davranışlarında da azalma olduğunu bulmuştur. Ayrıca bu araştırmada yeni oluşturulan oyun alanlarında, öğrencilerin daha çok vakit geçirmesiyle, temel ihtiyaçlarını gidermek için yeterli zaman bulamadıkları belirtilirken, bunun teneffüs sürelerinin yeterli olmadığı anlamına geldiği ifade edilmiştir. Teneffüste ve öğle vaktinde yeni oyun alanlarında öğrencilerin farklı oyun türleri üretmesi, onların yaratıcılık becerilerine katkı sağlayacağı belirtilmiştir. Bu araştırma sonucunda gürültü düzeyinde azda olsa iyileşmenin olduğu fakat bunun yeterli olmadığı tespit edilmiştir.

Tezcan (2020) “İlkokul Çocukları İçin Bir Mola Mı? Teneffüs Gerçeği” isimli araştırmasını, üç okulda üçüncü sınıfta öğrenim gören 125 öğrenci ve 15 öğretmen ile tanımlayıcı durum çalışması olarak yapmıştır. Bu araştırma sonucunda Tezcan (2020) öğrencilerin teneffüste açık alanda oyun oynamaktan ve spor yapmaktan hoşlandığını, bundan dolayı da teneffüs alanlarının; oyun parkı, spor alanı, yeşil alanlar gibi farklı yapılarla düzenlenmesini istediğini bulmuştur. Bu çalışmada öğrenciler teneffüste diğer öğrencilerin kendilerine çarpmasından ve teneffüs alanının aşırı derecede gürültülü olmasından rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilere göre teneffüs süresinin yetersiz olduğu da bulunmuştur. Öğretmenler de öğrencilere benzer olarak, teneffüs alanlarında, sallanma ve tırmanma gibi farklı oyun alanlarının olması gerektiğini ve teneffüs alanlarının öğrenci sayısına uyumlu olması gerektiğini belirtmişlerdir.

2.5.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Yurt dışı alan yazın tarandığında, teneffüsten metin içerisinde bahseden birçok makalenin olduğu görülmüştür. Fakat kapsamlı bir şekilde teneffüs üzerine yapılan çok sayıda araştırmaya rastlanmamıştır. Bu konuda en fazla ve kapsamlı çalışmalar yapan araştırmacılar Ed Baines ve Peter Blatchford (2006, 2011, 2019)’tur. Bu araştırmacıların birlikte yapmış olduğu bu çalışmalar, geçmişten günümüze doğru, çalışmanın ana çerçevesi ve sonuçları ile birlikte ele alınmıştır. En başta ise Blatchford ve Sumpner’in (1998) yapmış olduğu araştırmanın sonuçları verilmiştir.

Blatchford ve Sumpner (1998) “Teneffüs hakkında ne biliyoruz? İlkokul ve ortaokullarda teneffüs ve öğle vakti.” isimli çalışmasını 1245 ilkokul ve 300 ortaokulda yapmışlardır. Bu çalışmada teneffüslerde görülen davranış sorunlarını azaltmak ve derse

ayrılan süreyi artırmak için teneffüs sürelerinin azaltıldığı tespit edilmiştir. Teneffüslerde denetimin son beş yılda arttığını, bu denetimin öğretim dışı personellerle de yapıldığı belirtilmiştir. Fakat öğretim dışı personelin eğitim konusunda yetkin olmamasının birtakım endişelere sebep olduğu belirtilmiştir. Teneffüslerde öğrenci davranışlarında görülen olumsuzlukların nedeni olarak; öğrencilerin televizyon izlemesinin artması, öğrenciler arasında saldırgan tavırların artması, davranışları kontrol edilmesi zor olan öğrencilerin sayısının artması ve öğrencilerin çevreye daha az saygı göstermesi olduğu ifade edilmiştir. Teneffüslerde öğrenci davranışlarında kısmen iyileşmenin olduğu görülmüşken, bu iyileşmenin okul dışında görülmediği sonucuna varılmıştır. Okul dışında davranışlarda iyileşme görülmemesinin sebebinin de ebeveynlerden veya ev ortamından kaynaklandığı belirtilmiştir.

Baines ve Blatchford (2006) “İlkokul ve ortaokullardaki teneffüsler hakkında ulusal bir takip çalışması.” isimli bir araştırma yapmışlardır. Bu çalışmada, ilkokul ve ortaokullardaki teneffüs ve öğle yemeği zamanları hakkında güncel, sistematik ve ulusal olarak temsili bilgiler elde etmek ve son 10 yıldaki değişiklikler hakkında sistematik bilgi sağlamak amaçlanmıştır. Bu çalışmada, teneffüs zamanında ve okul dışında öğrencilerin sosyal davranışları ve okula gidip gelme ile ilgili bakış açıları hakkında da bilgi sağlamak amaçlanmıştır.

Araştırmada okul yöneticilerine, öğretmenlere ve öğrencilere; öğrencilerin teneffüslerde, okula gidiş gelişlerde ve okul dışında sosyal yaşamı, hakkındaki görüşlerini öğrenmeye yönelik bir anket uygulanmıştır. İlkokullara kıyasla ortaokullarda; teneffüslerdeki davranış standartlarının son beş yılda düştüğü, teneffüsün değeri, öğrenciler için bir sosyalleşme ve egzersiz fırsatı olarak değil; yemek ve içmek için zaman tanımak ve personele rahat bir nefes aldırma olarak görüldüğü, teneffüslerde daha az öğretmen ve denetleyici personel bulundurulduğu ve öğle yemeği arasında alt katlarda daha az denetleyici personel bulundurulduğu belirlenmiştir. Teneffüs sırasında kullanılacak tesislerin olmadığı ve var olan tesislerin de kalitesiz olduğu, teneffüs zamanlarını iyileştirmek için diğer kurumlarla çalışma yapılmadığı, okul içinde ve dışında güvenlik görevlisi bulundurma konusunda ve güvenlik düzenlemeleriyle daha fazla ilgilenildiği görülmüştür.

Baines ve Blatchford (2011) “Okuldaki teneffüs etkinlikleri ve öğrenci gelişimindeki rolü” isimli araştırmasında, öğrencilerin teneffüsten önemli ölçüde keyif aldığını, teneffüslerin öğrencilerin okula uyumunu geliştireceğini ve okula aidiyet

duygularına da katkıda bulunacağını belirtmiştir. Bu çalışmada okullardaki teneffüs alanı kültürünün ve akran ilişkilerinin, okul kültüründen ve çevresinden etkilendiği ifade edilmiştir. Oyunların, teneffüs alanı etkinliklerinin ve akran ilişkilerinin; öğrenme, katılım ve dersler ile nasıl ilişkilendirilebileceği araştırılmıştır, ancak öğretmenler ve okul yönetimi için oyun alanı etkinliklerini ve akran ilişkilerini derslerden ayrı görme eğilimi olduğu sonucu elde edilmiştir. Oyunların ve sosyal faaliyetlerin, orta çocukluk ve ergenlik döneminde akran gruplarının ve arkadaşlıkların oluşumunu ve sürdürülmesini desteklemede özel bir role sahip olduğu belirtilmiştir. Teneffüs sırasındaki oyun ve davranış deneyimlerinden, sınıf içi öğrenmelerde başka bir şekilde de yararlanılabileceği belirtilmiştir.

Teneffüse süresine duyulan ihtiyacın, eğitim düzeylerindeki öğrencilerin yaşları ile ters orantılı olduğu sonucu elde edilmiştir. 4-7 yaş arasındaki anaokul öğrencilerinin en uzun araya ihtiyaç duyduğu, 7-11 yaş arasındaki ilkokul öğrencilerin daha kısa araya ihtiyaç duyduğu, 11-16 yaş arasındaki ortaokul öğrencileri ise en kısa araya ihtiyaç duyduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun teneffüslerden hoşlanmasına rağmen tüm kademelerde teneffüs sürelerinde ve öğlen molalarında azalma olduğu tespit edilmiştir. Hem personel hem de öğrenciler tarafından belirlenen, teneffüs zamanındaki ana sorunlardan biri, belirli kişilerin kötü davranışlarıydı. Teneffüslerde görülen olumsuz davranışların çok daha fazlasının okul dışında, okula gidiş gelişlerde görüldüğü belirtilmiştir. Buna çözüm üretmek için okulların herhangi bir şey yapmadığı, eğer yapmış olsaydı önceki yıllarda yapılan araştırmalara göre olumsuz davranışlarda azalmanın görüleceği belirtilmiştir.

Baines ve Blatchford (2019) “Teneffüsler ve öğle yemeği saatleri, gençlerin sosyal yaşamları: Ulusal bir takip çalışması” isimli bir araştırma yapmıştır. Bu araştırma da 2006 yılında yapılan araştırma gibi Nuffield Vakfı tarafından finanse edilmiştir. Çalışmada İngiltere’de devlet destekli ve bağımsız ilkokul ve ortaokullara ulusal bir anket uygulanmıştır. Bu çalışma teneffüsün doğasını, organizasyonunu ve yönetimini, okul personelinin ve öğrencilerin görüşlerini anlamak ve öğrencilerin okul dışındaki sosyal yaşamlarına ilişkin öngörüler sağlamak amacıyla yapılmıştır. Çalışmada, son yirmi yılda bu alandaki sürekliliklerin ve değişikliklerin anlaşılmasını sağlamak için 1995 ve 2006’da yapılan önceki anketlerle karşılaştırma yapılmıştır. Teneffüs ve öğle yemeği saatlerinin temel özellikleri hakkında güncel bilgiler toplayarak: zamanlama ve süre; teneffüs organizasyonu ve yönetimi; denetim düzenlemeleri; teneffüs alanlarındaki değişiklikler;

teneffüs zamanlarında öğrenci hareketi için kurallar; teneffüsün algılanan değeri ve işlevi, teneffüs zamanlarında öğrenci davranışına ilişkin görüşler araştırılmıştır. Çalışma aynı zamanda öğrencilerin okul içinde ve dışında sosyal yaşam hakkındaki görüşleri ve deneyimlerinin bir anketini ve teneffüs ve öğle yemeği zamanları ile okul hizmetlerine yönelik bir dizi yaklaşımı karakterize eden okullarla ilgili bir vaka çalışmasını da içermektedir.

Teneffüs üzerine ulusal düzeyde alan yazın tarandığında yapılan en kapsamlı araştırmanın bu çalışma olduğu görülmüştür. Nuffield Vakfı tarafından finanse edilen bu çalışmada; teneffüslerin denetimi ve açık havada öğrenme için uygunluğu konusunda oldukça olumlu sonuçlara varılmıştır. İlkokullar için elde edilen sonuçlarda; teneffüsler için kullanılan açık alanlarda bulunan çok çeşitli alanların, yapıların ve kaynakların doğası ve onarım durumu konusunda, öğrenmeye olumlu katkı sağlayacağı sonucu elde edilmiştir. Orta öğretim okullarında ise temel hizmetlerin mevcudiyeti ve kalitesi konusunda yine olumlu öğrenmeye katkı sağlayacağı sonucu elde edilirken, oyun alanlarındaki işaretleme bozulmuş ya da değiştirilmiş olması, korunaklı ve sessiz alanların varlığı ve kalitesi konusunda olumsuz öğrenmelere yol açacağı sonucuna varılmıştır. İlkokullar ve ortaokullar arasındaki en önemli farkın ise teneffüs alanlarında sabit veya taşınabilir oyun ekipmanlarının varlığı ve kaliteli olmasıdır. Oyun ekipmanları yaygın olarak her iki kademedede de bulunduğu ve ilkokullarda iyi durumda olduğu, ancak ortaokullarda iyi durumda olmadığı tespit edilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu kısmında araştırmanın desenine, katılımcılarına, veri toplama ve analiz yöntemine, geçerlik ve güvenirlik çalışmalarına yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Deseni

Teneffüste öğrencilerin davranış edinmelerine ait yönetici ve öğretmen görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji kullanılmıştır. Fenomenoloji insanların çevreye dair anlayış geliştirmesine, olguların duysal olarak tecrübe edilmesine ve bu tecrübelerin kişisel olarak yorumlanmasına dayanır. Çevreyi anlamlandırmada tecrübe edilmiş olguları / fenomenleri insanların nasıl bir araya getirdiği fenomenolojik araştırmaların odak noktasıdır (Patton, 2014). Fenomenoloji, bireylerin kendi bakış açılarını, algılarını ve deneyimlerini öne çıkarmayı amaçlayan bir araştırma desendir (Ersoy, 2016). Bu desende araştırmaya konu olan olguyu ve bu olguya ilişkin katılımcıların deneyimlerini onların bakış açısından anlamlandırmak esastır (Leedy ve Ormrod, 2001). Özetle bu desende kişilerin olguya ait deneyimlerinin neler olduğu belirlenir ve bu deneyimler hakkında ortaya çıkan algı ve anlamlar anlaşılmaya çalışılır. Bu çalışmada anlaşılmaya çalışılan deneyim ise yönetici ve öğretmenlerin teneffüs hakkında ne düşündükleridir.

3.2. Çalışma Grubu

Fenomenoloji nitel araştırma deseninde örneklem olarak 5-25 kişilik küçük örneklem ve konuya ilişkin tecrübeleri olan kişilerin seçildiği ölçüt örneklem tercih edilir (Glesne, 2012). Araştırma sonucunda daha çok çeşitlilik içeren bulgulara ulaşmak istendiği için sosyo-ekonomik olarak farklı yapıda olan okullar belirlenmiştir. Ayrıca teneffüslerle ilgili düşünülen problemleri daha iyi yordayabilmek için zorunlu eğitimin olduğu ve teneffüslerin fiilen uygulandığı her kademedeki okullar seçilmiştir. Sosyo-ekonomik olarak farklı düzeyde öğrencilerin bulunduğu iki farklı ilçeden okullar belirlenerek bulguların daha çeşitli olması amaçlanmıştır. Bu nedenle çalışmada çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik yöntemi tercih edilmiştir. Yukarıda belirtilen kriterlere göre bu çalışmada çalışma grubu; Sivas'ın Hafik İlçesinde bulunan bir ilköğretim okulu, bir ortaokul ve bir lisede; Sivas Merkezde

bulunan bir ilkokul, bir ortaokul ve bir lisede görev yapan her eğitim kademesinden ikişer öğretmen ve ikişer yöneticidir. Araştırmanın çalışma grubu belirlenen ölçüte göre 12 öğretmen ve 12 yönetici olmak üzere toplamda 24 kişiden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenler KÖ, yöneticiler ise YÖ kısaltmaları ile gösterilmiştir. Katılımcıların branş, kıdem ve görev değişkeni ile ilgili bilgiler Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların branş-kıdem ve görev değişkenine göre dağılımı.

<i>Katılımcı Sırası</i>	<i>Branş</i>	<i>Kıdem (yıl)</i>	<i>Eğitim Kademesi</i>	<i>Görevi</i>
KÖ1	Sınıf Öğretmenliği	6	İlkokul	Öğretmen
KÖ2	Sınıf Öğretmenliği	10	İlkokul	Öğretmen
KÖ3	Sınıf Öğretmenliği	12	İlkokul	Öğretmen
KÖ4	Sınıf Öğretmenliği	6	İlkokul	Öğretmen
KY5	Sınıf Öğretmenliği	13	İlkokul	Yönetici
KY6	Sınıf Öğretmenliği	17	İlkokul	Yönetici
KY7	Sınıf Öğretmenliği	20	İlkokul	Yönetici
KY8	Sınıf Öğretmenliği	13	İlkokul	Yönetici
KÖ9	Türkçe Öğretmenliği	8	Ortaokul	Öğretmen
KÖ10	Din Kültürü ve A.B. Öğretmenliği	20	Ortaokul	Öğretmen
KÖ11	Din Kültürü ve A.B. Öğretmenliği	26	Ortaokul	Öğretmen
KÖ12	Fen Bilimleri Öğretmenliği	18	Ortaokul	Öğretmen
KY13	Din Kültürü ve A.B. Öğretmenliği	27	Ortaokul	Yönetici
KY14	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	10	Ortaokul	Yönetici
KY15	Din Kültürü ve A.B. Öğretmenliği	16	Ortaokul	Yönetici
KY16	Teknoloji ve Tasarım Öğretmenliği	16	Ortaokul	Yönetici
KÖ17	Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği	4	Lise	Öğretmen
KÖ18	Tarih Öğretmenliği	16	Lise	Öğretmen
KÖ19	Matematik Öğretmenliği	6	Lise	Öğretmen
KÖ20	Matematik Öğretmenliği	16	Lise	Öğretmen
KY21	Tarih Öğretmenliği	10	Lise	Yönetici
KY22	Fizik Öğretmeni	21	Lise	Yönetici
KY23	İHL Meslek Dersleri	13	Lise	Yönetici
KY24	Din Kültürü ve A.B. Öğretmenliği	22	Lise	Yönetici

Tabloda ilkokul kademesinden dört öğretmen, dört yönetici; ortaokul kademesinden dört öğretmen, dört yönetici; lise kademesinden dört öğretmen, dört yönetici bulunmaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Sivas Merkez ve Hafik ilçesinde bulunan resmi okullarda görev yapan öğretmen ve yöneticilerden toplanmıştır. Görüşmeler, Aralık 2020 ve Ocak 2021 tarihleri arasında yapılmıştır. Fenomenolojik nitel araştırma desenlerinde veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış ya da yapılandırılmamış görüşme aracı kullanılır (Creswell, 2015). Yarı yapılandırılmış görüşme aracının, belirli bir standardı olduğu için araştırmacıya sistematik ve karşılaştırılabilir veriler sağlarken esnekliği nedeniyle katılımcıdan ayrıntılı veri alınabilmesini sağlar ve görüşmenin akışını etkileyebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışmada da veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile yüz yüze görüşme şeklinde toplanmıştır. Katılımcılara açık uçlu sorular yöneltilerek araştırma sürecinde beklenmeyen veya planlanmayan cevapların alınması sağlanarak, böylece konu hakkında daha geniş ve ayrıntılı bilgiye sahip olunmuştur (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün ve Demirel, 2012). Görüşmelerden elde edilen veriler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır.

Görüşme formu hazırlanırken öncelikle Türkiye’de teneffüse ilişkin alan yazında bulunan kaynaklar incelenmiştir. Bu bilgilere dayanılarak dokuz açık uçlu soru hazırlanmıştır. Daha sonra bu açık uçlu sorulara ilişkin, üç eğitim yönetimi ve denetimi alanında öğretim görevlisinden görüş alınmıştır. Öğretim görevlilerinden gelen dönütlere göre görüşme formu düzenlenmiştir. İki öğretmen ile yapılan ön görüşmelerden sonra, yedi soru ile görüşme formuna son şekli verilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırma için hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış formlar ile elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. İçerik analizi, bir konu hakkındaki metnin/söylemin içeriğini yansıtacak kelime veya deyimlerle, araştırmacılar tarafından belirlenen kurallar dahilinde sistematik olarak özetleme, kategorilere ayırma ve kodlar oluşturma tekniği olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008).İçerik analizinde temel amaç, benzer verileri belirli kavram ve temalar

çerçevesinde toplamak ve bunları okuyucunun anlayabileceği şekilde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Görüşme formlarından elde edilen veriler aslına bağlı kalınarak, yalnızca dil yanlışları düzeltilmiş ve elektronik ortamda yazılı hale getirilmiştir. Veri toplama sürecinde ortaya çıkan kavramlar değerlendirilmiş, kavramların alan yazınla ilişkisi kurularak kodlar oluşturulmuştur. Kodlar her bir problemde kendi içerisinde olumlu etki ve olumsuz etki olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır. Yöneticilerin ve öğretmenlerin görüşleri iki ayrı tema olarak ele alınmıştır. Sonuç kısmında bu iki temanın ortak yönleri ve farklı yönleri ele alınarak değerlendirilmiştir.

3.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırmaların geçerlik ve güvenirliliğinin belirli bir düzeyde ortaya konulması, araştırmanın inandırıcılığını ve kabul edilme derecesini etkiler. Nicel araştırmaların geçerlik ve güvenirliliği için farklı ölçüm yöntemleri bulunsada nitel araştırmaların geçerlik ve güvenirliliğini tam olarak belirlemek mümkün olmamaktadır (Baltacı, 2019). Ancak nitel bir araştırmanın karşılaması gereken önemli beklentilerden ilki geçerlik; doğru bilgiye ulaşmak için gerekli önlemlerin alınması, ikincisi güvenirlilik; araştırma sürecinin ve verilerinin açık ve ayrıntılı bir şekilde tanımlanması, yani başka bir araştırmacının değerlendirmesine izin verilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Nitel araştırmalarda inanılrlığı sağlamak için; araştırma yöntemlerinin iyi yapılandırılmış olması, veri toplamadan önce katılımcılarla güven ilişkisi kurulması, katılımcıların verileri kontrol etmesi, önceki araştırma bulgularının incelenmesi, analiz sürecinin kayıt altına alınması, analizlerin bağımsız araştırmacılar tarafından incelenmesi ve katılımcıların gönüllülük esasına göre belirlenmesi önerilmektedir (Shenton, 2004).

Araştırma süresince veriler katılımcıların rızası alındıktan sonra kayıt altına alınmış ve veriler saklanmıştır. Yapılan yüz yüze görüşmede katılımcılar tarafından verilen cevaplar yazılı metine geçirilmiştir. İnanırlığın artırılması için katılımcılarla birlikte verilen cevapların tekrar üzerinden geçilmiştir. Cevapların doğru anlaşılmasına özen gösterilip katılımcıların teyidi alınmıştır. Görüşmeden önce ve görüşme sırasında katılımcılara tamamen objektif yaklaşılmış ve yönlendirici hiçbir tutumda bulunulmamıştır. Araştırmada elde edilen verilerin işlenmesi sürecinde nitel araştırmalar konusunda uzman öğretim üyesi görüşüne başvurulmuştur. Tüm safhalarda geri dönütler neticesinde gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra verilere son şekli verilmiştir.

Aktarılabirlik; daha önce tamamlanmış bir araştırmanın belirli bulgularının, anlamlarını ve çıkarımlarını koruyarak benzer bağlamlara veya durumlara ne ölçüde uygulanabileceğı ile ilgilidir. Bulguların aktarılabir olup olmadığını belirlemek, araştırmayı etkileyen bağlamsal faktörlerin ve örneklem seçiminde izlenen yöntemlerin eksiksiz bir şekilde açıklanması ile mümkündür (Guba, 1981; Leininger, 1994). Araştırmacı; elde edilen verileri yeterince betimlemiştir ayrıca doğrudan alıntılar yaparak araştırmanın açık ve anlaşılır bir biçimde yorumlamasına olanak sağlamıştır. Oluşturulan araştırma raporunda detaylı bir analiz yapılmış, sade ve anlaşılır olmaya çalışılmıştır. Bu nedenle araştırmayı okuyan herkesin zihninde benzer algıların olması gerekmektedir. İlgili kişilerin yakın izlenimlere sahip olması da elde edilen bilgilerin benzer çalışma gruplarına aktarılabirliğini göstermektedir. Ayrıca, görüş ve deneyimlerin araştırmanın amacına uygun bir şekilde elde edilmesi için amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik yöntemi seçilmiş, katılımcılar farklı sosyo-ekonomik düzeydeki okullardan ve farklı kademelerden belirlenmiştir (Büyüköztürk, vd., 2012). Böylece araştırmanın amacına uygun olarak daha ayrıntılı bilgilere ulaşma hedeflenmiştir.

Güvenirlik bilimsel çalışmalarda sağlanması gereken ilk koşuldur. Güvenirliği düşük olan bir araştırmanın hiçbir bilimsel değeri olmayacaktır. Aynı zamanda güvenirliğin yüksek olması yapılan ölçmenin geçerli olduğu anlamına da gelmeyecektir. Çünkü bir işlemin geçerli olabilmesi için öncelikle güvenilir olması gereklidir (Baltacı, 2019).

Nitel araştırmalarda iç güvenilirlik yerine tutarlılık ve dış güvenilirlik yerine ise teyit edilebilirlik kavramları kullanılmaktadır (Creswell ve Miller 2000). Tutarlılık; yapılan çalışmada yeterli büyüklükte örneklemin seçilmesi, konunun birden fazla araştırmacı ile ele alınması, daha fazla kaynak ve görüşe başvurulması, elde edilen verilerin iyi bir şekilde muhafaza edilmesi demektir. Ayrıca tutarlı denilecek bir çalışmada, çalışılan mekânın ve araştırmacının konumunun tam olarak belirtilmesi ve çalışmanın tarafsız bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Araştırmada tutarlığı artırmak için örneklem yeterli büyüklükte seçilmiş, katılımcılardan elde edilen verilerin bir kısmı hiçbir yorum katılmadan doğrudan alıntılanarak verilmiştir. Araştırma sürecinde elde edilen veriler bir araştırmacı ve aynı zamanda nitel araştırma tekniklerine hâkim uzman tarafından değerlendirilmiş ve tüm kodlamalarda aynı görüşe varılmıştır.

Teyit edilebilirlik; araştırmanın benzer ortamlarda aynı sonuçların elde edilip edilemeyeceği ile ilgilidir. Dış güvenilirliğin sağlanmasında öncelikle araştırma sürecinde araştırmacının konumunun açık halde olması gerekir. Aynı zamanda katılımcıların açık bir biçimde tanımlanması gerekir. Veri toplama ve analiz yöntemleriyle ilgili detaylı açıklamaların yapılması ve verilerin analizinde kullanılan yöntemin ve varsayımların açıklanması gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Araştırmadan elde edilen ham veriler ve çözümlemeler konuya ilgi duyan araştırmacılar tarafından incelenebilmesi için muhafaza edilmiştir. Ayrıca katılımcıların ne şekilde belirlendiği ayrıntılı bir şekilde ifade edilmiştir. Verilerin toplanmasında ve analiz edilmesinde kullanılan yöntem ve kuramsal çerçeve ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır. Böylece araştırmanın teyit edilebilmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın çalışma grubunda bulunan, öğretmen ve yöneticilerle yapılan bireysel görüşmelerle elde edilen verilere ait, yedi alt amaca ilişkin bulgular ve yorumlar sırasıyla ele alınmıştır. Her amaç kendi içerisinde öğretmenler ve yöneticiler olarak iki alt temaya ayrılarak ele alınmıştır. Ayrıca teneffüsün öğrenciler üzerinde olumlu öğrenme ya da olumsuz öğrenme edinmelerine yönelik olarak fiziki faktörler, okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemeler, akranların etkisi ve teneffüs süresinin etkisi amaçlarına ait bulgular kendi içerisinde, olumlu etki ve olumsuz etki olarak iki kategoriye ayrılmıştır. Kategorilerin altında kodlara yer verilmiştir. Kategoriler ve kodlar her alt amaç başlığı altında sırasıyla önce öğretmen temasında sonra yönetici temasında tablolar halinde yer almaktadır.

4.1. Birinci Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum

4.1.1. Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Teneffüsün Anlamı

Çalışmada ilk olarak “Öğretmen ve yöneticiler teneffüsü nasıl algılamaktadırlar?” alt amacına ait soru cevaplanmaya çalışılmıştır. Bunun için yönetici ve öğretmenlerle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Öğretmenlerle görüşmelerin sonucunda elde edilen bulgular ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Bulgular beş kod altında toplanarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tablo ile ilgili yorumlara tablonun altında yer verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin görüşlerine göre teneffüsün anlamı.

	<i>Kodlar</i>	<i>Frekans</i>	<i>%</i>
1	Fizyolojik ihtiyaçların giderilmesi için verilen aradır.	8	33
2	Dinlenme için verilen aradır.	8	33
3	Diğer derse hazırlık zamanıdır.	4	17
4	Öğrencilerin enerjilerini atmasıdır.	3	13
5	Öğrencilerin fiziksel ve psiko-sosyal açıdan gelişimini destekleyen kısa aralardır.	1	4
	Toplam	24	100

Araştırmaya katılan 12 öğretmenden sekizine göre teneffüs, dinlenme ve fizyolojik ihtiyaçların giderilmesi için verilen ara olarak değerlendirilmektedir. Bunu ifade eden öğretmenler KÖ2, KÖ3, KÖ4, KÖ9, KÖ12, KÖ17, KÖ19 ve KÖ20 numaralı öğretmenlerdir. Bu sonuca örnek olarak araştırmamıza katılan KÖ3 numaralı öğretmen

“Öğrenci ve Öğretmenlerin dinlenme ve ihtiyaçları için ayrılan süreyi ifade ediyor.” KÖ4 numaralı öğretmen *“Okulda öğretmen ve öğrencilerin temel fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanması, öğrenme sürecinin verimli hale gelebilmesi için verilen aradır.”* KÖ9 numaralı öğretmen *“Teneffüs nefes kökünden gelir o yüzden kısaca eğitim faaliyeti içerisinde özellikle öğretmen ve öğrencilerin nefes aldığı yani dinlendiği kısa zaman periyotlarıdır.”* KÖ12 numaralı öğretmen *“Teneffüs nefes alma, rahatlama, dinlenme temel ihtiyaçları giderme anlamına geliyor.”* KÖ17 numaralı öğretmen *“40 dakikalık dersten sonra öğretmen ve öğrencilerin dinlenip, kendilerine ayırdıkları zaman dilimi.”* KÖ20 numaralı öğretmen *“Dinlenmek ve arkadaşlarla muhabbet etmek dersin yorgunluğunu ve stresini atarak derse daha hazır bir şekilde gitmek bu arada teneffüs çay demektir kimi zaman öğrencilerle kimi zaman öğretmen arkadaşlarla geçirilen bol çaylı saat demektir benim için.”* şeklinde ifade etmiştir.

Dört öğretmene göre ise teneffüs diğer derse hazırlık zamanı olarak görülmektedir. Bu öğretmenler KÖ1, KÖ10, KÖ11 ve KÖ20 numaralı öğretmenlerdir. Buna örnek olarak; KÖ1 numaralı öğretmen *“Teneffüs dersler arasında öğretmen ve öğrencinin diğer derse hazır olarak girmesini sağlayan zaman dilimi.”* KÖ10 numaralı öğretmen *“Ders yorgunluğunun atılması, enerji boşalması ve yeni derse hazırlık anlamı taşımaktadır.”* KÖ11 numaralı öğretmen *“Öğrencinin önceki derste öğrendiklerini sindirmesi, sonraki derse hazırlanarak enerji toplayıp ikmal yapması.”* şeklinde ifade etmiştir.

Üç öğretmene göreyse teneffüs öğrencilerin enerjilerini atmasıdır. Buna örnek olarak KÖ2 numaralı öğretmen *“Özellikle öğrencilerin ders sırasında tuttukları enerjiyi dışarıya atmaları için büyük bir fırsattır.”* KÖ10 numaralı öğretmen *“Ders yorgunluğunun atılması, enerji boşalması ve yeni derse hazırlık anlamı taşımaktadır.”* KÖ18 numaralı öğretmen *“Zihinsel toparlanma ve enerji atımı.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir öğretmen ise teneffüsü öğrencilerin fiziksel ve psiko-sosyal açıdan gelişimini destekleyen kısa ara olarak görmektedir. Bunu KÖ4 numaralı öğretmen *“Özellikle öğrencilerin fiziksel ve psiko-sosyal açıdan gelişimini destekleyen kısa aralardır.”* şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenlerin çoğunluğuna göre teneffüs, dinlenme ve fizyolojik ihtiyaçların giderilmesi için verilen ara, olarak değerlendirilmiştir. Araştırmada her kademedeki öğretmen olduğu için teneffüsün anlamı öğretmen ve öğrencilerin teneffüste dinlenmek

ve fizyolojik ihtiyaçlarını gidermektir denebilir. Ayrıca ikinci olarak ise hem öğretmenler için hem öğrenciler için teneffüsün diğerk derse hazırlık zamanı olduğu ifade edilmiştir.

4.1.2. Yöneticilerin Görüşlerine Göre Teneffüsün Anlamı

“Öğretmen ve yöneticiler teneffüsü nasıl algılamaktadırlar?” alt amacında yöneticilerin teneffüsü nasıl algıladıklarına ait bulgular altı kod altında toplanarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tablo ile ilgili yorumlara tablonun altında yer verilmiştir.

Tablo 3. Yöneticilerin görüşlerine göre teneffüsün anlamı.

	<i>Kodlar</i>	<i>Frekans</i>	<i>%</i>
1	Dinlenme için verilen aradır.	6	30
2	Diğerk derse hazırlık zamanıdır.	6	30
3	İhtiyaçların giderilmesi için verilen aradır.	3	15
4	Öğrencilerin kendini bir grup içerisinde ifade etmesi ve sosyalleşmesi için verilen aradır.	3	15
5	Öğrencilerin akranları ile ruhsal ve fiziksel anlamda etkileşim kurmasını sağlayan zamandır.	1	5
6	Öğrencilerin kendilerini geliştirecekleri zamandır.	1	5
	Toplam	20	100

Araştırmaya katılan 12 yöneticiden altısına göre teneffüs, dinlenme ve diğerk derse hazırlık zamanı olarak değerlendirilmektedir. Bunu ifade eden yöneticiler KY8, KY14, KY21, KY22, KY23 ve KY24 numaralı yöneticilerdir. Bu bulguya örnek olarak KY8 numaralı okul yöneticisi “*Ders sonu verilen ara olarak bilinmektedir. 40 ya da 50 dakika süre ile işlenen dersin sonunda belki yorulmuş, belki motivasyonu düşmüş öğrenci ve diğerk paydaşlara, sonraki derse yeni bir motivasyonla başlaması adına verilmiş bir dinlenme zamanıdır.*” KY14 numaralı okul yöneticisi “*Öğrencilerin belirli bir süre öğretim ortamının dışına çıkıp dinlenmesi aynı zamanda kısa bir sürede olsa enerjisini oyunlar aracılığı ile boşaltması.*” KY22 numaralı okul yöneticisi “*Öğretmen için de öğrenci için de dinlenme güç toplama dinamik bir şekilde kaldığı yerden işine devam etmeyi ifade eder.*” KY23 numaralı okul yöneticisi “*Öğrencilerin ve öğretmenlerin ders sonrası dinlenmeleri için verilen ara.*” KY24 numaralı okul yöneticisi “*Okullarda 40 veya 45 dakika eğitim-öğretim faaliyeti içerisinde bulunan öğrenci ve öğretmenlerin dinlenmek, oyun oynamak, eğlenmek ve diğerk derse hazırlık yapmak için verilen kısa ara veya mola.*” şeklinde ifade etmiştir.

Üç yöneticiye göre ise teneffüs ihtiyaç molası olarak görölmektedir. Buna örnek olarak KY5 numaralı okul yöneticisi “*Bana göre teneffüs ihtiyaç molası anlamını ihtiva ediyor. Bir şey yaparken zihnin dağılmasını sağlayan, beyne oksijen girmesini artıran bir*

durumdur.” KY16 numaralı okul yöneticisi “Öğrencinin ihtiyaçlarını karşılamasını, arkadaşları ile azda olsa sosyalleşmesini, derslerde bitmek üzere olan enerjisini tekrardan kazanarak yeni derslere hazırlanmasını ifade ediyor.” KY21 numaralı okul yöneticisi “Öğretmen ve öğrencilerin dinlendiği, tuvalet, lavabo, yiyecek içecek gibi ihtiyaçlarını giderdiği zamanı ifade ediyor.” ifadeleri kullanılmıştır.

Üç yöneticiyse teneffüsü, öğrencilerin kendini bir grup içerisinde ifade etmesi ve sosyalleşmesi olarak görmektedir. Bunlar KY7, KY15 ve KY16 numaralı yöneticilerdir. Bu koda örnek olarak KY7 numaralı okul yöneticisi “Öğrencilerin hayatı tanımaya başladığı ve bir gruba girme yarışı, kendini bir grup içerisinde ifade edebilme fırsatıdır.” KY15 numaralı okul yöneticisi “Öğrencinin bedenlen ve ruhen rahatlamasının yanı sıra fiziksel gelişimine katkı sunan, sosyalleşmesine yardımcı olan zaman dilimini ifade ediyor.” şeklinde açıklamıştır.

Yöneticilerden bir tanesi teneffüsü, öğrencilerin akranları ile ruhsal ve fiziksel anlamda etkileşim kurması, olarak görmektedir. Bunu KY6 numaralı okul yöneticisi “Teneffüs çocuklara sadece bastırılmış enerjilerini atma fırsatı sunmaktan çok akranları ile ruhsal ve fiziksel anlamda büyük bir etkileşim içerisinde olduğu bir alandır.” şeklinde açıklamıştır.

Diğer bir yönetici ise teneffüsü, öğrencilerin kendilerini geliştirecekleri zaman, olarak değerlendirmektedir. Bunu KY13 numaralı okul yöneticisi “Öğrencilerin sosyal ilişkilerini geliştirdiği bir ortamdır. Olumsuz davranışların öğrenilmesinde de önemli bir katkısı vardır. Ancak çocuğun kendini geliştirmede bence dersten daha önemlidir.” şeklinde ifade etmiştir.

Sonuç olarak hem öğretmenlerin hem de yöneticilerin çoğunluğuna göre teneffüs dinlenme zamanı olarak görülmektedir. Ayrıca yine çoğunluğa göre diğer derse hazırlık için hem zihinsel hem de fiziksel olarak öğrencilerin ve öğretmenlerin kendilerini hazırlaması olarak değerlendirilmektedir.

4.2. İkinci Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum

4.2.1. Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Teneffüs Zamanında Öğrencilerin Davranış Edinmelerine İlişkin Fiziki Faktörlerin Etkisi.

Çalışmada ikinci olarak “Öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinimlerinde, fiziki faktörlerin etkileri nelerdir?” alt

amacına ait soru cevaplanmaya çalışılmıştır. Bunun için yönetici ve öğretmenlerle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerin sonucunda elde edilen bulgular ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Bulgular yedi olumlu kod ve altı olumsuz kod olmak üzere toplam 13 kod altında toplanmış ve aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tablo ile ilgili yorumlara tablonun altında yer verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinmelerini etkileyen fiziki faktörler.

<i>Kategoriler</i>	<i>Kodlar</i>	<i>Frekans</i>	<i>%</i>
Olumlu	1 Oyun alanları	3	12
	2 Oyun çizgileri	3	12
	3 Yeşil alanlar	2	8
	4 Duvar renkleri	2	8
	5 Spor alanları	2	8
	6 Panolar	1	4
	7 Ortamın düzenli ve temiz olması	1	4
Olumsuz	1 Binanın yapısı	4	16
	2 Okulun ve tuvaletlerin kirli olması	2	8
	3 Beton ve sert zeminler	2	8
	4 Tuvaletlerin az olması	1	4
	5 Ortam gürültüsü	1	4
	6 Merdivenler	1	4
	Toplam	25	100

Araştırmaya katılan 12 öğretmenle yapılan görüşmelerden teneffüs zamanında öğrenmeye etki eden 13 kodun frekansının 25 olduğu görülmüştür. Kodlardan 14'ünün olumlu öğrenmeye etki ettiği tespit edilirken 11'inin ise olumsuz öğrenmeye neden olduğu tespit edilmiştir.

Teneffüste öğrencilerin olumlu davranış edinmesine katkı sağlayan fiziki faktörlerle ilgili ayrıntılı bulgulara ve yorumlara, araştırmaya katılan öğretmenlerin aşağıdaki ifadelerinde yer verilmiştir.

Üç öğretmene göre teneffüste öğrencilerin olumlu davranış edinmelerinde oyun alanları ve oyun çizgilerinin etkili olduğu sonucu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara örnek olarak KÖ1 numaralı öğretmen “Okul bahçesinde oyun oynarken kavga ederek oynayan öğrenciler, bahçeye yapılan oyun alanlarından sonra bu oyun alanlarına geçerek kavga davranışını bırakarak düzenli oyun oynamaya başladıklarını gözlemledim.” KÖ2 numaralı öğretmen “Teneffüslerde çocukların bol bol vakit geçirdiği alanlar yani okul bahçesi, park, spor alanı hatta okul duvarının rengi yerdeki çizgilere bile çocukların

gözünden bakılmalı onların mutlu olabileceği şekilde dizayn edilmesi gerektiğini düşünüyorum.” KÖ11 numaralı öğretmen “İyi dizayn edilmiş koridorların, merdivenlerin, panoların, tabloların, yeşil alanların ve spor alanlarının öğrencilere olumlu yönde etkisinin çok olduğu kanaatindeyim.” şeklinde ifade etmiştir.

İki öğretmene göreyse teneffüste öğrencilerin olumlu davranış edinmelerinde yeşil alanlar etkili olmaktadır. Bunu KÖ3 ve KÖ11 numaralı öğretmenler belirtmişlerdir. Örneğin KÖ3 numaralı öğretmen *“Fiziki faktörler çok etkili, doğayla iç içe aktivite alanları ile düzenlenen teneffüs alanları öğrencileri olumlu etkiler.”* şeklinde ifade etmiştir.

İki öğretmene göre ise duvar renkleri olumlu öğrenmeye etki etmektedir. Bunu KÖ2 ve KÖ11 numaralı öğretmenler belirtmişlerdir. Buna örnek olarak KÖ11 numaralı öğretmen *“Yönlendirme ve bilgi tabelalarının bile davranış kazandırmaya etkisi olduğunu düşünüyorum. Okul ve sınıf boyu renklerinin de iyi seçilmesi gerekir.”* şeklinde ifade etmiştir.

İki öğretmene göre ise spor alanları olumlu öğrenmeye etki etmektedir. Bunu KÖ2 ve KÖ11 numaralı öğretmenler belirtmişlerdir. Bu bulguya yukarıdaki oyun alanları ve oyun çizgileri bulgusuna ait örnek ifadelerden ulaşılabilir.

Bir öğretmene göre ise panolar olumlu öğrenme sağlamaktadır. Buna örnek ifade yukarıda belirtilen KÖ11 numaralı öğretmenin oyun alanları ve oyun çizgileri ile ilgili ifadesidir.

Bir öğretmene göre ise ortamın düzenli ve temiz olması olumlu öğrenmeye katkı sağlamaktadır. Bunu KÖ18 numaralı öğretmen *“Bireyin bulunduğu ortamın düzenli temiz olması davranışlarını olumlu yönde etkiler”* şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenlerin çoğunluğuna göre teneffüste oyun alanları ve oyun çizgileri öğrencilerin olumlu öğrenmelerine katkı sağlamaktadır. Yeşil alanlar, duvar renkleri, spor alanları, panolar, ortamın düzenli ve temiz olması ise olumlu öğrenme sağlayan diğer etkiler olarak tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin olumsuz davranış edinmesine neden olan fiziki faktörlerle ilgili bulgulara, araştırmaya katılan yöneticilerin aşağıdaki ifadelerinde yer verilmiştir.

Teneffüste öğrencilerin olumsuz davranış edinmelerine yönelik olarak dört öğretmene göre binanın yapısı etkili olmaktadır. Bunlar KÖ10, KÖ12, KÖ17 ve KÖ18

numaralı öğretmenlerdir. Buna örnek olarak KÖ10 numaralı öğretmenin *“Fiziki faktör derken kastedilen okulun fiziki yapısı (mesela koridorların geniş veya dar oluşu, okul bahçesinin dar veya genişliği, okul bahçesinin kullanım imkanları), hava şartları vb. ise bunlar öğrencilerin teneffüs saatini değerlendirmeleri ve olumlu veya olumsuz tavırlar edinmelerinde etkilidir.”* şeklindeki ifadesi, KÖ12 numaralı öğretmenin *“Fiziki faktörler (ortamlar) okulu daha sevimli hale getiren veya itici kılan şeylerdir. Binanın yapısının labirente benzer, gözden uzak noktalarının çok olması, aşırı serbestiyet hali olumsuz davranışları tetikliyor.”* şeklindeki ifadesi ve KÖ18 numaralı öğretmenin *“Eski eşyaların bulunduğu (kırık, boyasız, hasarlı vb.) ortamlarda bireyin kırma, kirletme davranışı daha da artıyor. Herhalde zihin nede olsa artık bu işe yaramayacak, tamir edilmesi gerekecek yapsam da bir şey olmaz algısına kapılıyor.”* şeklindeki ifadesi verilebilir.

İki öğretmene göre ise okulun ve tuvaletlerin kirli olması olumsuz öğrenmeye sebep olmaktadır. Bu ifadeler şunlardır: KÖ4 numaralı öğretmen *“Öğrenci tuvaletlerinin az olması, yeterince temiz olmaması, ilgi ve yeteneklerini keşfedebilecekleri alanlara yönelik ortamların yokluğu öğrencinin okulu benimsemesini de engelleyerek dolaylı yoldan olumsuz davranışlara neden olabilmektedir.”* KÖ18 numaralı öğretmen *“Eski eşyaların bulunduğu (kırık, boyasız, hasarlı vb.) ortamlarda bireyin kırma, kirletme davranışı daha da artıyor.”* şeklinde ifade etmiştir.

Yine iki öğretmene göre beton ve sert zeminler olumsuz öğrenmeye neden olmaktadır. Buna örnek olarak KÖ3 numaralı öğretmenin *“Binaların arasında kalan sert zeminlerden oluşan oyun imkânı sunmayan alanlar öğrencileri olumsuz davranışlara sevk etmektedir.”* şeklindeki ifadesi ve KÖ4 numaralı öğretmenin *“Yeşillendirilmemiş, sadece betondan oluşan bir bahçede çocukların farklı alternatifleri olmayacağı için genellikle koşma, vurmali oyunlar oynama eğilimleri artıyor.”* şeklindeki ifadesi verilebilir.

Bir öğretmene göre ise tuvaletlerin az olması olumsuz öğrenmeye neden olan sebep olarak görülmektedir. Bu bulguyu KÖ4 numaralı öğretmen *“Öğrenci tuvaletlerinin az olması, yeterince temiz olmaması, ilgi ve yeteneklerini keşfedebilecekleri alanlara yönelik ortamların yokluğu öğrencinin okulu benimsemesini de engelleyerek dolaylı yoldan olumsuz davranışlara neden olabilmektedir.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir öğretmene göre ortamın gürültülü olması olumsuz öğrenmeye neden olan başka bir sebep olarak görülmektedir. Bunu KÖ12 numaralı öğretmen *“Fiziki ortamda*

gürültülü araçların çok olması, psikolojik sıkıntı da doğurabiliyor.” şeklinde ifade etmiştir.

Bir öğretmene göre merdivenler olumsuz öğrenmeye neden olan bir diğer sebep olarak görülmektedir. Bunu KÖ11 numaralı öğretmen *“Karma eğitim veren liselerde aynı merdivenin kullanılmasının da olumsuz öğrenmeye etkisi olduğunu düşünüyorum.”* şeklinde ifade etmiştir.

Binanın yapısının öğrencilerin olumlu öğrenmelerine ve eğlenceli vakit geçirmelerine uygun olarak tasarlanmamış olmasının olumsuz öğrenmelere neden olacağı belirtilirken; okulun ve tuvaletlerin kirli olması, beton ve sert zeminler, tuvaletlerin az olması, ortam gürültüsü ve merdivenler de olumsuz öğrenmeye sebep olan diğer bulgular olarak tespit edilmiştir.

4.2.2. Yöneticilerin Görüşlerine Göre Teneffüs Zamanında Öğrencilerin Davranış Edinmelerine İlişkin Fiziki Faktörlerin Etkisi.

“Öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinimlerinde, fiziki faktörlerin etkileri nelerdir?” alt amacında yöneticilerin görüşlerine göre yedi olumlu kod, dört olumsuz kod olmak üzere toplamda on bir kod bulunmuştur. Bu bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tablo ile ilgili yorumlara tablonun altında yer verilmiştir.

Tablo 5. Yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinmelerini etkileyen fiziki faktörler.

Kategoriler	Kodlar	Frekans	%
Olumlu	1 Oyun alanları	5	19
	2 Oyun çizgileri	5	19
	3 Duvar renkleri	5	19
	4 Panolar ve afişler	2	8
	5 Spor alanları	2	8
	6 Okul güvenliği	1	4
	7 Teneffüs alanlarının takip edilmesi	1	4
Olumsuz	1 Oyun alanlarının olmaması	2	8
	2 Teknolojik aletler	1	4
	3 Binanın yapısı	1	4
	4 Teneffüste oynanan oyunlar	1	4
Toplam		26	100

Araştırmaya katılan 12 yöneticiyle yapılan görüşmeye göre, öğrencilerin öğrenmelerine etki eden fiziki faktörlerle ilgili toplam 11 kod tespit edilmiştir. Bunlardan yedisinin olumlu kategori, dördünün olumsuz kategori olduğu saptanmıştır.

Teneffüste öğrencilerin olumlu davranış edinmesine katkı sağlayan fiziki faktörlerle ilgili ayrıntılı bulgulara ve yorumlara, araştırmaya katılan yöneticilerin aşağıdaki ifadelerinde yer verilmiştir.

12 yöneticiden beşine göre oyun alanları, oyun çizgileri ve duvar renkleri teneffüste öğrencilerin olumlu davranış edinmelerine katkı sağlamaktadır. Bu yöneticiler KY6, KY7, KY8, KY13 ve KY14 numaralı yöneticilerdir. Bunlara örnek olarak KY6 numaralı yönetici *“Okul bahçelerinin öğrencilerin kaliteli zaman geçireceği alanlar olarak düzenlenmesi onların ilgi alanlarına hitap etmesi teneffüsleri anlamlı kılacaktır.”* KY7 numaralı yönetici *“Teneffüs ortamının dar ya da geniş olması, kız ve erkek öğrencilere göre oyun köşeleri, saha boyamaları, spor yapma ekipmanları, alanın güvenliği ve nöbetçi öğretmenin görevini dikkatli yapması gibi birçok faktör sayılabilir.”* KY8 numaralı yönetici *“Okul binasının konumu, durumu, okul bahçesinin genişliği, niteliği, imkânları, sınıf içi fiziki durum, koridorların fiziki durumu, niteliği öğrencilerin olumlu veya olumsuz davranış edinmelerine yönelik önemli fiziki durumlardır.”* KY14 numaralı yönetici *“Fiziki faktörler doğru olarak düzenlendiğinde öğrencinin öğrenmesine olumlu yönde katkı yapacaktır. Bahçelerde veya koridorlarda oyun alanlarının çizilmesi hayatın her alanında kuralların geçerli olduğunu gösterecektir.”* şeklinde ifade etmiştir.

İki yöneticiye göre ise panolar olumlu öğrenmeye etki etmektedir. Bu yöneticiler KY7 ve KY23 numaralı yöneticilerdir. Buna örnek olarak KY7 numaralı yönetici *“Kesinlikle etkindir. Kurum içerisinde sosyal algı oluşturan afişlerin asıldığı alanlarda olumlu pekiştireç etkisi yapacaktır.”* ifadesini kullanmıştır.

İki yöneticiye göre ise spor alanları olumlu öğrenme sağlamaktadır. Bu yöneticiler KY7 ve KY22 numaralı yöneticilerdir. Buna örnek olarak ise KY22 numaralı yönetici *“Öğrencilerimizin gelişimlerine uygun bilimsel sosyal ve sportif alanlar ihdas eder ise hem sosyalleşecekler hem o alanda kendilerini de geliştirecekler örneğin bahçeye konulan bir barfiks aleti öğrencileri birbirine yaklaştıracak ve teneffüs anlam bulacaktır. Öğrencilerin gelişimine katkı sağlayacaktır.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir yöneticiye göre de okul güvenliği olumlu öğrenme sağlamaktadır. Bunu KY21 numaralı yönetici *“Özellikle korunaklı okullarda (bahçe duvarı-giriş kapısı) öğrenciler kendilerini daha güvende hissetmekte, olumlu davranışlar geliştirmektedirler. Böylece teneffüslerde daha rahat hareket edip özgürce hareket edebilmektedirler.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir yöneticiye göre de teneffüs alanlarının takip edilmesi olumlu öğrenme sağlamaktadır. Bunu KY16 numaralı yönetici *“Teneffüslerde kullanılan fiziki mekânların takip edilebiliyor olması öğrencilerin olumsuz davranışları sergilemesini en aza indirmektedir. Böylece arkadaş ortamında paylaşılan olumsuz davranışlar en aza inmektedir.”* şeklinde ifade etmiştir.

Yöneticilerin %31'ine göre oyun alanları, oyun çizgileri ve duvar renkleri öğrencilerin olumlu öğrenmesine katkı sağlamaktadır. Panolar, afişler, spor alanları, okul güvenliği ve teneffüs alanlarının takip edilmesi ise olumlu öğrenmeye katkı sağlayan diğer etkiler olarak tespit edilmiştir.

Yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin olumsuz davranış edinmesine neden olan fiziki faktörlerle ilgili bulgulara, araştırmaya katılan yöneticilerin aşağıdaki ifadelerinde yer verilmiştir.

İki yöneticiye göre oyun alanlarının olmaması teneffüste öğrencilerin olumsuz öğrenme edinmesine neden olmaktadır. Buna örnek olarak KY5 numaralı yönetici *“Öğrencilerin olumlu ya da olumsuz tutum ve davranışlarında fiziksel yapının etkisinin olduğunu düşünüyorum. Teneffüs zamanında bahçede oyun alanları oluşturulmaması öğrencilerin el şakalarının sıklığına neden olabilecektir.”* KY13 numaralı yönetici *“Yeterince alan yoksa öğrenciler arasında paylaşma sorunları ve anlaşmazlıklar çıkabilir.”* ifadelerini kullanmıştır.

Bir yöneticiye göreyse teknolojik aletler olumsuz öğrenmeye sebep olmaktadır. Bunu KY 22 numaralı yönetici *“Teneffüslerde öğrencilerin olumlu veya olumsuz davranışların pekiştirilmesinde fiziki faktörlerin etkisi mutlaka vardır. Eğer öğrencilerimize cep telefonlarını verirse teneffüste yalnızca cep telefonlarıyla ilgilenecekler, sosyal ve sportif etkinlik anlamında hiçbir şey yapamayacaklar, deşarj olamayacaklardır.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir yöneticiye göreyse binanın yapısı olumsuz öğrenmeye sebep olmaktadır. Bunu KY8 numaralı yönetici *“Okul binasının konumu, durumu, okul bahçesinin*

genişliği, niteliği, imkânları, sınıf içi fiziki durum, koridorların fiziki durumu, niteliği öğrencilerin olumlu veya olumsuz davranış edinmelerine yönelik önemli fiziki durumlardır.” şeklinde ifade etmiştir.

Bir yöneticiye göreyse teneffüste oynanan oyunlar olumsuz öğrenmeye sebep olmaktadır. Bunu KY 24 numaralı yönetici *“Teneffüste ğrencilerin olumlu veya olumsuz davranış kazanmalarında fiziki faktörlerin etkisi olur diye düşünüyorum. Genel anlamda baktığımızda teneffüste çocukların oynadığı oyunlar bir takım davranış problemleri getirebiliyor. Oyun esnasında arkadaşları tarafından sözlü veya fiziksel şiddete maruz kalabiliyor. Çocuklar eğlenecekleri ve ders sonrası nefes alabilecekleri kısa molalarda (teneffüslerde) davranışlarını olumsuz yönde etkileyen veya değiştiren sorunlar yaşayabiliyorlar.” şeklinde ifade etmiştir.*

Yöneticilerin çoğunluğunun görüşüne göre oyun alanlarının olmaması olumsuz öğrenmeye neden olmaktadır. Teknolojik aletler, binanın yapısı ve teneffüste oynanan oyunlar olumsuz öğrenmeye neden olan diğer etkenler olarak ifade edilirken, oyun alanları, oyun çizgileri ve duvar renklerinin olumlu öğrenmelere katkı sağlayacağı belirtilmiştir.

4.3. nc Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum

4.3.1 Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Teneffüs Zamanında ğrencilerin Davranış Edinmelerine İlişkin Okul Koridoru ve Ortak Alanlardaki Düzenlemelerin Etkisi.

Çalışmada nc olarak “ğretmen ve yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinimlerinde, okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemelerin etkisi ne olabilir?” alt amacına ait soru cevaplanmaya çalışılmıştır. Bunun için yönetici ve öğretmenlerle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Öğretmenlerle görüşmelerin sonucunda elde edilen bulgular ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Bulgular altı olumlu kod ve üç olumsuz kod olmak üzere toplam dokuz kod altında toplanmış ve aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tablo ile ilgili yorumlara tablonun altında yer verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmenlerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinmelerini etkileyen okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemeler.

Kategoriler	Kodlar	Frekans	%
Olumlu	1 Etkinlikler	3	14
	2 Oyun alanları	3	14
	3 Renkler	3	14
	4 Koridorların havadar, temiz ve aydınlık olması	3	14
	5 Öğrencilerin özelliklerine göre düzenlenmiş okul koridorları	3	14
	6 Yeşil bir okul bahçesi	1	5
Olumsuz	1 Gereksiz bilgiler içeren loş ve karmaşık alanlar	3	14
	2 Amaçsız düzenlenmiş alanlar	1	5
	3 Beton zeminler	1	5
Toplam		21	100

Araştırmaya katılan 12 öğretmenle yapılan görüşmeye göre, öğrencilerin öğrenmelerine etki eden okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemelerle ilgili belirlenen kodların frekansında on altısının olumlu, beşinin olumsuz olduğu saptanmıştır.

Öğretmenlerin görüşlerine göre öğrencilerin teneffüste davranış edinmelerini etkileyen okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemelerle ilgili olumlu öğrenmeye katkı sağlayan kodlara, araştırmaya katılan öğretmenlerin aşağıdaki ifadelerinde yer verilmiştir.

Üç öğretmene göre etkinlikler ve oyun alanlarının olumlu davranış edinmeyi sağladığı tespit edilmiştir. Buna örnek olarak KÖ1 numaralı öğretmen “Çocukların verimli zaman geçirecekleri alanlar artarsa onlarda olumlu gelişimin arttığı görülmüştür. Teneffüs sırasında düzenlenen alanlarda belirlenen etkinlikler hem bilişsel hem sosyal alanda gelişimi arttırmaktadır.” KÖ12 numaralı öğretmen “Okul koridorlarının eğitici görseller, zekâ oyunları ve değerlerimiz ile ilgili çalışmalarla süslenmesi faydalı oluyor. Örtülü öğrenme sağlıyor, ama bu çalışmalar neşeli canlı ve görseli kuvvetli olmak zorunda, yoksa yazılar hiç etkili olmuyor. Satranç gibi etkileşimli oyunlar daha öğretici oluyor ve ilgi çekici oluyor.” KÖ20 numaralı öğretmen “Okuldaki ortak alanların eğitimin amaçlarına uygun şekilde düzenlenmesi gerekir. Kütüphane, zekâ oyunları, dinlenme mekânları, oyun oynanabilecek alanlar, spor sahası gibi düzenlemeler teneffüsün daha verimli değerlendirmesini sağlayacaktır. Bunların her birinin eksikliği öğrencilerinin yorgunluğunu almaktan daha çok yoran bir ortama teneffüsleri dönüştürebilir.” şeklinde ifade etmiştir.

Üç öğretmene göre renklerin olumlu davranış edinmeyi sağladığı tespit edilmiştir. Buna örnek olarak KÖ2 numaralı öğretmen *“Her yaş grubundaki çocukların okul ortamında dikkat ve konsantrasyonlarının artmasına ihtiyaçları vardır. Çocukların dikkat toplamalarına bir örnek verecek olursak bana göre renkler en başta gelmektedir. Öğretmenlerin ve öğrencilerin okul koridorlarında bakacağı duvarların diğer yan duvarlardan farklı olması oldukça önemlidir. Hem öğrencilerin uzun süre aynı materyale bakmaktan gözlerinin yorulmasını engellemek ve biraz dinlendirmek hem de sınıflardan çıktıktan sonra hareketli olmaya devam eden çocuklar için canlı renklerden oluşan koridorlar çocukların gelişimine olumlu katkılar sağlayacaktır.”* KÖ12 numaralı öğretmen *“Okul koridorlarının eğitici görseller, zekâ oyunları ve değerlerimiz ile ilgili çalışmalarla süslenmesi faydalı oluyor. Örtülü öğrenme sağlıyor, ama bu çalışmalar neşeli canlı ve görseli kuvvetli olmak zorunda, yoksa yazılar hiç etkili olmuyor”* KÖ18 numaralı öğretmen *“Daha aydınlatılmış temiz ve ferah ortamlarda, özellikle açık renklerin hakim olduğu ortamlarda bireyde sakinlik ve huzur oluşuyor.”* şeklinde ifade etmiştir.

Üç öğretmene göre koridorların havadar, temiz ve aydınlık olmasının olumlu davranış edinmeyi sağladığı tespit edilmiştir. Buna örnek olarak KÖ2 numaralı öğretmen *“Renklerin yanı sıra koridorların ve ortak kullanım alanlarının temizliğinde oldukça titiz davranılması gerekmektedir. Çocuklar birçok şeyi gizil öğrenme yoluyla öğrenmektedir. Bu sebepten çocuklar düzenli olmayı temiz olmayı ve daha birçok şeyi farkında olmadan okul koridorlarından öğrenmektedirler.”* KÖ17 numaralı öğretmen *“Okul koridorlarının havadar, aydınlık olması öğrencilerin motivasyonlarının artmasına, çocuklar arasındaki oyun alışverişine katkı sağlar”* KÖ18 numaralı öğretmen *“Daha aydınlatılmış temiz ve ferah ortamlarda, özellikle açık renklerin hakim olduğu ortamlarda bireyde sakinlik ve huzur oluşuyor.”* şeklinde ifade etmiştir.

Üç öğretmene göre öğrencilerin özelliklerine göre düzenlenmiş okul koridorunun olumlu davranış edinmeyi sağladığı tespit edilmiştir. Buna örnek olarak KÖ4 numaralı öğretmen *“Enerjilerini doğru şekilde kanalize etmelerini sağlayacak ortak alanların düzenlenmesi de hem okulun farklı seçeneklerin olduğu bir yer olarak algılanmasını sağlayacak hem de öğrenci arkadaşları ile vakit geçirirken farklı alternatiflere yönelebilecektir. Bu yüzden okulun fiziki ortamı, bu ortamın öğrencilerin gelişimleri göz önüne alınarak düzenlenmesi davranışlarını olumlu yönde etkileyecektir.”* K10 numaralı öğretmen *“Okul koridoru ve ortak alanların öğrencilerin ihtiyaçlarına göre*

düzenlenmesi (Tarih koridoru, merdiven yazıları, bahçe düzenlemeleri vs.), güzel söz, uyarı ve mesajlarla süslenmesi öğrencilerin dikkatlerini çekecek ve kişisel gelişimlerine katkı sağlayacaktır.” K19 numaralı öğretmen “Teneffüste öğrencilerin olumlu ya da olumsuz davranış edinimlerinde, okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemelerin etkisi oldukça fazladır. Öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve fiziksel gelişimlerini bir arada destekleyen kısacası bütünsel gelişimlerine katkı sağlayan ortamlar olumlu davranış edinmelerine etki eder.” şeklinde ifade etmiştir.

Bir öğretmenle yapılan görüşme sonucunda ise yeşil bir okul bahçesinin olumlu davranış edinmeye etkisi olduğu görüşü elde edilmiştir. Bunu KÖ4 numaralı öğretmen *“Özellikle bahçenin ağaçlandırılması, yumuşak zemin, oyun alanları gibi ayarlamalar yapıldığında çocukların teneffüste oyuna odaklanarak daha az olumsuz davranış sergileyeceklerini düşünüyorum.”* şeklinde ifade etmiştir.

Okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemelerle alakalı öğretmenlerle yapılan görüşme sonucunda etkinlikler ve oyun alanlarının, renklerin, koridorların havadar, temiz ve aydınlık olmasının, öğrencilerin ihtiyaçlarına ve gelişimlerine göre düzenlenmiş okul koridorunun ve yeşil bir okul bahçesinin olumlu öğrenme sağlayacağı sonucu elde edilmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine göre öğrencilerin teneffüste davranış edinmelerini etkileyen okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemelerle ilgili olumsuz öğrenmeye neden olan kodlarla ilgili verilere, araştırmaya katılan öğretmenlerin aşağıdaki ifadelerinde yer verilmiştir.

Yine üç öğretmene göre gereksiz bilgiler içeren loş ve karmaşık alanlar olumsuz davranış edinmeye neden olduğu değerlendirilmesi elde edilmiştir. Buna örnek olarak KÖ2 numaralı öğretmen *“Çocuklar birçok şeyi gizil öğrenme yoluyla öğrenmektedir. Bu sebepten çocuklar düzenli olmayı temiz olmayı ve daha birçok şeyi farkında olmadan okul koridorlarından öğrenmektedirler. Okul koridorlarında bu sebepten dolayı gereksiz bilgilere asla yer verilmemelidir.”* KÖ3 numaralı öğretmen *“Koridor ve ortak alan düzenlemeleri öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde olursa faydalı olacaktır. Aksi halde sürekli kuralları hatırlatan bilgi yığınları ile düzenlenen koridorlar ilgi çekici olmayacak ve öğrenciye fayda sağlamayacaktır.”* KÖ18 numaralı öğretmen *“Loş, karmaşık ve düzensiz ortam bireyde huzursuzluk ve saldırganlık eğilimleri oluşturuyor.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir öğretmen tarafından amaçsız düzenlenmiş alanların olumsuz davranış edinmeye neden olduğu belirtilmiştir. Bunu KÖ19 numaralı öğretmen “*Rastgele ve amaçsız düzenlenmiş ortamlar olumsuz davranış edinimine zemin hazırlayabilir.*” şeklinde ifade etmiştir.

Bir öğretmene göreyse beton zeminler olumsuz öğrenmeye neden olmaktadır. Bunu KÖ4 numaralı öğretmen “*Sadece betondan ibaret geniş bir bahçe özellikle küçük yaş grubu için yeterince uygun değil.*” şeklinde ifade etmiştir.

Okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemelerle alakalı öğretmenlerle yapılan görüşme sonucunda gereksiz bilgiler içeren loş ve karmaşık alanların, amaçsız düzenlenmiş alanların ve beton zeminlerin olumsuz öğrenmeye neden olacağı sonucu elde edilmiştir.

4.3.2. Yöneticilerin Görüşlerine Göre Teneffüs Zamanında Öğrencilerin Davranış Edinmelerine İlişkin Okul Koridoru ve Ortak Alanlardaki Düzenlemelerin Etkisi.

“Öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinimlerinde, okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemelerin etkisi ne olabilir?” alt amacında yöneticilerin görüşlerine göre, sekiz olumlu kod iki olumsuz kod olmak üzere toplamda on kodun etkili olduğu bulunmuştur. Bu kodlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tablo ile ilgili yorumlara tablonun altında yer verilmiştir.

Tablo 7. Yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinmelerini etkileyen okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemeler.

Kategoriler	Kodlar	Frekans	%
Olumlu	1 Ortak kullanım alanlarının çeşitliliği	9	29
	2 Oyun alanları	9	29
	3 Renkler	3	10
	4 Görsel tasarımlar, pano ve afişler	3	10
	5 Spor alanları	2	7
	6 Uygulama bahçesi	1	3
	7 Evcil hayvan kümesi	1	3
	8 Koridorların geniş ve ferah olması	1	3
Olumsuz	1 Yetersiz teneffüs alanı	1	3
	2 Kontrolsüz ortam	1	3
	Toplam	31	100

Araştırmaya katılan 12 yöneticiyle yapılan görüşmeye göre, öğrencilerin davranış edinmelerine etki eden okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemelerle ilgili olumlu kodlardan 29 olumlu frekans, iki olumsuz frekans olduğu saptanmıştır.

Yöneticilerin görüşlerine göre öğrencilerin teneffüste davranış edinmelerini etkileyen okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemelerle ilgili olumlu öğrenmeye katkı sağlayan kodlara, araştırmaya katılan yöneticilerin aşağıdaki ifadelerinde yer verilmiştir.

Araştırmamıza katılan 12 yöneticinin dokuzuna göre ortak kullanım alanlarının çeşitliliği ve oyun alanları öğrencilerin olumlu davranış edinmelerinde etki etmektedir. Bu bulguyu ifade eden yöneticiler KY5, KY6, KY7, KY8, KY14, KY15, KY16, KY23 ve KY24 numaralı yöneticilerdir. Bu sonuca örnek olarak KY5 numaralı okul yöneticisi *“Ortak kullanım alanlarının çeşitliliği fiziksel temas ve kızgınlıkları azaltacaktır.”* KY6 numaralı okul yöneticisi *“Koridorların ve ortak alanların değişen günümüz eğitim sürecine uygun dizaynı elbette eğitim ortamında olumlu girdiler olarak yer alacaktır. Örneğin şiir sokağı, belirli gün ve haftalarla ilgili ilgi çekici görsel tasarımlar vb.”* KY8 numaralı okul yöneticisi *“Bir koridor ‘Bilim Sokağı’ bir koridor ‘Değerler Eğitimi Sokağı’ başka bir koridor altyapısı önceden hazırlanmış, gerekli eğitimlerin okulca tamamlanmış olması şartıyla “Akıl ve Zekâ Oyunları Sokağı” varsa başka bir bölüm ya da koridor İngilizce, Matematik, Türkçe Sokağı olarak düzenlenebilir.”* KY24 numaralı okul yöneticisi *“Teneffüs veya boş zamanlarda öğrencilerin okulda vakit geçirirken öğrenmesine katkı sağlamak amacıyla koridorlar ve ortak alanlar dizayn edilmelidir. Böylelikle hem öğrencinin öğrenmesine hem de davranışlarının olumlu yönde etkilenmesine katkı sağlayacağını düşünüyorum.”* şeklinde ifade ederek ortak kullanım alanlarının çeşitliliği ve oyun alanlarındaki düzenlemelerin öğrencilerin olumlu davranış edinmelerinde doğrudan etkisi olacağını belirtmişlerdir. Öte yandan KY15 numaralı okul yöneticisi *“Çeşitli şekillerde zenginleştirilen koridor ve ortak alanlar sayesinde başlayan olumlu davranış edinme yolculuğunun devam eden örgütlü, planlı bir eğitim desteği sayesinde ancak kalıcı hale gelmesi mümkün olabilir.”* şeklinde ifade ederek ortak kullanım alanlarının çeşitliliği ve oyun alanlarındaki düzenlemelerin öğrencilerin olumlu davranış edinmelerinde dolaylı olarak etkisi olacağını belirtmiştir.

Üç yöneticiye göreyse renkler, öğrencilerin olumlu davranış edinmelerine etki etmektedir. Bu sonuca örnek olarak KY7 numaralı okul yöneticisi *“Alan düzenlemeleri hatta renk (duvar, boyalı alanlar) tercihi dahi davranış geliştirmeye etki eden*

nedenlerden sayılabilir.” KY21 numaralı okul yöneticisi “Okul koridorlarının renkli olması, ortak alanlardaki çocukların zaman harcayacağı yerlerin olması öğrenciler için teneffüsleri daha anlamlı hale getirmektedir. En azından koridordaki iyi örneklerle oluşturulmuş bir kulüp panosu dahi öğrencinin dikkatini çekmekte olumlu yansımalar oluşturmaktadır.” KY23 numaralı okul yöneticisi “Bulunulan alan, duvar renkleri, okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemeler gibi faktörlerin öğrencinin olumlu ya da olumsuz davranışlarında etkisi büyüktür.” şeklinde ifade etmiştir.

Üç yöneticiye göreyse görsel tasarımlar, pano ve afişler öğrencilerin olumlu davranış edinmelerine etki etmektedir. Bu yöneticiler KY8, KY16 ve KY21 numaralı yöneticilerdir. Bu sonuca örnek olarak KY8 numaralı okul yöneticisi *“Olumlu davranış kazandırma adına sınıf içi ve okul içi panoların içeriği öğrencilerin olumlu kazanım edilmelerine yönelik olarak az, öz, öğrenciyi boğmadan, sadece vermek istenen mesaj görsellerle desteklenmiş, ilgi çekici olarak belki çarpıcı bir görünümle anlaşılır bir dille öğrenciye broşür, afiş, karikatür, resim tarzında pano sunumu yapılabilir.”* şeklinde ifade ederken, KY16 numaralı okul yöneticisi *“Koridorlarda veya ortak kullanım alanlarında öğrencilerin kullanacağı mekânların belirlenmesi, uyarı levhalarının bulunması, örnek davranış veya güzel sözlerin öğrencilerin kullandığı mekânlarda sergilenmesi öğrencilerin olumlu davranışlar göstermesine etki etmektedir.”* şeklinde ifade etmiştir.

İki yöneticiye göreyse spor alanları, öğrencilerin olumlu davranış edinmelerine etki etmektedir. Bu sonuca örnek olarak KY8 numaralı okul yöneticisi *“Oyun alanlarının yanında, futbol (ufak kaleler), basketbol (ufak boy da potalar), voleybol (ufak boyda voleybol alanı ve filesi) v.b. spor alanları oluşturulmalıdır.”* KY22 numaralı okul yöneticisi *“Öğrencilerimizin gelişimlerine uygun bilimsel sosyal ve sportif alanlar ihdas eder isek hem sosyalleşecekler hem o alanda kendilerini de geliştirecekler örneğin bahçeye konulan bir barfiks aleti öğrencileri birbirine yaklaştıracak ve teneffüs anlam bulacaktır.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir yöneticiye göreyse uygulama bahçesi, evcil hayvan kümesi öğrencilerin olumlu davranış edinmelerine katkı sağlamaktadır. Bunu KY8 numaralı yönetici *“Yaz ayına doğru, mayıs ayı gibi uygulama bahçesi adı altında çocukların dikilebilecek basit tohumları; fasulye, mercimek, biber, domates v.b. dikebilmeleri ve bakmaları için uygulama bahçesi yapılabilir. Burada çocuklar merhamet, sahiplenmek, koruma, sorumluluk duygusu kazanabilir. Üreten Türkiye'nin tohumları buralarda atılabilir. Yine mayıs ayı gibi okul bahçesine ufak bir telle çevrili alan yapılabilir. Buraya civciv, ördek,*

tavşan v.s. hayvanlar konarak çocuklarla teneffüslerde baş başa bırakılabilir. Çocuklar o hayvanlara yem, ekmek, buğday v.s. atabilmeleri sağlanır. Böylece çocuklara merhamet duygusu kazandırılabilir.” şeklinde ifade etmiştir.

Bir yöneticiye göreyse koridorların geniş ve ferah olması öğrencilerin olumlu davranış edinmelerine katkı sağlamaktadır. Bunu KY5 numaralı okul yöneticisi *“Etkisinin büyük olduğu kanaatindeyim. Koridorların geniş ve ferah olması öğrencilerin hareket alanlarını genişletecektir. Fiziksel etkileşim daha az olacaktır.”* şeklinde ifade etmiştir.

Okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemelerle alakalı yöneticilerle yapılan görüşme sonucunda büyük bir çoğunluğa göre, ortak kullanım alanlarının çeşitliliği ve oyun alanlarının düzenlenmesinin, olumlu öğrenmeye katkı sağlayacağı sonucu elde edilmiştir. Renklerin, koridorlardaki görsel tasarımların, pano ve afişlerin, spor alanlarının da olumlu öğrenmeye katkı sağlayacağı sonucu elde edilmiştir. Uygulama bahçesi ve evcil hayvan kümesi, koridorların geniş ve ferah olması ise olumlu öğrenmeye katkı sağlayan diğer sonuçlar olarak tespit edilmiştir.

Yöneticilerin görüşlerine göre öğrencilerin teneffüste davranış edinmelerini etkileyen okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemelerle ilgili olumsuz öğrenmeye neden olan kodlarla ilgili verilere, araştırmaya katılan yöneticilerin aşağıdaki ifadelerinde yer verilmiştir.

Bir yönetici ise yetersiz teneffüs alanının olumsuz öğrenme edinmeye neden olacağını belirtmiştir. Bunu KY13 numaralı okul yöneticisi *“Ortak alan olarak okullarımız çok yetersizdir, yeterli alanlar olduğu zaman yeterli ve faydalı etkinlikler organize edildiğinde hem fiziki gelişime hem duygusal gelişime faydasının çok fazla olabileceğini düşünüyorum.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir yönetici ise kontrolsüz ortamın olumsuz öğrenme edinmeye neden olacağını belirtmiştir. Bunu KY14 numaralı okul yöneticisi *“Öğrenciler serbest ortamda olumsuz öğrenmeye karşı bilinçleri daha açıktır. Ortak alanlar gerekli düzenlemeler yapılarak öğrenciler kontrol altında tutularak istedik davranışlar kazanabilirler.”* şeklinde ifade etmiştir.

Okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemelerin teneffüs zamanında olumsuz öğrenmeye etkisine ilişkin yöneticilerin görüşlerine göre iki kod elde edilmiştir. Bunlar yetersiz teneffüs alanı ve kontrolsüz ortamdır.

4.4. Dördüncü Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum

4.4.1. Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Teneffüs Zamanında Öğrencilerin Davranış Edinmelerine İlişkin Akranların Etkisi.

Çalışmada dördüncü olarak “Öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinimlerinde, birlikte vakit geçirilen akranların etkisi ne olabilir?” alt amacına ait soru cevaplanmaya çalışılmıştır. Bunun için yönetici ve öğretmenlerle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerin sonucunda elde edilen bulgular ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Bulgular üç olumlu kod ve altı olumsuz kod olmak üzere toplam sekiz kod altında toplanmış ve aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tablo ile ilgili yorumlara tablonun altında yer verilmiştir.

Tablo 8. Öğretmenlerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinimlerinde akranların etkisi.

Kategoriler	Kodlar	Frekans	%
Olumlu	1 Oyunlar	2	12,5
	2 Yetiştirme	2	12,5
	3 Bir arada vakit geçirmek	1	6
Olumsuz	1 Taklit edilme	3	19
	2 Davranış şekli	2	12,5
	3 Fiziki ortamların yetersizliği	2	12,5
	4 Teneffüsteki kontrol eksikliği	2	12,5
	5 Derste baskı uygulanması	1	6
	6 Oyun dışında geçirilen vakitler	1	6
Toplam		16	100

Araştırmaya katılan 12 öğretmenle yapılan görüşmeye göre, öğrencilerin teneffüs zamanında davranış edinmelerine etki eden akranlarla ilgili kodlarda beş olumlu frekans, 11 olumsuz frekans olduğu saptanmıştır.

Öğretmenlerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin olumlu davranış edinmelerine katkı sağlayan akranlarla ilgili bulgu ve yorumlara, aşağıda yer verilmiştir.

İki öğretmene göre oyunların olumlu davranış edinmeyi sağladığı tespit edilmiştir. Buna örnek olarak KÖ1 numaralı öğretmen “Akran öğrenimi üst düzeydedir. Özellikle üst sınıflarla oynadıkları oyunlar, konuşmaları ve hareket şekilleri ile örnek olmaktadır.” KÖ3 numaralı öğretmen “Olumlu davranış gösteren öğrencilerin arkadaşlığında ise önce teneffüste ihtiyaçlarını gidererek daha sonra temiz bir hava eşliğinde eğlence odaklı eğitici ve zararsız oyun alışkanlıkları ile teneffüslerini tamamlamaktadır.” şeklinde ifade etmiştir.

İki öğretmene göre yetiştirmenin olumlu davranış edinmeyi sağladığı tespit edilmiştir. Buna örnek olarak KÖ2 numaralı öğretmen *“Çocuklarımızın sözlü ve sözsüz davranışlarına dikkat ederek onları özenle dinleyerek anlamaya çalışmalıyız. Onları merhametli, insanlara ve insan haklarına saygılı, bencillikten uzak, tüm canlılara saygılı olarak yetiştirmek akranların olumsuz baskısını ortadan kaldıracaktır.”* KÖ18 numaralı öğretmen *“Birey akran seçimini yaparken zaten geçmiş yaşantılarından etkileniyor. Yani zihinsel kodlarına daha uygun uyumlu akranlar buluyor ve onlarla vakit geçiriyor. Yaptığı olumlu / olumsuz davranışları da akran gurubu ile kolektif yaptığı için Olumlu / olumsuz davranışından daha fazla haz alıyor ve zihinsel anlamda da meşrulaştırıyor.”* şeklinde ifade etmiştir.

İki öğretmene göre bir arada vakit geçirmenin olumlu davranış edinmeyi sağladığı tespit edilmiştir. Bunu KÖ17 numaralı öğretmen *“Teneffüslerde akranların bir arada bulunması ve vakit geçirmesi onların sosyalleşmesine, fikir alışverişinde bulunmalarına katkı sağlar.”* şeklinde ifade etmiştir.

Akranların teneffüste öğrenmeye etkisi ile alakalı öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda; teneffüste oynanan oyunların ve öğrencilerin yetiştirme şekillerinin olumlu öğrenmeye katkı sağladığı bulgusu elde edilmiştir. Ayrıca teneffüste bir arada vakit geçirmenin de olumlu davranış edinmeye katkı sağladığı bulgusu elde edilmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin olumsuz davranış edinmelerine neden olan akranlarla ilgili bulgu ve yorumlara, aşağıda yer verilmiştir.

Üç öğretmene göre taklit edilmenin olumsuz davranış edinmeye neden olduğu tespit edilmiştir. Bunlar KÖ2, KÖ12 ve KÖ20 numaralı öğretmenlerdir. Buna örnek olarak KÖ12 numaralı öğretmen *“Herkes akranı içinde davranış öğreniyor. Üzüm üzüme baka baka kararır. Arkadaşının birçok olumlu ve olumsuz davranışı taklit ediliyor. Aile ve mahalle içinde öğrenilen davranışlar taklit ediliyor. Teneffüste akranlarından görülen bu haller, öğrencide öğretmenden daha çok etki bırakıyor. Genellikle olumsuz öğrenmeler daha çok taklit ediliyor.”* KÖ20 numaralı öğretmen *“Üzüm üzüme baka baka kararır demişler Dolayısıyla çocukların arkadaşları teneffüsler konusunda en belirleyici husustur liseler bağlamında iyi arkadaş edinmeyen öğrenciler ister istemez olumsuz*

ortamlara kayabilirler olumsuz davranışlar ve alışkanlıklar edinebilirler kavgalara karışabilirler.” şeklinde ifade etmiştir.

İki öğretmene göre davranış şeklinin olumsuz öğrenmeye neden olduğu tespit edilmiştir. Buna örnek olarak KÖ1 numaralı öğretmen *“Çocukların özellikle olumsuz hareketleri daha kolay kazandıkları görülmüştür.”* KÖ3 numaralı öğretmen *“Bana arkadaşını söyle sana kim olduğunu söyleyelim” düsturu ile açıklarsak olumsuz davranışa sahip öğrenciler teneffüste diğer arkadaşlarını da etkileyerek yaramazlığa teşvik etmekte yaralanma, kavga vb. birçok ciddi probleme neden olmaktadır.”* şeklinde ifade etmiştir.

İki öğretmene göre fiziki ortamların yetersizliğinin olumsuz davranış edinmeye neden olduğu tespit edilmiştir. Buna örnek olarak KÖ11 numaralı öğretmen *“Elbette etkisi olacaktır. Ayrıca okullardaki yaş yelpazesinin iyi düşünülmesi gerekir. İlk, orta ve lise öğrencilerinin aynı alanları kullanması olumsuz öğrenmelere neden olabilecektir.”* KÖ12 numaralı öğretmen *“Teneffüslerde fiziki ortamlarında yetersiz olması nedeniyle akranlardan daha çok olumsuz öğrenme ediniliyor.”* şeklinde ifade etmiştir.

İki öğretmene göre teneffüsteki kontrol eksikliğinin olumsuz davranış edinmeye neden olduğu tespit edilmiştir. Buna örnek olarak KÖ4 numaralı öğretmen *“Özellikle olumsuz davranış sergileyen öğrencilerin kontrolünün teneffüste daha zor olması, diğer çocukların da bu olumsuz davranışları örnek alıp yapmasına neden olmaktadır.”* KÖ20 numaralı öğretmen *“Uzun teneffüslerde okul dışına çıkılması ile kontrol edilemeyen farklı problemlerin ortaya çıkmasına sebep olabilirler.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir öğretmene göre derste baskı uygulanmasının olumsuz davranış edinmeye neden olduğu tespit edilmiştir. Bunu KÖ4 numaralı öğretmen *“Ayrıca akran baskısı, bir gruba ait olma isteği gibi nedenlerden derste öğretmen otoritesi sebebiyle yapamadıkları olumsuz davranışları teneffüste daha rahat yapabilmektedirler.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir öğretmene göre oyun dışında geçirilen vakitlerin olumsuz davranış edinmeye neden olduğu tespit edilmiştir. Bunu KÖ2 numaralı öğretmen *“Her ne kadar çocuklara yakıştıramasak da yaşları küçük olan, kreş ve anaokulu öğrencileri dahi birbirlerine karşı akran zorbalığında bulunabiliyorlar. Okul, okul bahçesi, park, okul servislerini gözlemlediğimizde bunu açıkça görebiliyoruz. Normal bir şakalaşma ve oyun dışında çocukların birbiri ile uğraşması çok rahatsız edici boyutlara ulaşabilir ve çocuklar*

birbirine karşı çok acımasız olabilir. Bu durumun önüne geçmek için çocukların bilgilendirilmesi ve farkındalık kazandırılması önemlidir.” şeklinde ifade etmiştir.

Akranların teneffüste öğrenmeye etkisi ile alakalı öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda akranların olumlu öğrenmeden daha çok olumsuz öğrenmeye neden olduğu bulgusu saptanmıştır. Olumsuz öğrenmeye neden olan sonuçların başında taklit edilme gelmektedir. Diğer sonuçlar ise sırasıyla şöyledir; davranış şekli, fiziki ortamların yetersizliği, teneffüsteki kontrol eksikliği, öğrencilere derste baskı uygulanması ve oyun dışında geçirilen vakitler olarak tespit edilmiştir.

4.4.2. Yöneticilerin Görüşlerine Göre Teneffüs Zamanında Öğrencilerin Davranış Edinmelerine İlişkin Akranların Etkisi.

“Öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinimlerinde, birlikte vakit geçirilen akranların etkisi ne olabilir?” alt amacında yöneticilerin görüşlerine göre, üç olumlu kod, dört olumsuz kod ve iki nötr kod olmak üzere toplamda dokuz kodun etkili olduğu bulunmuştur. Bu bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tablo ile ilgili yorumlara tablonun altında yer verilmiştir.

Tablo 9. Yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinimlerinde akranların etkisi.

<i>Kategoriler</i>	<i>Kodlar</i>	<i>Frekans</i>	<i>%</i>
Olumlu	1 Lider pozisyonunda olmak	1	7,7
	2 Hemcinsi ile vakit geçirmek	1	7,7
	3 Öğrenciler arası davranış şekli	1	7,7
Olumsuz	1 Taklit edilme	1	7,7
	2 Kabul görme	1	7,7
	3 Sınıf seviye farkı	1	7,7
	4 Öğretim ortamının dışı	1	7,7
Nötr Etkiler	1 Örnek alınma	3	23
	2 Vakit geçirilen arkadaşlar	3	23
Toplam		13	100

Araştırmaya katılan 12 yöneticiyle yapılan görüşmeye göre, öğrencilerin teneffüs zamanında davranış edinmelerine etki eden akranlarla ilgili kodlarda üç olumlu frekans, üç olumsuz frekans, altı nötr frekans olduğu saptanmıştır.

Yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin olumlu davranış edinmelerine katkı sağlayan akranlarla ilgili bulgu ve yorumlara, aşağıda yer verilmiştir.

Bir yöneticiye göre lider pozisyonunda olmanın olumlu davranış edinmeyi sağladığı tespit edilmiştir. Bunu KY7 numaralı yönetici *“Öğrencilerin kendilerini ifade etme imkânı bulduğu teneffüsler lider öğrencilerin hâkimiyet alanıdır. O yüzden lider pozisyonundaki öğrenci her daim grubu etkiler ve davranış edinme yönünde etkili olur. İnsan her yaşta sosyal çevreye ihtiyaç duyar. Çocuklar için de bu böyledir. Arkadaşlık ortamında kendini ifade eden, oyunlarda ve sosyal ortamında kabul gören çocuklar derslerde de başarılı olur.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir yöneticiye göre hem cinsi ile vakit geçirmenin olumlu davranış edinmeyi sağladığı tespit edilmiştir. Bunu KY16 numaralı yönetici *“Öğrencinin kendi yaş grubu ile ve hemcinsleri aynı ortamı paylaşmaları daha rahat teneffüs yapmalarını sağlamakta ortamda bulunan olumsuz örnekleri en aza indirmektedir.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir yöneticiye göre öğrenciler arası davranış şeklinin olumlu davranış edinmeyi sağladığı tespit edilmiştir. Bunu KY22 numaralı yönetici *“Öğrencilerin olumlu veya olumsuz davranış kazanmalarında akran etkisi sanıldığından da fazladır eğer akranlar içerisinde olumlu bir sinerji oluşturulursa teneffüsler en az ders kadar öğrenci için olumlu anlamda katkı sağlayacaktır.”* şeklinde ifade etmiştir.

Akranların teneffüste olumlu öğrenmeye etkisi ile alakalı yöneticilerle yapılan görüşmeler sonucunda; lider pozisyonunda olmanın, öğrencilerin hem cinsi ile vakit geçirmesinin ve öğrenciler arası davranış şeklinin olumlu öğrenmeye katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin olumsuz davranış edinmelerine neden olan akranlarla ilgili bulgu ve yorumlara, aşağıda yer verilmiştir.

Bir yöneticiye göre taklit edilmenin olumsuz öğrenmeye neden olduğu tespit edilmiştir. Bunu KY5 numaralı yönetici *“Akranların etkisi olacaktır. Koridorlarda, ortak kullanım alanlarında vs. çocuklar akranlarını taklit etmeyi tercih edecektir. Akranların konuşmaları, hal ve hareketlerinden etkilenmemesi kaçınılmazdır. Oynadığı oyunlardan tutunda olumsuz davranışlara kadar hep zincirin bir halkası gibidir.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir yöneticiye göre kabul görmenin olumsuz öğrenmeye neden olduğu tespit edilmiştir. Bunu KY6 numaralı yönetici *“Teneffüste öğrencilerin olumlu ya da olumsuz davranış edinimlerinde, teneffüste vakit geçirilen akranların etkisi elbette çok fazladır. İnsan sosyal bir varlıktır ve yaparak yaşayarak öğrenir. Olumsuz söz ve eylemler akran*

gruplarında kabul görünce diğer akranlar arasında bu davranışlar yayılacaktır.” şeklinde ifade etmiştir.

Bir yöneticiye göre sınıf seviye farkının olumsuz öğrenmeye neden olduğu tespit edilmiştir. Bunu KY16 numaralı yönetici *“Koridor veya ortak kullanım alanlarının sınıf seviyesi, cinsiyet vb. gibi durumlara göre planlaması öğrencilerin davranışlarında oldukça etkilidir. Özellikle alt sınıflarda bulunan öğrencilerin üst sınıflardaki arkadaşlarından olumsuz anlamda etkilenmeleri oldukça fazladır. Oyun alanında veya koridorda üst sınıflardan öğrendiği olumsuz davranışları kendinden küçükler için sergileyebilmektedirler.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir yöneticiye göre öğretim ortamının dışının olumsuz öğrenmeye neden olduğu tespit edilmiştir. Bunu KY14 numaralı yönetici *“Akran öğrenmeler genel itibari ile öğrenciler üzerinde olumsuz öğrenmede daha etkilidir. Öğretim ortamının dışında olan teneffüsler akran öğrenmenin en fazla olduğu zaman dilimidir.”* şeklinde ifade etmiştir.

Akranların teneffüste olumsuz öğrenmeye etkisi ile alakalı yöneticilerle yapılan görüşmeler sonucunda; taklit edilmenin, kabul görmenin, sınıf seviye farkının ve öğretim ortamının dışının olumsuz öğrenmeye neden olacağı sonucu elde edilmiştir.

Hem olumlu öğrenme sağlayan hem olumsuz öğrenmeye neden olan bulgulara, araştırmaya katılan yöneticilerin aşağıdaki ifadelerinde yer verilmiştir.

Üç yöneticiye göre örnek alınmanın hem olumlu hem olumsuz öğrenmeye neden olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguyu ifade eden yöneticiler KY8, KY15 ve KY21 numaralı yöneticilerdir. Buna örnek olarak KY8 numaralı yönetici *“Çocuklar her daim derste olsun, teneffüste olsun, okul giriş ve çıkışında olsun birbirlerinin konuşmalarından, hal ve hareketlerinden etkilenirler, birbirlerinden olumlu ya da olumsuz örnek alabilirler. Teneffüslerde bu davranış alışverişi olumlu ya da olumsuz devam etmektedir.”* KY15 numaralı yönetici *“Ortaokul ve özellikle de lise dönemlerinde bir öğrenci üzerindeki akran etkisi en az ailesi kadardır. Hatta ailenin sorumluluklarını yerine getirme ve doğru ilişki kurma başarısı ile doğru orantılı olarak akran etkisi daha baskın hale de gelebilmektedir. Dolayısıyla öğrenci ders harici birçok sosyal ortamda olduğu gibi teneffüslerde de akranlarından olumlu ya da olumsuz beslenmektedir.”* şeklinde ifade etmişlerdir.

Üç yöneticiye göre vakit geçirilen arkadaşların hem olumlu hem olumsuz öğrenmeye neden olduğu tespit edilmiştir. Buna örnek olarak KY13 numaralı yönetici

“Ahlaki gelişimde elbette arkadaş çok önemlidir belki başta aile sonra ise vakit geçirdiği arkadaşlar öğrencilerimizin olumlu ve olumsuz davranışlarında iki önemli etkidir.” KY23 numaralı yönetici *“Öğrenciler arasında eğlenme ve vakit geçirmede çok daha fazla birbirine destek vermekle birlikte kısmen akran zorbalığı da görülmektedir. Bu da olumlu ya da olumsuz davranış edinimlere etkisi olabilmektedir.”* KY24 numaralı yönetici *“Teneffüste öğrencilerin vakit geçirilen akranlarından olumlu ve olumsuz yönde etkilenebilir. Bu açıdan arkadaş seçiminin önemli olduğunu düşünüyorum.”* şeklinde ifade etmişlerdir.

Akranların teneffüste öğrenmeye etkisi ile alakalı yöneticilerle yapılan görüşmeler sonucunda olumlu ve olumsuz etkiden daha çok olan altı nötr etkinin olduğu saptanmıştır. Bunun nedeninin ise öğretmenlerin öğrencilerle daha çok vakit geçirmesinin olabileceği tahmin edilmektedir.

Hem öğretmenlerle hem de yöneticilerle yapılan görüşmeler sonucunda teneffüste akranlarla geçirilen zamanda, akranların birbirine olumlu öğrenme sağlayan toplamda 8 etkinin olduğu tespit edilmiştir. Ancak olumlu öğrenmeden daha çok olumsuz öğrenmeye neden olan toplamda 15 etkinin olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçtan hareketle okulların şu an ki var olan durumuna göre akranların daha çok olumsuz öğrenmeye neden olduğu sonucuna varılabilir.

4.5. Beşinci Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum

4.5.1. Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Teneffüs Zamanında Öğrencilerin Davranış Edinmelerine İlişkin Teneffüs Süresinin Etkisi.

Çalışmada beşinci olarak “Öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinimlerinde, teneffüs süresinin etkisi nedir?” alt amacına ait soru cevaplanmaya çalışılmıştır. Bunun için yönetici ve öğretmenlerle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Öğretmenlerle görüşmelerin sonucunda elde edilen bulgular ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Bulgular üç olumlu kod, altı olumsuz kod ve bir nötr kod olmak üzere toplam on kod altında toplanmış ve aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tablo ile ilgili yorumlara tablonun altında yer verilmiştir.

Tablo 10. Öğretmenlerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinmelerinde teneffüs süresinin etkisi.

Kategoriler	Kodlar	Frekans	%
Olumlu	1 Biriken enerjinin dışa aktarılması	2	9
	2 İhtiyaçların rahatça giderilmesi	2	9
	3 Ders başarısının artması	1	4
Olumsuz	1 Derse odaklanmada zorlanma	4	17
	2 İhtiyaçlarını giderememe	4	17
	3 Yeterince dinlenememe	4	17
	4 Fiziki imkân eksikliği	2	9
	5 Öğrenci sayılarının ve yaş aralığının farklı olması	1	4
	6 Yeterince sosyalleşememe	1	4
Nötr Etkiler	1 Sürenin artması	2	9
Toplam		23	100

Araştırmaya katılan 12 öğretmenle yapılan görüşmeye göre, öğrencilerin öğrenmelerine etki eden teneffüs süreleri ile ilgili kodlardan beş olumlu frekans, on altı olumsuz frekans ve iki nötr frekans saptanmıştır.

Öğretmenlerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin olumlu davranış edinmelerine katkı sağlayan teneffüs süresi ile ilgili bulgu ve yorumlara, aşağıda yer verilmiştir.

İki öğretmene göre teneffüs süresinin artmasının biriken enerjinin dışa aktarılmasını sağladığı tespit edilmiştir. Buna örnek olarak KÖ2 numaralı öğretmen *“Ayrıca süreden dolayı enerjilerini dışarıya atan bu çocuklar derse daha iyi adapte olmakta bu da yukarıda söylediğim gibi ders başarısını artırmaktadır.”* KÖ4 numaralı öğretmen *“Özellikle gelişim döneminin büyük bir kısmının okullarda geçiyor olması çocukların hareket etmesini kısıtlamakta ve sınırlı teneffüste yeterince enerjilerini dışarı aktaramamaktadırlar. Bu gibi sebeplerden ötürü öğrencilerin yaş aralığı ve okuldaki öğrenci sayıları da dikkate alınarak uygun teneffüs zamanı belirlenmeli, sabit zaman tüm okullarda aynı olmamalıdır. Olumsuz davranışların bir kısmının teneffüs süresinin iyi ayarlanarak önlenebileceği kanaatindeyim.”* şeklinde ifade etmiştir.

İki öğretmene göre teneffüs süresinin artması ihtiyaçların rahatça giderilmesini sağlamıştır. Buna örnek olarak KÖ2 numaralı öğretmen *“5 dakikalık veya 10 dakikalık teneffüslerde çocuklar dinlenmeyi veya ihtiyaçlarını gidermeyi yetiştirememekteydiler. Eğer okul kalabalıkta kantin sırası veya tuvalet sırası beklemekle geçiyordu vakitleri. Fakat uzayan teneffüs süreleri ile birlikte çocukların ihtiyaçlarını rahat bir şekilde*

yapmaya zamanları yetiyor.” KÖ18 numaralı öğretmen “*Derste zihinsel yorgunluk yaşayan öğrenci için uzun teneffüs hem bir dinlenme hem de bir sonraki derse hazırlık vesilesi olur.*” şeklinde ifade etmiştir.

Bir öğretmene göre teneffüs süresinin artmasının ders başarısını artırdığı tespit edilmiştir. Bunu KÖ2 numaralı öğretmen “*Teneffüs süreleri arttıkça öğrencilerin derse olan başarılarının da orantılı olarak arttığı gözlemlenmektedir.*” şeklinde ifade etmiştir.

Teneffüs süresinin olumlu öğrenmeye etkisi ile alakalı öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda; sürenin artmasının daha iyi deşarj olmayı sağladığı, ihtiyaçların daha rahat giderilmesini sağladığı ve ders başarısını artırdığı tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin olumsuz davranış edilmelerine neden olan teneffüs süreleri ile ilgili bulgu ve yorumlara, aşağıda yer verilmiştir.

Dört öğretmene göre teneffüs süresinin artmasının derse odaklanmada zorlanmaya neden olacağı tespit edilmiştir. Buna örnek olarak KÖ4 numaralı öğretmen “*Gereğinden uzun ara verildiğinde öğrencilerin bazen derse odaklanmaları zor olmaktadır, uzayan sürede kazalar, öğrenci yaralanmaları da meydana gelebilmektedir.*” KÖ11 numaralı öğretmen “*Çok kısa olursa derslerde bıkkınlığa ve geç kalmalara sebep olabilir. Çok uzun olursa da yorgunluk veya gevşemeye neden olabilir.*” KÖ17 numaralı öğretmen “*Sürenin uzaması halinde ise öğrenciler sürekli oyun ve akranları ile vakit geçirecekleri için kendilerini derslere tam olarak veremeyebilirler.*” KÖ19 numaralı öğretmen “*Teneffüs süreleri öğrencinin eğitim ortamından ve sürecinden kopmasına sebep olacak kadar uzun olmamalıdır.*” şeklinde ifade etmiştir.

Dört öğretmene göre teneffüs süresinin kısa olmasının öğrencilerin ihtiyaçlarını giderememesine ve yeterince dinlenememesine neden olacağı tespit edilmiştir. Bunlar KÖ4, KÖ9, KÖ10 ve KÖ19 numaralı öğretmenlerdir. Bu bulguya örnek olarak KÖ4 numaralı öğretmen “*Gereğinden kısa aralar da öğrencinin ve temel fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanması konusunda sıkıntı oluşturmaktadır. Öğrenciler kantinden ihtiyaçlarını almak için çok hızlı hareket etmeleri gerektiğinde arkadaşlarına çarpma, sıra kavgası vs gibi durumlar içerisinde kalmakta ve diğer temel ihtiyaçlarını karşılayacak vakit bulamadıkları için derste tuvalete gitme ihtiyacı doğmaktadır. Sürekli izin isteyince de bir süre sonra ders ortamını da olumsuz etkilemektedir. Sürekli sırada sabit şekilde oturmak zorunda kalan, yazı yazarak yorulan öğrenci için kısa aralar*

dinlenmesini yeterince sağlayamamaktadır.” KÖ9 numaralı öğretmen “Süre öğrencinin davranışlarını etkiler mesela 5. Dakikalık bir teneffüste çocuk kantine mi, lavaboya mı yoksa dışarı mı çıkacak bunun karmaşasını yaşar. Parası varsa kantine yoksa dışarı gider. Lavaboya ise derste öğretmeninden izin alarak gider ki bu eğitimi olumsuz etkiler.” KÖ19 numaralı öğretmen “Ayrıca öğrencinin ihtiyaçlarını gidermesine ve ders arası geçişlerde zihnini tazelemesine olanak vermeyecek kadar kısa olmamalıdır.” şeklinde ifade etmiştir.

İki öğretmene göre teneffüs süresinin artmasının fiziki imkân eksikliği olan okullarda olumsuz sonuçlar doğuracağı tespit edilmiştir. Buna örnek olarak KÖ3 numaralı öğretmen *“Sürenin etkisi var elbette. Öğrencinin teneffüste zengin etkinlik imkânı varsa teneffüs süresi uzun olmalı, zengin etkinlik vb. imkânlar sunamıyorsak süre çok uzun olmamalı çünkü ihtiyaçlar haricinde artan süre ne kadar çok olursa serbest zamanda kalan çocuklar kalabalığında etkisi ile birçok probleme sebep olacaklardır.”* KÖ20 numaralı öğretmen *“Problemlili öğrenciler için başıboş kalmaları durumunda olumsuz davranış geliştirebilecekleri kavgalara karışabilecekleri kötü bir ortama da dönüşebilir teneffüsler iyi planlanmalıdır planlanmayan her boş vakit olumsuz davranış olarak geri döner.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir öğretmene göre teneffüs süresinin öğrenci sayılarının ve yaş aralığının farklı olan okullarda olumsuz davranışlara neden olacağı tespit edilmiştir. Bunu KÖ4 numaralı öğretmen *“Özellikle okullardaki öğrenci sayıları ve öğrencilerin yaş aralığı birbirinde farklı olmasına rağmen teneffüs süreleri aynı. Bu bile olumsuz yaşantılara neden olabilmektedir. Küçük yaş grubunun dikkat süresi kısa olduğu için verilen aralar oldukça önemli.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir öğretmene göre teneffüs süresinin az olmasının öğrencilerin sosyalleşmesini azaltacağı tespit edilmiştir. Bunu KÖ17 numaralı öğretmen *“Genellikle 10 dk olan teneffüs sürelerinde öğrenciler akranları ile yeterince vakit geçiremedikleri için sosyalleşmeleri tam olarak gerçekleşmeyebilir.”* şeklinde ifade etmiştir.

Teneffüs süresinin olumsuz öğrenmeye etkisi ile alakalı öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda; süresinin artmasının derse odaklanmada zorlanmaya neden olacağı ve imkân eksikliği olan okullarda olumsuz sonuçlar doğuracağı sonucu elde edilmiştir. Teneffüs süresinin az olmasının; öğrencilerin ihtiyaçlarını giderememesine, yeterince dinlenememesine ve sosyalleşmesini azaltacağı sonucu elde edilmiştir.

Hem olumlu öğrenme sağlayan hem olumsuz öğrenmeye neden olan bulgulara, araştırmaya katılan öğretmenlerin aşağıdaki ifadelerinde yer verilmiştir.

İki öğretmene göre teneffüs süresinin artmasının hem olumlu hem olumsuz öğrenmeye neden olduğu tespit edilmiştir. Buna örnek olarak KÖ1 numaralı öğretmen *“Teneffüs süresi arttıkça çocukların ders harici okulda geçirdikleri zaman artmaktadır. Bu da çocukların çevresinden etkilenerek onların olumlu ya da olumsuz davranışları kazanmasına etkisi çoktur.”* KÖ12 numaralı öğretmen *“Olumlu davranışlarda uzun süreli teneffüs güzel oluyor ama olumsuz davranışların az etkilenmesi için kısa süreli teneffüs güzel oluyor. Öğrencilerin neleri taklit edeceğini kestirmek zor.”* şeklinde ifade etmiştir.

Teneffüs süresinin öğrenmeye etkisi ile alakalı öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda teneffüs süresinin artmasının hem olumlu öğrenmeye katkı sağladığı hem de olumsuz öğrenmeye neden olabileceği sonucu elde edilmiştir.

4.5.2. Yöneticilerin Görüşlerine Göre Teneffüs Zamanında Öğrencilerin Davranış Edinmelerine İlişkin Teneffüs Süresinin Etkisi.

“Öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinimlerinde, teneffüs süresinin etkisi nedir?” alt amacında yöneticilerin görüşlerine göre, iki olumlu kod, beş olumsuz kod ve bir nötr kod olmak üzere toplamda sekiz kodun etkili olduğu bulunmuştur. Bu kodlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tablo ile ilgili yorumlara tablonun altında yer verilmiştir.

Tablo 11. Yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinmelerinde teneffüs süresinin etkisi.

Kategoriler	Kodlar	Frekans	%
Olumlu	1 Tecrübe kazandırma	3	16,5
	2 Teneffüs programı	1	6
Olumsuz	1 İhtiyaçlarını giderememe	3	16,5
	2 Yeterince dinlenememe	3	16,5
	3 Kontrol edilememe	2	11
	4 İlgi dağınıklığı ve motivasyon eksikliği	2	11
	5 Fiziki imkân eksikliği	1	6
Nötr Etkiler	1 Sürenin artması	3	16,5
Toplam		18	100

Araştırmaya katılan 12 yöneticiyle yapılan görüşmeye göre, öğrencilerin öğrenmelerine etki eden teneffüs süreleri ile ilgili kodlardan dört olumlu frekans, on bir olumsuz frekans ve üç nötr frekans saptanmıştır.

Yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin olumlu davranış edinmelerine katkı sağlayan teneffüs süresi ile ilgili bulgu ve yorumlara, aşağıda yer verilmiştir.

Üç yöneticiye göre teneffüs süresinin artmasının tecrübe kazandırmada olumlu etki sağladığı tespit edilmiştir. Buna örnek olarak KY7 numaralı yönetici *“Uzun bir teneffüs, akranlarıyla daha fazla vakit geçiren öğrenci için hayatta karşılaşılabileceği sosyal ortamların mini bir tiyatrosunu çevirmektedir O yüzden uzun olması aslında kazançlıdır.”* KY13 numaralı yönetici *“En az ders kadarda teneffüslerin uzun olması gerekir özellikle ilkokul çağındaki öğrencilerimizin gelişimi için akranlarıyla oyun oynamanın sınıftaki derslerden daha faydalı olduğunu düşünüyorum.”* KY16 numaralı yönetici *“Teneffüslerin sürelerinin davranışlar üzerinde etkisi vardır. Öğrencilerin dersler haricinde arkadaşlarından veya sosyal çevrenden öğrendiği davranışları çok fazladır. Bu yüzden kontrollü bir şekilde arkadaşları ile geçireceği vakitler öğrenciye olumlu anlamda çok şey kazandıracaktır.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir yöneticiye göre teneffüs programının olumlu etki sağladığı tespit edilmiştir. Bunu KY23 numaralı yönetici *“Teneffüsler verimli ve kaliteli geçirildiğinde sürenin de etkisi mutlaka olur. McLaughlin “Ancak hem pozitif oyun hem de çatışmaları çözmeyi öğrenme deneyimi fırsatları sunduğu için teneffüsün bir çocuğun eğitiminde çok güçlü etkileri olabiliyor” diyor. İyi ayarlanmış bir süre ile kaliteli bir teneffüs programının, öğrencilerin anlamlı oyunlar oynamasını sağladığını ve sınıfa geri dönme zamanı geldiğinde onları öğrenmeye hazırladığını gösteriyor.”* şeklinde ifade etmiştir.

Teneffüs süresinin olumlu öğrenmeye etkisi ile alakalı yöneticilerle yapılan görüşmeler sonucunda; teneffüs süresinin artmasının tecrübe kazandırdığı ve teneffüs programının iyi ayarlanmasının olumlu öğrenmeye katkı sağlayacağı sonucu elde edilmiştir.

Yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanında öğrencilerin olumsuz davranış edinmelerine neden olan teneffüs süreleri ile ilgili bulgu ve yorumlara, aşağıda yer verilmiştir.

Üç yöneticiye göre teneffüs süresinin kısa olmasının öğrencilerin ihtiyaçlarını giderememesine ve yeterince dinlenememesine neden olacağı tespit edilmiştir. Buna örnek olarak KY7 numaralı yönetici *“Sürenin az olması ise çocuğun derse isteksiz ve zihnen yorgun başlamasına neden olabilmektedir.”* KY15 numaralı yönetici *“Teneffüs saatleri dengeli ayarlanmadığında örneğin kısa olduğunda öğrencinin teneffüsten elde etmeyi beklediği rahatlama ve fiziksel veya bilişsel olarak elde etmeyi beklediği ortam kazanımı tam gerçekleşmeyecektir. Bunun sonucu olarak da öğrencinin gözünde teneffüs anlamını yitirecek, çalan zil sesi onda bir heyecan uyandırmayacaktır.”* KY24 numaralı yönetici *“Büyük ve kalabalık okullarda özellikle kat sayısı fazla olan okullarda süre biraz daha fazla olabilir. Süre kısa olduğunda çocuk bahçeye çıkamadan veya kantinde alış veriş yapamadan bittiğinde öğrenci olumsuz yönde etkilenebilir.”* şeklinde ifade etmiştir.

İki yöneticiye göre öğrencilerin kontrol edilememesinin olumsuz öğrenmeye neden olduğu tespit edilmiştir. Buna örnek olarak KY14 numaralı yönetici *“Teneffüste öğrenciler genel olarak öğretmenin kontrolü dışında olduğu için olumsuz öğrenme daha fazladır. Süre uzadıkça olumsuz öğrenme artacaktır.* KY15 numaralı yönetici *“Siz gereğinden fazla boş zaman yaratırsanız bu sefer de kontrolsüz bir ortam bulma ihtimali artan öğrenci için teneffüs daha riskli bir zaman dilimi haline gelecektir.”* şeklinde ifade etmiştir.

İki yöneticiye göre teneffüs süresinin artmasının ilgi dağınıklığına ve motivasyon eksikliğine neden olacağı tespit edilmiştir. Buna örnek olarak KY21 numaralı yönetici *“Teneffüs aralarının çok olması öğrencilerin dersten uzaklaşmasına ilgi dağınıklığına yol açmaktadır. Bu manada teneffüs aralarının öğrencilerin ihtiyacını karşılayacak düzeyde olması yeterli olacaktır.”* KY22 numaralı yönetici *“Sürenin öğrencilerin davranış kazanmasında da etkisi vardır gereğinden fazla uzun olan teneffüsler öğrenciler için olumsuz etki yapacağı kanaatindeyim. Derslere olan motivasyonlar azalacak tekrar derse başladıklarında motive olmak için süre gerekecek.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir yöneticiye göre teneffüs süresinin artmasının fiziki imkân eksikliği olan okullarda olumsuz sonuçlar doğuracağı tespit edilmiştir. Bunu KY15 numaralı yönetici *“Teneffüsün gereğinden fazla olması halinde ise ortam yetersizliği veya başka sebeplerden zaman zaman öğrenci beklenmeyen olumsuz hareketler de sergileyebilecektir. Hayat boşluk kabul etmez.”* şeklinde ifade etmiştir.

Teneffüs süresinin olumsuz öğrenmeye etkisi ile alakalı yöneticilerle yapılan görüşmeler sonucunda; teneffüs süresinin artmasının ilgi dağınıklığına, motivasyon eksikliğine ve imkân eksikliği olan okullarda olumsuz öğrenmelere neden olacağı tespit edilmiştir. Ayrıca teneffüs süresinin kısa olmasının öğrencilerin ihtiyaçlarını giderememesine ve yeterince dinlenememesine neden olacağından olumsuz bir etki olduğu tespit edilirken, öğrencilerin kontrol edilememesinin olumsuz öğrenmeye neden olan bir diğer etki olduğu tespit edilmiştir.

Hem olumlu öğrenme sağlayan hem olumsuz öğrenmeye neden olan bulgulara, araştırmaya katılan öğretmenlerin aşağıdaki ifadelerinde yer verilmiştir.

Üç yöneticiye göre teneffüs süresinin artmasının hem olumlu hem olumsuz öğrenmeye neden olduğu tespit edilmiştir. Bunlar KY5, KY6 ve KY8 numaralı yöneticilerdir. Bu tespiti yönelik örnek olarak KY5 numaralı yönetici *“Etkisi olabilir. Teneffüs sürelerinin uzun olması etkileşimi de artıracığından, olumlu ya da olumsuz davranış edinimi olabilecektir.”* KY6 numaralı yönetici *“Teneffüste öğrencilerin olumlu ya da olumsuz davranış edinimlerinde, teneffüs sürelerinin herhangi bir etkisi olduğunu düşünüyorum. Yaşanan olumsuzluk ya da olumluluk durumu varsa, teneffüs ne kadar uzun olursa bu durumun yaşanması da zaman olarak o kadar uzayacaktır.”* şeklinde ifade etmişlerdir.

Teneffüs süresinin öğrenmeye etkisi ile alakalı yöneticilerle yapılan görüşmeler sonucunda teneffüs süresinin artmasının hem olumlu hem olumsuz öğrenmeye neden olacağı sonucu elde edilmiştir.

4.6. Altıncı Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum

4.6.1 Öğretmenlerin Görüşlerine Göre 2023 Eğitim Vizyon Belgesi Doğrultusunda Teneffüs Sürelerinin İlköğretimde 10 Dakikadan 15 Dakikaya Çıkarılmasının Etkileri.

Çalışmada altıncı olarak “Öğretmen ve yöneticiler 2023 Eğitim Vizyon Belgesi doğrultusunda teneffüs sürelerinin ilköğretimde 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılmasını nasıl değerlendirmektedir?” alt amacına ait soru cevaplanmaya çalışılmıştır. Bunun için yönetici ve öğretmenlerle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Öğretmenlerle görüşmelerin sonucunda elde edilen bulgular ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Bulgular üç olumlu

kod ve beş olumsuz kod olmak üzere toplam sekiz kod altında toplanmış ve aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tablo ile ilgili yorumlara tablonun altında yer verilmiştir.

Tablo 12. Öğretmenlerin görüşlerine göre 2023 Eğitim Vizyon Belgesi doğrultusunda teneffüs sürelerinin ilköğretimde 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılmasının etkileri.

Kategoriler	Kodlar	Frekans	%
Olumlu	1 İhtiyaçların rahatça giderilmesi	7	44
	2 Bilgilerin uzun süreli hafızaya aktarımını kolaylaştırması	1	6
	3 Akranları ile daha çok vakit geçirmek	1	6
Olumsuz	1 Fiziki imkânı yetersiz olan okullarda olumsuz sonuçlar doğurması	2	12,5
	2 Sonraki derse adaptasyonu zorlaştırması	2	12,5
	3 Öğretmenin nöbet şartlarını zorlaştırması	1	6
	4 Isınma için harcanan enerjiyi artırması	1	6
	5 Okul saatlerinin uzaması	1	6
Toplam		16	100

Araştırmaya katılan 12 öğretmenle yapılan görüşmeye göre, teneffüs sürelerinin ilköğretimde 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılması ile ilgili sekiz koda, dokuz olumlu frekans ve yedi olumsuz frekanstan ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin görüşlerine göre 2023 Eğitim Vizyon Belgesi doğrultusunda teneffüs sürelerinin ilköğretimde 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılmasının, teneffüs zamanında öğrencilerin olumlu davranış edinmelerine katkı sağlaması ile ilgili bulgu ve yorumlara aşağıda yer verilmiştir.

Yedi öğretmene göre teneffüs süresinin 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılması öğrencilerin ihtiyaçlarını rahatça gidermesini sağlamıştır. Bu öğretmenler KÖ2, KÖ3, KÖ4, KÖ10, KÖ12, KÖ18 ve KÖ19 numaralı öğretmenlerdir. Bu tespiti yönelik örnek olarak KÖ3 numaralı öğretmen “*Teneffüs sürelerinin 15 dakika olarak düzenlenmesi çocukların oyun telaşını azaltmış, ihtiyaçlarını da ertelememe alışkanlığına sevk etmiş böylece teneffüs sonrası başlayan derslerde ihtiyaçlar için dersten izin alıp çıkma durumları azalmıştır.*” KÖ4 numaralı öğretmen “*Ne dersten kopacak kadar uzun ne de temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak kadar kısa olduğunu düşünüyorum. Özellikle ilkokuldaki öğrencilerin tuvalet ihtiyaçlarını rahat karşılayabilmeleri açısından önemlidir. Oyun çağında olan bu çocuklar daha fazla oyun oynayabilmek adına bazen temel ihtiyaçlarını bile geri planda bırakabilmektedirler. Bu yüzden 15 dakikalık arada*

hem enerjilerini boşaltıp hem de temel ihtiyaçlarını karşılayıp sınıfa daha rahat bir şekilde girebilmektedirler.” KÖ4 numaralı öğretmen “İlgili yaş grubundaki çocukların dikkat süreleri, enerji birikmeleri, kişisel ihtiyaçlarını daha uzun bir sürede giderebilecekleri dikkate alındığında faydalı olacağı düşüncesindeyim.” diyerek görüşlerini belirtmiştir.

Bir öğretmen tarafından teneffüs süresinin 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılması bilgilerin uzun süreli hafızaya aktarımını kolaylaştıracağı ifade edilmiştir. Bunu KÖ4 numaralı öğretmen *“İlköğretimde bulunan öğrencilerin dikkat süreleri, bilişsel düzeyleri dikkate alındığında, derste öğrenilen bilgilerin uzun süreli hafızaya aktarımında yardımcı olması açısından verilen aranın 10 dakikadan 15 dakikaya çıkması olumlu bir gelişmedir.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir öğretmen tarafından teneffüs süresinin 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılmasının çocukların akranları ile daha çok vakit geçirmesini sağlayacağı ifade edilmiştir. Bunu KÖ17 numaralı öğretmen *“İlköğretimde teneffüs sürelerinin uzatılması çocukların akranları ile daha çok vakit geçirmelerini sağlayacağı için onların aktif olmalarına daha çok katkıda bulunacaktır.”* şeklinde ifade etmiştir.

Teneffüs sürelerinin ilköğretimde 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılmasının olumlu etkileri ile alakalı öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda; öğrencilerin ihtiyaçlarını daha rahat gidermesi, bilgilerini uzun süreli hafızaya aktarımını kolaylaştıracağı ve akranları ile daha çok vakit geçirmesini sağlayacağı sonuçları elde edilmiştir.

Öğretmenlerin görüşlerine göre 2023 Eğitim Vizyon Belgesi doğrultusunda teneffüs sürelerinin ilköğretimde 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılmasının, teneffüs zamanında öğrencilerin olumsuz davranış edinmelerine neden olması ile ilgili bulgu ve yorumlara aşağıda yer verilmiştir.

İki öğretmen tarafından teneffüs süresinin 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılması, fiziki imkânı yetersiz olan okullarda olumsuz sonuçlar doğuracağı ifade edilmiştir. Buna örnek olarak KÖ9 numaralı öğretmen *“Süre çok olursa kalabalık ve fiziki imkânı yetersiz olan okullarda sıkıntı çıkabilir. Mesela öğrenciler teneffüste bir maç yapalım ya da bir eve gidip geleyim gibi faaliyetler peşine düşebilirler.”* KÖ20 numaralı öğretmen *“15 dakika teneffüs yapılabilir fakat okullarımızın fiziki ortamlarının yeterli olmayışı ya da öğrencilerin teneffüslerde başıboş kalmaları gibi olumsuz durumlar sebebiyle sakıncaları*

olabilir öğleden önce ya da öğleden sonra bir uzun teneffüs bence dinlemeleri için yeterlidir.” şeklinde ifade etmiştir.

İki öğretmenle yapılan görüşmeye göre, teneffüs süresinin 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılmasının sonraki derse adaptasyonu zorlaştıracığı tespit edilmiştir. Buna örnek olarak KÖ10 numaralı öğretmen *“Ancak bu 15 dakika sonrasında öğrencilerin derse adaptasyonu 10 dakikaya göre daha zor olacaktır.”* KÖ1 numaralı öğretmen *“Teneffüs sürelerinin artmasının dersler üzerinde olumlu bir etkisi olmadığı görülmüştür. Uzun teneffüs süreleri derse olan güdülenmenin azalmasına neden olmuştur.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir öğretmenle yapılan görüşmeye göre, teneffüs süresinin 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılmasının öğretmenin nöbet şartlarını zorlaştıracığı ve ısınma için harcanan enerjiyi artıracığı ifade edilmiştir. Bunu KÖ2 numaralı öğretmen *“Tüm bunların yanı sıra öğretmenin nöbet şartları zorlaşmış, soğuk iklime sahip bölgelerde kış kazaları vb. durumlar artmış, okulların ısı kaybı fazlaşmış ve ısınma için harcanan enerji artmıştır.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir öğretmenle yapılan görüşmeye göre, teneffüs süresinin 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılmasının, okul saatlerinin uzamasına neden olacağı belirtilmiştir. Bunu KÖ4 numaralı öğretmen *“Sürenin artmasının olumsuz yanı öğrencilerin okula ya çok erken saatte gelmeleri ya da geç saatte çıkmaları olabilir. Belki bunun önüne de öğrencilerin yaş düzeyine göre de ders saatleri ayarlanırsa önüne geçilebilir.”* şeklinde ifade etmiştir.

Teneffüs sürelerinin ilköğretimde 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılmasının olumsuz etkileri ile alakalı öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda; teneffüs sürelerinin uzaması ile ilgili, fiziki imkanı yetersiz olan okullarda olumsuz sonuçlar doğuracağı, sonraki derse adaptasyonu zorlaştıracığı, öğretmenin nöbet şartlarını zorlaştıracığı ve ısınma için harcanan enerjiyi artıracığı, okul saatlerinin uzamasına neden olacağı sonuçları elde edilmiştir.

4.6.2. Yöneticilerin Görüşlerine Göre 2023 Eğitim Vizyon Belgesi Doğrultusunda Teneffüs Sürelerinin İlköğretimde 10 Dakikadan 15 Dakikaya Çıkarılmasının Etkileri.

“Yönetici ve öğretmenlerin görüşlerine göre 2023 Eğitim Vizyon Belgesi doğrultusunda teneffüs sürelerinin ilköğretimde 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılması

nasıl değerlendirilmektedir?” alt amacında, yöneticilerin görüşlerine göre dört olumlu kod ve üç olumsuz kod olmak üzere toplamda yedi kod elde edilmiştir. Bu bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tablo ile ilgili yorumlara tablonun altında yer verilmiştir.

Tablo 13. Yöneticilerin görüşlerine göre 2023 Eğitim Vizyon Belgesi doğrultusunda teneffüs sürelerinin ilköğretimde 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılmasının etkileri.

Kategoriler	Kodlar	Frekans	%
Olumlu	1 İhtiyaçların rahatça giderilmesi	4	30
	2 Öğrencilerin gelişimini etkilemesi	3	23
	3 Fiziki imkânları yeterli olan okullarda olumlu sonuçlar doğurması	2	15
	4 Öğrencilerin deşarj olmasını sağlaması	1	8
Olumsuz	1 Öğretmenin nöbet şartlarını zorlaştırması	1	8
	2 Öğrencilerin okuldan çok geç çıkmaları	1	8
	3 Sonraki derse adaptasyonu zorlaştırması	1	8
Toplam		13	100

Araştırmaya katılan 12 yöneticiyle yapılan görüşmeye göre, teneffüs sürelerinin ilköğretimde 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılması ile ilgili yedi koda, on olumlu frekans ve dört olumsuz frekanstan ulaşılmıştır.

Yöneticilerin görüşlerine göre 2023 Eğitim Vizyon Belgesi doğrultusunda teneffüs sürelerinin ilköğretimde 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılmasının, teneffüs zamanında öğrencilerin olumlu davranış edinmelerine katkı sağlaması ile ilgili bulgu ve yorumlara aşağıda yer verilmiştir.

Dört yöneticiyle yapılan görüşmeye göre teneffüs süresinin 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılmasının, öğrencilerin ihtiyaçlarını rahatça gidermesini sağlayacağı sonucu elde edilmiştir. Bu yöneticiler KY5, KY8, KY21 ve KY24 numaralı yöneticilerdir. Bu tespiti örnek olarak KY5 numaralı yönetici “*Uygulama olumlu görünmektedir. Öğrencinin daha çok oyun oynamasına imkân vermek, ihtiyaçlarını karşılamasına yardımcı olacağından olumlu bir durumdur.*” derken, KY21 numaralı yönetici “*15 dakika olması iyi olacaktır. Yaşça küçük olan öğrencilerin ihtiyaçlarını gidermesi kişisel temizliklerini yapması ve akranlarıyla geçirmeleri gereken süre dikkate alındığında 10 dakikanın ilköğretim için yetersiz olduğu anlaşılmaktadır.*” şeklinde ifade etmiştir.

Üç yöneticiye göre teneffüs süresinin 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılması öğrencilerin gelişimini olumlu yönde etkileyeceği ifade edilmiştir. Bunlar KY13, KY14 ve KY15 numaralı okul yöneticileridir. Bu tespite örnek olarak KY13 numaralı yönetici *“Çok olumlu buluyorum ilkokullarda ders süresi kısaltılmalı teneffüs süreleri uzatılmalıdır. Bu öğrencilerin gelişmesine sorunları çözmesine gelecekte ruh sağlığını korumasına katkıda bulunacağını düşünüyorum.”* derken, KY14 numaralı yönetici *“Süre uzatılmasında sakınca yoktur tabi ki öğretmen kontrolü altında olması şartı ile. Farklı etkinlikler sosyal aktiveler yapılarak teneffüste de öğrenme sağlanmış olur.”* şeklinde ifade etmiştir.

İki yönetici tarafından teneffüs süresinin 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılmasının fiziki imkânları yeterli olan okullarda olumlu sonuçlar doğuracağı belirtilmiştir. Bu tespite örnek olarak KY6 numaralı yönetici *“Önemli olan zamanın uzun olmasında ziyade nasıl değerlendirildiğidir. Bu zamanın okul içerisinde kurulan resim, müzik, ahşap, vb atölyelerde kullanılması daha faydalı olacaktır.”* derken, KY16 numaralı yönetici *“Okulların fiziki imkânları ve personel istihdamı konusunda sıkıntıları olmadığı takdirde teneffüslerin süresinin 15 ya da 20 dakika olması isabetlidir.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir yöneticiye göre teneffüs süresinin 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılması öğrencilerin deşarj olmasını sağlamıştır. Bunu KY7 numaralı yönetici *“Doğru bir hamledir dediğimiz gibi teneffüs sadece fiziki ihtiyaçlar için değil bir deşarj olma olayıdır.”* şeklinde ifade etmiştir.

Teneffüs sürelerinin ilköğretimde 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılmasının olumlu etkileri ile alakalı yöneticilerle yapılan görüşmeler sonucunda; öğrencilerin ihtiyaçlarını daha rahat gidereceği, gelişimini olumlu yönde etkileyeceği, deşarj olmasını sağlayacağı ve fiziki imkânları yeterli olan okullarda olumlu sonuçlar doğuracağı sonuçları tespit edilmiştir.

Yöneticilerin görüşlerine göre 2023 Eğitim Vizyon Belgesi doğrultusunda teneffüs sürelerinin ilköğretimde 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılmasının, teneffüs zamanında öğrencilerin olumsuz davranış edinmelerine neden olması ile ilgili bulgu ve yorumlara aşağıda yer verilmiştir.

Bir yöneticiye göre teneffüs süresinin 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılması öğretmenin nöbet şartlarını zorlaştırmıştır. Bunu KY5 numaralı yönetici *“Fazla uzun*

olması da nöbetçi öğretmen ve yöneticiler açısından bazı riskleri de beraberinde getirmektedir. Bu da göz ardı edilmemelidir. Her çocuğun hayatı bizim için her şeyden önemli.” şeklinde ifade etmiştir.

Bir yöneticiye göre teneffüs süresinin 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılması öğrencilerin okuldan çok geç çıkmalarına neden olmuştur. Bunu KY15 numaralı yönetici *“Ancak eklenen zamandan kaynaklı öğrencinin eve daha geç ve daha yorgun gitmesi de bu zaman diliminin dezavantajı. Dolayısıyla her okul kademesinde eşit şekilde uygulanması aynı ölçüde fayda sağlamayacaktır.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir yöneticiye göre teneffüs süresinin 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılmasının sonraki derse adaptasyonu zorlaştıracığı tespit edilmiştir. Bunu KY22 numaralı yönetici *“Çok uzun teneffüslerin faydalı olmayacağı kanaatindeyim teneffüste öğrenciler oyun ve eğlenceye kadar çok dalarlarsa teneffüs sonrasında derse adapte olmaları o kadar zorlaşacaktır teneffüslerin süresi öğrencilerin ihtiyaç giderme ve fiziki anlamda hareketlilikleri için yeterli süreden ibaret olmasını doğru buluyorum.”* şeklinde ifade etmiştir.

Teneffüs sürelerinin ilköğretimde 10 dakikadan 15 dakikaya çıkarılmasının olumsuz etkileri ile alakalı yöneticilerle yapılan görüşmeler sonucunda; teneffüslerin uzaması ile ilgili öğrencilerin okuldan çok geç çıkmalarına neden olacağı, sonraki derse adaptasyonunu zorlaştıracığı ve öğretmenin nöbet şartlarını zorlaştıracığı bulguları saptanmıştır.

4.7. Yedinci Alt Amaca Ait Bulgular ve Yorum

4.7.1. Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Teneffüs Zamanını Daha Etkili Hale Getirebilmek İçin Yapılması Gerekenler.

Çalışmada yedinci olarak “Öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanını daha etkili hale getirebilmek için neler yapılabilir?” alt problemine ait soru cevaplanmaya çalışılmıştır. Bunun için yönetici ve öğretmenlerle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Öğretmenlerle görüşmelerin sonucunda elde edilen bulgular ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Bulgular on kod altında toplanmış ve aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tablo ile ilgili yorumlara tablonun altında yer verilmiştir.

Tablo 14. Öğretmenlerin görüşlerine göre teneffüs zamanını daha etkili hale getirebilmek için yapılması gerekenler.

Kodlar	Frekans	%
1 Teneffüs alanları planlı olarak düzenlenmelidir.	9	21
2 Spor alanları yapılmalıdır.	9	21
3 Etkinlik alanları yapılmalıdır.	9	21
4 Atölyeler yapılmalıdır.	9	21
5 Okul bahçesi daha çok doğal ortam içermelidir.	2	5
6 Teneffüs alanları her mevsime uygun olarak düzenlenmelidir.	1	2
7 Öğrenci sayıları kalabalık olmamalıdır	1	2
8 Tiyatro gösterimi ve yarışmaların düzenlenmelidir.	1	2
9 Öğrenciler bilinçlendirilmelidir.	1	2
10 Öğretmenler daha çok aktif olmalıdır.	1	2
Toplam	43	100

Araştırmaya katılan 12 öğretmenle yapılan görüşmeye göre, teneffüs zamanlarını öğrencilerin daha etkili şekilde kullanmaları için yapılması gerekenler şu şekilde önerilmiştir.

Dokuz öğretmen teneffüs alanları planlı olarak düzenlenmelidir, spor alanları, etkinlik alanları ve atölyeler yapılmalıdır fikrine yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu öğretmenler KÖ1, KÖ2, KÖ4, KÖ9, KÖ10, KÖ11, KÖ12, KÖ18 ve KÖ19 numaralı öğretmenlerdir. Bu sonuca örnek olarak KÖ1 numaralı öğretmen “*Öğrencilerin teneffüs sürecinde zaman geçireceği alanlar, kazandırılmak istenilen davranışlar, etkinliklerle belirli süreçlerle planlanırsa etkili bir öğrenme ortamı oluşturulabilir. Tabii ki bu etkinlikler sürekli aynı olmamalı değişken zamanlı olarak yenilenirse öğrencinin öğrenme isteği artacaktır.*” KÖ2 numaralı öğretmen “*Okul binasının çocukların 15 dakikayı eğlenceli bir şekilde geçirmesi için iyi bir şekilde dizayn edilmesi gerekmektedir. Bunun için kütüphaneler, okul koridorları, zekâ sınıfları, kantinler çocukların seviyesine göre onların ruhlarına, kişiliklerine, karakterlerine, ilgi alanlarına ve zevklerine uygun şekilde tasarlanmalı diye düşünüyorum.*” KÖ4 numaralı öğretmen “*Okulun büyük bir bahçesi olup oyun alanlarının ayrı ayrı oluşturulması, sportif faaliyetler için basketbol, futbol oynamak için gerekli düzenlemelerin olması, okuma salonlarının olması, çeşitli atölyelerin olması teneffüste kısa da olsa çocukların buralarda vakit geçirmesi, okul sonrası da bu alanlardan faydalanarak teneffüste yarım kalan etkinliklerini tamamlayabilmeleri, teneffüslerin daha verimli geçmesini sağlayabilir.*” KÖ11 numaralı öğretmen “*Okul koridorları geçmişin dersi ve geleceğin ön hazırlığı ile donatılmalı.*

Talebe teneffüsü bir özgürlük anı olarak görmemeli daima içeriğe, dersin bütünlüğüne vurgu yapılmalı. Yani genel olarak herhangi bir çelişkiye maruz bırakılmamalı, hedefler ile uyum vurgulanmalı.” KÖ19 numaralı öğretmen “Ayrıca eğitim ortamlarında öğrencilerin farklı alanlarda ilgilerini çekecek, yeteneklerini geliştirecek ve enerjilerini keyifle harcayacakları düzenlemeler yapılmalıdır. Kısacası eğitim ortamları, ders içi ve ders dışı faaliyetlerin bir bütünü olarak, tabir yerinde ise bir yaşam kompleksi haline getirilmelidir.” diyerek görüşlerini ifade etmiştir.

İki öğretmene göre okul bahçesi daha çok doğal ortam içermelidir. Bunu KÖ3 numaralı öğretmen *“Okul bahçeleri daha fazla doğal ortamlar sunmalı. Daha ağaçlık, daha çok çiçeğin yer aldığı, yumuşak malzemelerle oluşturulan zeminler sağlanmalı. Bakanlığın başlattığı okullara ait hayvan barınağı vb. çalışmalar artırılmalı. Geleneksel oyunların oynanabileceği araç-gereçler hali hazırda bulunmalı, aktivite parkları kurulmalı. Hobi bahçeleri veya köy enstitülerinde olduğu gibi minik tarım alanları çocuklara sunulmalı.”* derken, KÖ18 numaralı öğretmen *“Mini çiçek bahçesi, Akvaryum, evcil hayvan bölümü, mini pentatlon, geleneksel oyun alanları vb. okul ve çevrenin imkanları göz önüne alınarak planlanabilir.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir öğretmene göre teneffüs alanları her mevsime uygun olarak düzenlenmelidir. Bunu KÖ2 numaralı öğretmen *“Teneffüslerin daha etkili kullanabilmeleri için okul alanı her mevsime uygun olarak hazırlanmalı. Örneğin kış mevsiminde çocuklar karın tadını doyasıya çıkarmaları gerekmektedir ama çoğu okul kış mevsiminde iklime bağlı olarak çocukların okul bahçesine çıkmasına izin vermiyor.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir öğretmen öğrenci sayılarının kalabalık olmamasına dair öneride bulunmuştur. Bunu KÖ9 numaralı öğretmen *“Öncelikle okullar ve sınıflar bu kadar kalabalık olmamalı. Öğrenci başına düşen nitelikli eğitimci sayısı yeterli olmalı.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir öğretmen tiyatro gösterimi ve yarışmaların düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bunu KÖ17 numaralı öğretmen *“İlköğretimde oyun etkinliklerinin olması, tiyatro gösterilerinin olması, yarışmaların düzenlenmesi çocukların zamanlarını daha etkili geçirmelerini sağlar.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir öğretmen öğrenciler bilinçlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bunu KÖ19 numaralı öğretmen *“Teneffüs zamanlarını öğrencilerin daha etkili şekilde kullanmaları için öncelikle öğrencilerde o bilincin yerleşmesi gerekir.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir öğretmen öğretmenlerin daha çok aktif olmaları gerektiği fikrini beyan ederken, bunun aynı zamanda öğretmen açısından başka bir probleme yol açacağını ifade etmiştir. Bunu KÖ20 numaralı öğretmen görüşünü “*Teneffüslerin verimli kullanılması için öğretmenlerinde işin içinde olduğu ortamlar oluşturulmalıdır. Fakat böyle bir durumda zaten derste yorulmuş olan öğretmenler dinlenmeden tekrar derse geçmek durumunda kalacaklardır. Bu açıdan çok verimli olacağını düşünmüyorum.*” şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenlerin çoğunluğu teneffüs zamanlarını öğrencilerin daha etkili şekilde kullanmaları için, teneffüs alanlarının planlı olarak düzenlenmesi, spor alanları, etkinlik alanları ve atölyeler yapılması gerektiği önerilerinde bulunmuştur. Okul bahçesinin daha çok doğal ortam içermesi, teneffüs alanlarının her mevsime uygun olarak düzenlenmesi, öğrenci sayılarının kalabalık olmaması, tiyatro gösterimi ve yarışmaların düzenlenmesi, öğrencilerin bilinçlendirilmesi ve öğretmenlerin daha çok aktif olmaları gerektiği diğer önerilerdir.

4.7.2. Yöneticilerin Görüşlerine Göre Teneffüs Zamanını Daha Etkili Hale Getirebilmek İçin Yapılması Gerekenler.

“Öğretmen ve yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanını daha etkili hale getirebilmek için neler yapılabilir?” alt amacında yöneticilerin, teneffüsün daha etkili şekilde kullanılması için yapılması gerekenlerle ilgili görüşlerine ait bulgular, dokuz kod altında toplanarak aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Tablo ile ilgili yorumlara tablonun altında yer verilmiştir.

Tablo 15. Yöneticilerin görüşlerine göre teneffüs zamanını daha etkili hale getirebilmek için yapılması gerekenler.

Kodlar	Frekans	%
1 Teneffüs alanları zekâ oyunları ile donatılmalıdır.	4	23
2 Teneffüs alanları etkinlik alanlarıyla çeşitlendirilmelidir.	4	23
3 Öğrenciler teneffüste rahat hareket etmelidir.	2	12
4 Öğretmen kontrolü daha çok olmalıdır.	2	12
5 Teneffüslerde özel eğitimler olmalıdır.	1	6
6 Okul bahçesi yaş gruplarına göre ayrılmalıdır.	1	6
7 Teneffüs alanları öğrencilerin yönelimlerine göre güncellenmelidir.	1	6
8 Öğrencilere zaman kontrolü öğretilmelidir.	1	6
9 Derste öğrenilen bazı kazanımlar teneffüste uygulanmalıdır.	1	6
Toplam	17	100

Araştırmaya katılan 12 yöneticiyle yapılan görüşmeye göre, teneffüs zamanlarını öğrencilerin daha etkili şekilde kullanmaları için yapılması gerekenler şu şekilde önerilmiştir.

Dört yönetici teneffüs alanları zekâ oyunları ve etkinlik alanlarıyla çeşitlendirilmelidir fikrine yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu yöneticiler KY6, KY14, KY15 ve KY22 numaralı yöneticilerdir. Bu sonuca örnek olarak KY14 numaralı yönetici *“Öğrencilerin eğlenerek öğreneceği ortamlar oluşturulabilir ise teneffüsler daha ilgi çekici hale gelecektir. Zekâ oyunları alanı, drama alanı, masa tenisi gibi alanlar öğrencilerin ders aralarında eğlenerek öğrenmelerine katkıda bulunacaktır.”* KY15 numaralı yönetici *“Okul idarelerinin koridorları ve ortak alanları fiziki açıdan daha imkânlı hale getirmeleri teneffüslerin daha nitelikli olması için olmazsa olmaz bir unsurdur. Sadece fiziksel etkinlik eksenli değil zekâ oyunları vb köşelerle de farklı oyun çeşitleri çocuklarla buluşturulmalıdır.”* şeklinde ifade etmiştir.

İki yöneticiye göre öğrenciler teneffüste rahat hareket etmelidir. Bunu KY13 numaralı yönetici *“Okullarımızın bahçeleri spor salonları koridorlar buna göre yapılmalı çocuklara koşma diyen nöbetçi öğretmen yerine onları koşturmak oyununa teşvik eden belki çok olumsuz davranışları kontrol eden ama ufak tefek şeylere karışmayan, öğrencilerin küçük sorunları kendilerinin halletmesine müsaade eden bir eğitim anlayışı.”* KY16 numaralı yönetici *“Öğrencilerin nöbetçi öğretmenlerin uzaktan takibi dışında teneffüslerine müdahale edilmemesi kanaatindeyim.”* şeklinde ifade etmiştir.

İki yöneticiye göre teneffüslerde öğretmen kontrolü daha çok olmalıdır. Bunu KY15 numaralı yönetici *“Teneffüsler başıboş bir zaman dilimi şeklinde değil daha planlı ve öğretmen yönlendirmesiyle daha verimli bir zaman dilimi haline getirilmelidir. Bu rehberlik sayesinde çocuk hem daha nitelikli oyunlar oynayacak hem de kurallı organize oyun oynama kültürü kazanacaktır.”* KY23 numaralı yönetici *“Teneffüs çocuklara sadece bastırılmış enerjilerini atma fırsatı sunuyor. Etkili kullanabilmeleri için okul idaresinin bir plan ve program dahilinde öğretmenlerinin gözetiminde kısa oyunlar oynatabilir. Kontrollü bir şekilde enerjileri atmaları sağlanabilir.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir yönetici tarafından teneffüslerde özel eğitimcinin olması gerektiği ifade edilmiştir. Bunu KY5 numaralı yönetici *“Örneğin her okulun bir bahçıvanı, spor hocası*

ya da beden eğitimi öğretmeni, dışarıda planlanmış açık hava salonu ve drama eğitmeni gibi birçok çeşitlilik düşünülebilir.” şeklinde ifade etmiştir.

Bir yöneticiye göre okul bahçesi yaş gruplarına göre ayrılmalıdır. Bunu KY7 numaralı yönetici *“Öğretmenlerin, öğrencilerini akran grubu içerisinde görmesini sağlayabilir. Bahçenin fiziki alanı yaş gruplarına göre ayarlanabilir. Seviyeye göre oyun sahası, oyun çizgileri, egzersiz alanı, oyun materyalleri ayarlanabilir. Fiziki alan yetersizse farklı zaman diliminde farklı seviye grupları teneffüse çıkarılabilir.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir yöneticiye göre teneffüs alanları öğrencilerin yönelimlerine göre güncellenmelidir. Bunu KY8 numaralı yönetici *“Sınıf ortamı, koridor ve okul bahçeleri, öğrencilerin ilgi ve yönelimlerine göre devamlı güncellenmek kaydıyla düzenlenip teneffüste de olumlu davranış geliştirme adına yeni öğrenmelere kapı açar nitelikte ayarlanabilir.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir yöneticiye göre öğrencilere zaman kontrolü öğretilmelidir. Bunu KY21 numaralı yönetici *“Öğrencilere yönelik zaman kullanımı hakkında bilgilendirme yapılmalıdır. Belki de öğrencilere en kısa süre içerisinde ne kadar çok şey yapılacağı bu vasıta ile öğretilir.”* şeklinde ifade etmiştir.

Bir yöneticiye göre derste öğrenilen bazı kazanımlar teneffüste uygulanmalıdır. Bunu KY24 numaralı yönetici *“Derste anlatılanlar teneffüste doğal bir ortamda oluşumunu görsel ve yaşantısal olarak gösterilebilir.”* şeklinde ifade etmiştir.

Yöneticilerin çoğunluğu teneffüs zamanlarını öğrencilerin daha etkili şekilde kullanmaları için, teneffüs alanlarının zekâ oyunları ve etkinlik alanlarıyla çeşitlendirilmesi gerektiğine yönelik önerilerde bulunmuşlardır. Öğrencilerin teneffüste rahat hareket etmesi, teneffüslerde öğretmen kontrolünün daha çok olması ve özel eğitimcilerin olması, okul bahçesinin yaş gruplarına göre ayrılması, teneffüs alanlarının öğrencilerin yönelimlerine göre güncellenmesi, öğrencilere zaman kontrolünün öğretilmesi, derste öğrenilen bazı kazanımlar teneffüste uygulanması gerektiği diğer öneriler olarak tespit edilmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmaya ait bulgular, öğretmenlere, yöneticilere ve alan yazındaki diğer araştırmalara göre tartışılarak bulguların sonuçlarına yer verilmiştir. Bölümün en sonunda uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik öneriler sunulmuştur.

5.1. Birinci Alt Amaca Ait Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmanın birinci alt amacında, yöneticilerin ve öğretmenlerin teneffüsü nasıl algıladıkları ile ilgili görüşleri incelenmiştir. Bu alt amaca ait bulgulardan öğretmenlerin görüşlerine göre dört kod; yöneticilerin görüşlerine göre ise beş kod elde edilmiştir. Öğretmenlere göre teneffüs: Dinlenme ve fizyolojik ihtiyaçların giderilmesi için verilen ara, diğer derse hazırlık zamanı, öğrencilerin enerjilerini atması, fiziksel ve psiko-sosyal açıdan öğrencilerin gelişimini destekleyen kısa aralardır. Yöneticilere göre teneffüs: Dinlenme ve diğer derse hazırlık zamanı, ihtiyaç molası, öğrencilerin kendini bir grup içerisinde ifade etmesi ve sosyalleşmesi, öğrencilerin akranları ile ruhsal ve fiziksel anlamda etkileşim kurması, öğrencilerin kendilerini geliştirecekleri zamandır.

Aktay vd., (2019) öğrencilerin teneffüsü oyun oynamak, beslenmek, etkinlik yapmak, dinlenmek ve genel ihtiyaçları gidermek için ayrılan süre olarak algıladıklarını bulmuştur. Bu bulgular araştırmanın bulguları ile örtüşmektedir.

Baines ve Blatchford (2006) teneffüsün ana değerini ilkokullar için; fiziksel egzersiz ve sosyalleşme için değerlendirilecek zaman olarak görmekteyken ortaokullar için; yeme-içme ve rahatlama zamanı olarak değerlendirmiştir. Öğretmenler içinse rahatlamak ve ihtiyaçlarını gidermek için bir ara olarak değerlendirmişlerdir. Öğrencilerin teneffüslerde neyi sevdiklerine ilişkin bir soruya yanıt olarak, öğrencilerin büyük çoğunluğu ve özellikle kızlar, teneffüsün onlara rahatlama fırsatını sağladığını belirtmişlerdir. Ayrıca teneffüsün arkadaşlarıyla, istediklerini yapmaları için boş zaman sağladığını söylemişlerdir. Buna ek olarak, ilkokul öğrencileri fiziksel aktivitelerden hoşlandığını belirtmişlerdir. İlkokul öğrencileri oyunlardan ve fiziksel egzersizlerden hoşlanırlar ve teneffüste yaşadıkları sorunlar da buna bağlı olarak örneğin teneffüs için yeterli alan olmamasıdır. Ortaokul öğrencileri ise teneffüsün rahatlama ve yeme-içme şansı sağladığı için gittikçe artan bir şekilde teneffüsten hoşlandıklarını belirtmişlerdir. Genel olarak, öğrenciler ve personel, egzersiz, sosyalleşme ve teneffüs için sağladığı

fırsatlar açısından teneffüsün temel değeri konusunda hemfikirlerdir. Hem öğretmenlere göre hem de yöneticilere göre teneffüs öğrencilerin ve öğretmenlerin dinlenmesi, ihtiyaçlarını gidermesi ve diğer derse hazırlanması için verilen ara olarak değerlendirilmektedir.

Aktay'ın (2019) ve Baines ve Blatchford'un (2006) bulduğu sonuçlara benzer olarak bu araştırmada hem öğretmenler hem de yöneticiler tarafından teneffüsün anlamı; dinlenme, diğer derse hazırlık zamanı, fizyolojik ihtiyaçların giderilmesi için verilen ara ve öğrencilerin fiziksel ve psiko-sosyal açıdan gelişimini destekleyen ara olarak ifade edilmiştir. Öğretmenler yöneticilerden farklı olarak teneffüsün anlamını, öğrencilerin enerjilerini atması olarak belirtmiştir. Yöneticiler ise öğretmenlerden farklı olarak teneffüsün anlamını; öğrencilerin sosyalleşmesi ve kendilerini geliştirecekleri zaman olarak belirtmiştir. Ayrıca Baines, v.d., (2020) öğlen teneffüslerinin, öğrencilerin rahat bir mola vermesine, atıştırmasına, yemek yemesine veya bir sonraki ders için başka bir yere gitmesine olanak tanıdığı için diğer kısa teneffüslerden farklı olduğunu ifade etmiştir. Aynı zamanda Blatchford ve Sumpner (1998)'ın yaptığı araştırmaya göre okul yöneticileri ve öğretmenler teneffüs süresinin ana değerini, öğrencilerin rahatlaması, sosyalleşmesi ve enerjilerinin açığa çıkması için sınıf faaliyetlerine ara verilmesi, kısaca öğrenciler açısından içini döküp rahatlamak, denilebileceğini belirtilmiştir.

Baines ve Blatchford (2011) teneffüs zamanında öğrencilerin zengin, sosyal ve ahlaki deneyimler kazandığını belirtmiştir. Öğretmenler, teneffüste gerçekleşen bu deneyimlerin, sosyal ve ahlaki konular hakkında öğrencilerin tartışmalara girmesini sağladığını ifade etmiştir. Bu tartışmaların öğrencilerin okul kararlarına ve yönetimine daha fazla katılımını sağlamak için olumlu fırsatlar sunduğu belirtilmektedir. Öğrencilerin bu denli deneyim kazanmalarının araştırmadaki, teneffüslerin öğrencilerin psiko-sosyal gelişimlerini destekleyen ara olarak görülmesi ile benzer bir sonuç olduğu söylenebilir.

Murray ve Ramstetter (2013) Amerika'da yaptıkları bir araştırmada; teneffüsü en aza indirmenin veya ortadan kaldırmanın akademik başarıya ters düşeceğini belirtilmiştir. Çünkü araştırmada elde edilen kanıtlar teneffüsün sadece fiziksel sağlığı ve sosyal gelişimi değil, aynı zamanda bilişsel performansı da desteklediği tespit edilmiştir. Beden eğitimi dersi, hem aktiviteyi hem de sağlıklı bir yaşam tarzını teşvik etse de, çocuklara gerçekten yaratıcı bir şekilde oynama fırsatını yalnızca denetimli ancak yapılandırılmamış bir teneffüsün sağlayacağı vurgulanmıştır.

Yurt dışında yapılan bir araştırma, mevcut eğitim politikasının tam aksine, teneffüs zamanının eğitimi olumlu yönde etkilediğini tutarlı bir şekilde göstermektedir. Bu araştırmada ilkokullarda yapılan dört saha deneyinde, çocukların teneffüs zamanı olmadan standartlaştırılmış görevler üzerinde ne kadar uzun süre çalıştıkları gözlemlenmiştir. Teneffüs olmadan devam eden bir eğitim sisteminde öğrencilerin derslere olan ilgilerinin ve öğrenme için harcadıkları çabanın azaldığı bulunmuştur (Davis ve Pellegrini, 1993). Öğrencilerin enerjilerini atmaları için, dinlenerek ve fizyolojik ihtiyaçlarını gidererek diğer derse hazır halde girebilmeleri için teneffüs zamanının ne kadar önemli olduğu araştırmadan elde edilen en önemli sonuçlardır. Öğretimdeki ana amaçlardan birisi olan kazanımların öğrencilere edindirilmesi için teneffüslerin öğrencilerin derse olan ilgisini artırdığı araştırmada benzer sonuç olarak ifade edilebilir. Ayrıca teneffüs zamanında öğrencilerin akranları ile iletişim kurmasının, ruhsal ve fiziksel anlamda gelişimlerine katkı sağlayacağı da araştırmanın çarpıcı sonuçlarından birisidir.

Okullarda Teneffüs ve Sosyal Yaşam Projesi – BaSiS’in (2019) bulgularına göre teneffüslerin; okula, eğitime ve öğrencilerin gelişimine nasıl katkıda bulunabileceği konusunda şu anda bir netlik olmadığı belirtilmiştir. Teneffüslerin, çeşitli müfredat içi ve müfredat dışı faaliyetler için alan, zaman ve fırsatlar sunduğu; ancak okula, eğitime ve öğrencilere katkısının olumlu mu olacağı yoksa olumsuz mu olacağının net olmaması, bazı okulların bu sürelerin sınıfta öğrenilenleri azaltacağı sonucuna varılmasına neden olmuştur. Teneffüs anında ortaya çıkabilecek zorluklar vardır ve bu nedenle, bir çözümün kötü davranışın en sık meydana geldiği zamanları sınırlamayı veya denetimi artırarak onu kontrol etmeye çalışmayı içermesi anlaşılabilir bir durumdur. Yine de genel izlenim, öğrencilerin teneffüslerle ilgili görüşlerinin, ortaya çıkan sorunları vurgulayan okul personelinin görüşüyle ve teneffüslerin sıkı bir şekilde yönetilmesi ve kısa olması gerektiği algısıyla çeliştiği yönündedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu teneffüsleri çok olumlu görmüştür ve izin verilen sosyal fırsatların yanı sıra yeme ve içme fırsatlarına da büyük değer verdiği görülmüştür. Öğrenciler aslında teneffüs ve öğle yemeği saatlerinin daha uzun olmasını tercih ederler. Ayrıca eğlenceli aktiviteler üzerindeki kısıtlamaların hafifletilmesini ve aktivitelere katılmak için daha fazla fırsat verilmesini isterler.

İngiltere’de Baines ve Blatchford’un (2006, 2011, 2009, 2019) yaptığı çalışmalarda ve yapılan diğer çalışmalarda, bu araştırma ile benzer olarak teneffüse verilen anlam; genel manada rahatlama, kısa bir mola, sosyalleşme, enerjiyi atma, diğer

derse hazırlanma, ihtiyaçları giderme anlamına geldiği söylenebilir. BaSiS'in (2019) bulgularına göre ise teneffüsün okula, eğitime ve öğrencilerin gelişimine ne düzeyde katkısı olacağının netleşmediği belirtilmiştir.

5.2. İkinci Alt Amaca Ait Tartışma ve Sonuçlar

Öğrencilerin teneffüs zamanında davranış edinmelerini etkileyen fiziki faktörlere ilişkin öğretmen ve yönetici görüşlerine göre teneffüs alanında; oyun ve spor alanları, oyun çizgileri, yeşil alanlar mevcutsa, ayrıca teneffüs alanları düzenli ve temizse öğrenciler bu alanlarda kaliteli vakit geçireceği için öğrenmelerin de olumlu yönde olacağı sonucu ortaya çıkmıştır. Eğer ki teneffüs alanları; genellikle beton ve sert zeminlerden oluşuyorsa, öğrenci sayısına göre darsa, genel olarak kirli ve düzensizse, oyun alanları açısından yeterli değilse öğrencilerde oluşacak öğrenmelerin de olumsuz yönde olacağı sonucu elde edilmiştir. Bu olumsuz öğrenmelerin sonucunda öğrencilerde etrafi dağıtma, boşlukta kalan öğrencilerin diğer öğrencilere sataşması, çevreyi daha çok kirletme ve benzeri olumsuz davranışları ortaya çıkarabileceği ifade edilmiştir.

Bu bulgulara göre okullarımızın yeterli miktarda fiziki imkânlarla sahip olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Çünkü öğretmenler ve yöneticiler yapılan görüşmelerde okulların bahçeleriyle ilgili hep ideal bir alan önerisinde bulunmuşlardır. Bu sonuç var olan teneffüs alanlarının yeterli olmadığı anlamına gelmektedir. Öte yandan teneffüs zamanı doğru şekilde planlanırsa, öğrenciler üzerinde sınırlı teneffüs süresi içinde oyun oynamaktan daha fazla fayda sağlayacaktır. Teneffüs zamanının bir kısmı yapılandırılmamış olarak kalmalı ki öğretmenlerin öğrettiği normları öğrencilerin nasıl benimsedikleri belirlenebilir. Böylece öğrencilerin serbest oyun sırasındaki davranışları gözlemlenecektir ve öğrenmelerin olumlu ya da olumsuz yönde olması tespit edilerek olumlu öğrenmelerin pekiştirilmesi için bir fırsat elde edilecektir.

Blatchford ve Sumpner (1998) teneffüs zamanında görülen öğrenci davranışlarındaki iyileşmeyi ya da öğrencilerde görülen olumsuz davranışların azalmasını; öğrencilerin daha kaliteli teneffüs etkinliklerine katılmasına, işbirliği içerisinde bir şeyler yapmasına ve saldırgan tavırların azalırken disiplinin artmasına bağlamıştır. Teneffüslerde öğrenci davranışlarında görülen olumsuzlukların nedeni olarak; öğrencilerin televizyon izlemesinin artması, öğrenciler arasında saldırgan tavırların artması, davranışları kontrol edilmesi zor olan öğrencilerin sayısının artması ve öğrencilerin çevreye daha az saygı göstermesi olduğu ifade edilmiştir. Araştırmada

öğretmenler ve yöneticiler bu çalışmaya benzer olarak, oyun alanlarının, oyun çizgilerinin, spor alanlarının ve diğer etkinliklerin olumlu öğrenmelere katkı sağlayacağını belirtmiştir. Ayrıca yöneticiler bu çalışmadaki olumsuz öğrenmeye neden olan öğrencilerin televizyon izlemesinin artmasına benzer olarak, teneffüs zamanlarında öğrencilere teknolojik aletlerin kullandırılmasının olumsuz öğrenmelere yol açabileceğini ifade etmiştir.

Baines ve Blatchford (2019) birçok okulun, teneffüslerde çocuklar için çeşitli faaliyetler sunduklarını belirtmiştir. Aynı araştırmacılar okulların sundukları bu faaliyetlerin 2006'da yaptıkları araştırmaya göre biraz arttığını tespit etmiştir. Bu çalışmada teneffüslerde en sık sunulan faaliyetlerin; yetişkinler liderliğindeki etkinlikler, takım sporları, müzik ve akademik derslere destek faaliyetleri olarak tespit edilmiştir. Ayrıca özel okulların, devlet okullarına göre, okul sonrasında daha geniş bir kulüp yelpazesinin olduğu sonucu da elde edilmiştir. Bu çalışmada bizim araştırmamızdan farklı olarak teneffüs zamanında yetişkinlerin liderliğinde yapılacak olan faaliyetlerin öğrenciler tarafından olumlu karşılandığı, yine teneffüs zamanında kulüp faaliyetlerinin önceki yıllara göre arttığı tespit edilmiştir. Araştırmada benzer sonuç olarak teneffüs alanlarında spor faaliyetlerinin olması söylenebilir.

Tezcan (2020) öğrencilerin teneffüste açık alanda oyun oynamaktan ve spor yapmaktan hoşlandığını, bundan dolayı da teneffüs alanlarının; oyun parkı, spor alanı, yeşil alanlar gibi farklı yapılarla düzenlenmesini istediğini bulmuştur. Bu çalışmada öğrenciler teneffüste diğer öğrencilerin kendilerine çarpmasından ve teneffüs alanının aşırı derecede gürültülü olmasından rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmada araştırmaya benzer olarak teneffüs alanlarında oyun, spor ve yeşil alanların olmasının öğrenciler için faydalı olacağı belirtilmiştir. Yine benzer olarak teneffüs alanlarının gürültülü olmasının öğrencileri rahatsız edeceği sonucu elde edilmiştir.

5.3. Üçüncü Alt Amaca Ait Tartışma ve Sonuçlar

Teneffüs zamanında öğrencilerin davranış edinmelerine ilişkin okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemelerle ilgili yönetici ve öğretmenlerin görüşlerine göre, öğrencilerin teneffüste yapacak etkinliğinin sınırlı olması ve teneffüs için yeterli alanın olmaması öğrencilerde bir takım istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Teneffüs alanlarındaki bu eksiklikten dolayı, herhangi bir etkinliğe katılmayan bir öğrenci, faaliyet gösteren diğer öğrencilerin oyununa karışma, onları

rahatsız etme gibi davranışlar gösterebilir. Bu şekilde hem diğer öğrenciler rahatsız olacak, hem sözlü taciz, sataşma ve kavga gibi istenmeyen davranışlar ortaya çıkacaktır. Elbette ki bu gibi davranışlar teneffüse katılan diğer öğrenciler tarafından da gözlemlenecek ve maalesef her ne kadar istenmeyen bir sonuç olsa da olumsuz davranışlar öğrenilerek taklit edilebilecektir.

Baines ve Blatchford (2006) tarafından yapılan çalışmada teneffüste yaşanan sorunlar; okul bahçesinin oyun için yeterli alana sahip olmaması, teneffüs süresinin yemek ihtiyacını gidermek için yeterli olmaması ve teneffüs alanlarının onarım gerektirmesi şeklinde sıralanmıştır. Araştırmacılar ilköğretim düzeyinde teneffüsteki ana sorunları; bazı öğrencilerin olumsuz davranması, top oyunlarının diğer öğrencilere engel olması, teneffüste etkinlik yapacak yeterli materyalin olmaması, eğlenceli aktivitelere izin verilmemesi ve yeterli teneffüs alanına sahip olunmaması olarak belirtmişlerdir.

Başar (2020) teneffüs ile ilgili sorunların önüne geçmek için, okuldaki öğrenci sayılarına orantılı olarak teneffüs alanlarının düzenlenmesi gerektiğini belirtmiştir. İlkokulların bahçe alanlarında vakit geçiren öğrenci sayısında son 15 yılda bir azalma yaşandığını ifade ederken, diğer taraftan duvar boyama, geleneksel oyun alanları ve satranç köşesi gibi düzenlemelerin, okul bahçesinde bir farklılaşmaya gidildiğinin sonucu olduğunu belirtmiştir. Ancak sadece sınıfların değil, okulların her köşesinin bir eğitim alanı olarak düşünülmesi ve bu yönde düzenlemeler yapılması gerektiğini söylemiştir. Okul bahçelerinin, sınıf etkinliklerinden ziyade deneyimler yoluyla öğrenmeyi gerçekleştirmek için daha fazla fırsat sunabileceğini belirtirken, okulun hedefleri doğrultusunda okul bahçelerinde eğitim ve yardımcı ortam düzenlemeleri yapılırsa önemli kazanımlar sağlanacağını belirtmiştir.

Baines ve Blatchford'un (2006) ve Başar'ın (2020) çalışmalarına benzer olarak araştırmada teneffüs alanlarının yeterli alana sahip olması gerektiği, koridorların renklendirilmiş olması, geleneksel oyunlara ve çağdaş oyunlara yer verilmesi gerektiği, eğitici ortamlara daha çok yer verilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Bu çalışmalarda araştırmadan farklı olarak teneffüs alanlarında; onarım yapılması gerektiği, teneffüs zamanında bazı öğrencilerin top oyunları oynayarak diğer öğrencileri rahatsız ettiği ve teneffüsten yeterince faydalanmalarına engel olunduğu, deneyimler yoluyla öğrenmeyi destekleyecek fırsatlara daha çok yer verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Araştırmada bu çalışmalardan farklı olarak, kontrolsüz ortamın, amaçsız düzenlenmiş alanların, beton

zeminlerin ve gereksiz bilgiler içeren karmaşık alanların olumsuz öğrenmelere yol açabileceği ifade edilmiştir.

Araştırmada öğretmenler ve yöneticiler tarafından, teneffüs zamanında okul koridoru ve ortak alanlarla ilgili; teneffüs alanlarında farklı etkinliklerin yapılması gerektiği, oyun alanlarının zenginleştirilmesi gerektiği, koridorların havadar ve temiz olması gerektiği, yeşil bir okul bahçesinin olması gerektiği ve bu alanlardaki renklerin olumlu öğrenmelere katkı sağlayacağı benzer görüş olarak belirtilmiştir. Öğretmenler yöneticilerden farklı olarak, okul koridorlarının öğrencilerin ihtiyaçlarına ve gelişimlerine göre düzenlemesi gerektiğini belirtmiştir. Yöneticiler ise öğretmenlerden farklı olarak, teneffüslerde ortak kullanım alanlarının çeşitliliğinin artırılmasının, koridorlarda veya okul bahçesinde spor alanlarının olmasının, koridorların görsel tasarımlar, pano ve afişlerle zenginleştirilmesinin ve okul bahçesine evcil hayvan kümesi eklenmesinin olumlu öğrenmelere katkı sağlayacağını ifade etmiştir.

Tezcan (2020) ise çalışmasında öğretmenlerin de öğrencilere benzer olarak, teneffüs alanlarında, sallanma ve tırmanma gibi farklı oyun alanlarının olması gerektiğini ve teneffüs alanlarının öğrenci sayısına uyumlu olması gerektiğini belirtmiştir.

Sonuç olarak okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemelerle ilgili her öğrencinin rahatça faaliyet gösterebileceği yeterli miktarda teneffüs alanı oluşturulması gerektiği söylenebilir. Ayrıca bu teneffüs alanları da yine öğrencilerin kullanımına yetecek miktarda materyalle donatılmalıdır. Öğrenciler teneffüs zamanında enerjilerini atarken, psiko-motor hareketleri yapmalarını sağlayacak araç-gereçlerle teneffüs alanlarının donatılması gerekmektedir. Öğrencilerin sosyalleşeceği oturma alanları, yeşil alanlar, yürüyüş yolları gibi alanlar da oluşturulmalıdır. Ayrıca bir sonraki derse girmeden önce sessizlik, dinginlik ve rahatlamak isteyen öğrenciler için onların farklı duyularına hitap edecek süs havuzları gibi alanlar da oluşturulabilir.

5.4. Dördüncü Alt Amaca Ait Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmada teneffüste olumsuz öğrenmede akranların etkisi, hem öğretmenler hem de yöneticiler tarafından kabul edilmektedir. En önemli etken olarak taklit edilme gösterilmiştir. En çok taklit edilen öğrenciler ise lider konumunda olanlardır. Bir diğer etken ise olumsuz öğrenci davranışlarıdır. Olumsuz davranışların teneffüs süresinde daha çok öğrenildiği belirtilmiştir.

Baines, v.d., (2020) arkadaşlığın oluşmasında ve gelişmesinde teneffüslerin, okulun başladığı ilk aylarda birbirini tanımayan çocukların sosyal etkileşimlerinin gelişimini destekleyeceğini belirtmişlerdir. Öğrenciler bunu eğlenceli aktiviteler ve oyunlarla gerçekleştirirler. Çocukların oynadıkları oyunlar, gelişimlerine katkıda bulunabilir ve aynı zamanda akranlar arasındaki sosyal anlayışın gelişmesini de sağlar. Sosyal gruplar dengelendikçe, oynanan oyunların çeşitliliğinde belirgin bir azalma olur, ancak oynanan oyun türlerinin versiyonlarında bir artış olabilir (Baines ve Blatchford, 2011, 13).

Oynanan oyunlardaki çeşitliliğin azalması ile birlikte oyunlarda kendini öne çıkaran lider oyuncular da ortaya çıkacaktır. Birkaç öğrencinin oyunları önermede, sürdürmede ve sonlandırmada önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. Bu lider oyuncular, arkadaşlıkların ve oyunların geliştirilmesinde çok önemli bir role sahiptirler. Lider oyuncular genellikle popüler öğrencilerdir ve akranları tarafından grup lideri olarak görülürler. Ancak bu grup içindeki farklılıklar lider oyuncuların seçiminde etkili olmaktadır. Erkek çocuklar, muhtemelen fiziksel yeteneklerinden dolayı, kızlar ise akademik ilerlemedeki üstünlükleri ve bununla ilişkili olan, sosyal beceriler ve hayal gücü yeteneklerindeki üstünlükleri nedeniyle lider oyuncu olarak seçilirler (Blatchford ve Pellegrini, 2003, 61).

Bu lider oyuncuların davranışları, oyunlar esnasında ve oyunlar sonrasında diğer akranları tarafından taklit edilir. Lider öğrencinin davranış biçimi, diğer öğrencilerde öğrenmenin olumlu ya da olumsuz yönde olacağı noktasında belirleyici olacaktır. Lider öğrencilerin davranış biçimleri kontrol altına alınabilirse ve davranışlarının olumlu yönde olması için çalışmalar yapılırsa, okulların genelindeki davranışlar da kontrol altına alınmış olacaktır. Akranların teneffüste birbirinden öğrenmesi önemsenmelidir. Aslında bu vakitler öğrencilerin gerçek hayattaki davranış biçiminin provasıdır. Öğrenciler; kontrol altındayken, derslerde, ailelerin yanında veya bir büyük gözetimindeyken, genelde olumlu davranış gösterme eğilimindedir. Fakat bu gözetim olmadığında akranları ile birlikteyken öğrencilerin gerçek davranış biçimleri ortaya çıkmaktadır. Sokak, park, piknik alanı vesaire, dışarılar diye ifade edebileceğimiz, alanlarda öğrenciler gerçek davranışlarını sergilemektedir. Maalesef bu davranışların genelini olumsuz davranışlar olduğu görülmektedir. Bu davranış şekillerinin temelinde de öğrencilerin birbirlerinden taklitle öğrenmeleri yatmaktadır. Bu davranışların olumluya çevrilmesi için gerek

Ülkemizde gerekse diğerk ülkelerde eğitim politikacıları lider öğrencilerin davranışlarının yönlendirilmesi üzerine programlar geliştirmelidir.

Öğrencilerin olumlu davranışlar kazanmaları için iyi rol modellere ihtiyaç vardır. Sosyal ğrenme süreçlerinden biri olan modelleme yöntemi, tutum geliştirme sürecinde sıklıkla kullanılmaktadır. Özellikle eğitimcilerin kendi davranışlarıyla öğrencilere iyi birer model olmaları öğrencilerin davranışlarını da etkilemekte ve gelecek yaşamlarının şekillenmesine temel oluşturmaktadır. Öğretmen-ğrenci etkileşimi ne kadar etkili olursa, öğrencinin gözlemlediği davranışları sergileme yeteneği o kadar iyi olur (Yener, 2011). Bu nedenle teneffüslerde öğrenciler öğretmenlerini ve akranlarını gözlemler ve onların davranışlarını taklit ederler. Teneffüslerde olumlu ğrenci davranışları ödüllendirilmelidir. Bu yönde davranış sergilenmesi teşvik edilmelidir.

Akran zorbalığı ve bazı öğrencilerin mağdur durumuna düşmesi, genellikle çocukların kendi yöntemleriyle sosyalleşmekte zgr oldukları ve özellikle yetişkin gözetiminin düşük olduğu teneffüs ve öğle yemeği saatlerinde gerçekleşir (Smith, 2014). Bu sonuç araştırmadaki yöneticilere göre teneffüsteki kontrol eksikliğinin olumsuz öğrenmelere neden olacağı sonucu ile örtüşmektedir.

Baines ve Blatchford (2011) ğretmenler ve okul yönetimi için oyun alanı etkinliklerini ve akran ilişkilerini derslerden ayrı görme eğilimi olduğu sonucunu elde etmiştir. Fakat bu sonucun doğruluk payı tartişılmalıdır. Araştırmada ğretmenler tarafından oyunların ve öğrencilerin yetiştirilme tarzının akranlar arasında olumlu öğrenmelere katkı sağlayacağı belirtilmiştir. Öte yandan fiziki ortamın yetersizliğinin ve derslerde öğrencilere baskı uygulanmasının ise akranlar arası olumsuz öğrenme aktarımına neden olacağı söylenmiştir. Bir diğerk ilginç sonuç ise öğrencilerin davranış şekilleridir. Öğretmenlere göre öğrencilerin davranış şeklinin akranlar arası olumlu öğrenmelere katkı sağlayacağı belirtilirken, yöneticilere göre daha çok olumsuz öğrenmelere neden olacağı bulunmuştur. Hem ğretmenlere hem yöneticilere göre akranların bir arada vakit geçirmelerinin daha çok olumlu öğrenmelere katkı sağlayacağı bulunurken, ğretim ortamının dışının ve oyun dışında geçirilen vakitlerin olumsuz öğrenmelere neden olacağı belirtilmiştir.

Öğrencilere teneffüslerde oyun oynamaları önerilse de okul dışındaki oyunların ve sosyal aktivitelerin azaldığı görülmektedir. Öğrencilerin gözetimsiz arkadaşlarıyla yaptıkları aktivitelerde kısıtlamalara doğru bir eğilim vardır. Çocukların zgrlğ ve

bağımsızlığının daha fazla kontrolü; oyunun, sosyal-bilişsel ve ahlaki gelişime katkılarını, daha genel bir ifadeyle öğrencilerin huzurlu ve mutlu olmaları gibi akran ilişkilerinin olumlu faydalarını kaybetme riski taşır. Bununla birlikte, aşırı kontrolsüzlüğün akranlar arasında zorbalığa neden olacağı, saldırganlık ve okul karşıtı duyguları artıracığı da göz ardı edilmemelidir. Böyle bir durumda harekete geçmemek, aynı sonuçlara sosyal refah ve öğrenme üzerinde yıkıcı etkilere yol açabilir.

Teneffüs, birçok modern sosyal ve ahlaki sorunun çözümünün bir parçası olarak da görülebilir. Okullar ve öğretmenler çocuklara sosyal ve ahlaki anlayışları öğretmede etkili olabilirken, çocuklar da kendi deneyimlerinden, hatalarından ve düşüncelerinden öğrenirler. Dengeyi doğru bir şekilde sağlamak açıkça zordur, ancak okullarda teneffüs ve akran ilişkilerinin sağlanması, zamanlaması ve yönetimine yönelik tutarlı bir yaklaşım, çocukların öğrenme ve okul deneyimlerini iyileştirmek için çok şey yapabilir.

5.5. Beşinci Alt Amaca Ait Tartışma ve Sonuçlar

Öğretmenler ve yöneticiler, teneffüs süresinin çok uzun olmasının öğrencinin bir sonraki derse adapte olmasını engelleyeceğini ifade etmişlerdir. Sürenin çok kısa olması ise hem öğrencilerin yeteri miktarda dinlenmesine engel olacağı hem de fiziksel ihtiyaçlarını gideremeyecekleri yönünde fikir belirtmişlerdir.

Blatchford ve Sumpner (1998) yaptığı araştırmada okul yönetimine göre derse ayrılan sürenin artırılmasıyla birlikte, teneffüs sürelerini azaltmak, öğle yemeği süresini kısaltmak ve hatta öğleden sonraki teneffüsün kaldırılması gerektiği yönündedir. Okul yönetiminin teneffüs süresinin değiştirilmesini istemesinin ana nedeni, öğretime ayrılan süreyi arttırmak istemesidir. Yönetimin bunu istemesindeki ana sebep ise devlet politikasındaki baskıdır. Böylece derse ayrılan süreyi artırmak teneffüslere ayrılan süreyi azaltmak amaçlanmıştır. Okul yönetimi tarafından gösterilen ikinci neden, teneffüste ortaya çıkan davranış sorunlarını azaltmaktır.

İngilterede 1995-2006 yılları arasında okulların, teneffüsleri ilkokullar için haftada yaklaşık 15 dakika, ortaokullar için ise haftada 35 dakika kısalttıklarını tespit etmişlerdir. 2006 ile 2017 yılları arasında ise haftada 30 dakika daha kısaltıldığı tespit edilmiştir (Baines ve Blatchford, 2019). Baines ve Blatchford'un (2006) yaptığı çalışmada ise öğrencilerin büyük çoğunluğunun, teneffüslere olumlu baktığı ve teneffüsün sağladığı sosyal fırsatlara önem verdikleri, ayrıca teneffüsün daha uzun olmasını tercih etikleri ve keyifli aktiviteler üzerindeki kısıtlamaların ve denetimin

derecesinin hafifletilmesini istedikleri görülmüştür. Bu çalışmaya göre öğrencilerin davranışlarında, teneffüslerin aşırı kalabalık olmasından ve denetimsizliğinden kaynaklanan sorunlar görülmesine rağmen, bu sorunları çözmek için okul yönetiminin daha az çaba harcadığı görülmüştür.

Blatchford ve Sumpner'ın (1998) yaptığı çalışmaya ve Baines ve Blatchford'un (2006) yaptığı çalışmaya göre okul yönetimi teneffüslerin uzun olması istememektedir. Buna gerekçe olarak ise teneffüs sürelerinin uzamasının ders sürelerini kısalttığını ve teneffüslerde oluşan olumsuz sorunları artırdığını göstermektedirler. Buna karşın öğrenciler ise teneffüs sürelerinin uzun olmasını istemektedirler. Çünkü öğrenciler, teneffüs zamanında sosyal aktivitelere katılmaktan hoşlandıklarını, ihtiyaçlarını daha rahat giderdiklerini ve diğer derse daha iyi hazırlanarak katıldıklarını belirtmiştir.

Bu araştırmada ise öğretmenler teneffüs sürelerinin artırılmasının olumlu kodları ile ilgili olarak; öğrencilerin diğer derse girmeden önce daha iyi deşarj olmalarını sağlayacağını ve ihtiyaçlarını daha rahat bir şekilde giderebileceklerini ifade etmiştir. Ayrıca öğretmenler sürenin artmasının, öğrencilerin daha iyi deşarj olmalarına ve ihtiyaçlarını daha rahat gidermelerine bağlı olarak, ders başarısının artmasını da sağlayacağını ifade etmiştir. Yöneticiler ise öğretmenlerden farklı olarak, uzun teneffüs sürelerinin öğrencilere değişik boyutlarda tecrübe kazandıracağını ifade ederken; iyi programlanmış bir teneffüsün öğrencilerin derse girmeden önce onları öğrenmeye hazır hale getireceği ifade edilmiştir. Teneffüs sürelerinin artırılmasının olumsuz kodları ile ilgili öğretmenler ve yöneticilerin aynı yönde görüş belirttiği kodlar; sürenin uzatılmasının öğrencilerin bir sonraki derse odaklanmalarını zorlaştıracığı, öğrencilerde ilgi dağınıklığına neden olacağı, onların ihtiyaçlarını gideremeyecekleri ve yeterince dinlenemeyecekleri şeklinde sıralanmıştır. Ayrıca yine benzer olarak okulun imkanlarının yeterli olmamasının da uzun teneffüs sürelerinde dezavantaja dönüşeceği ifade edilmiştir. Öğretmenler yöneticilerden farklı olarak, okulların öğrenci sayılarına ve öğretim kademesinin farklı olmasına göre teneffüs sürelerini belirlemeleri gerektiğini ifade ederken, teneffüs sürelerinin kısalmasının öğrencilerin sosyalleşmesini azaltacağını belirtmişlerdir. Yöneticiler ise öğretmenlerden farklı olarak, teneffüs süresinin uzamasının öğrencilerin kontrolünü zorlaştıracığını bunun sonucu olarak da olumsuz sonuçların ortaya çıkabileceğini ifade etmiştir. Teneffüs süresinin artmasının hem öğretmenler hem yöneticiler tarafından olumlu sonuçlar doğurabileceği gibi olumsuz sonuçlara da neden olabileceği ifade edilmiştir. Eğer ki okul ortamında olumlu bir durum

varsa bunun uzayan teneffüsle daha iyiye gidebileceği, fakat olumsuz bir durum varsa da bunun daha da kötü bir hale dönüşebileceği belirtilmiştir.

Yurdakal (2018) bu araştırmanın sonuçlarından farklı olarak, okulun fiziki imkânları yeterliyse teneffüs sürelerinin uzatılmasına gerek olmadığı, fakat fiziki imkânlar yeterli olmadığında öğrencilerin ihtiyaçlarını gideremeyeceği için teneffüs sürelerinin uzatılması gerektiğini belirtmiştir. Bu araştırmaya benzer olarak farklı yaş kademeleri için teneffüs sürelerinin de değişeceği, bundan dolayı farklı okul kademelerinde teneffüs sürelerinin kendi yaş düzeyine göre belirlenmesi gerektiği görüşleri ileri sürülmüştür. Ayrıca yine bu araştırmaya benzer olarak, teneffüs sürelerinin artması durumunda öğrencilerde olumsuz davranışların görülebileceği, öğrencilerin bir sonraki derse odaklanmasının daha zor olacağı bulunmuştur.

5.6. Altıncı Alt Amaca Ait Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmada 2023 Vizyon Belgesi doğrultusunda teneffüs sürelerinin artırılmasının sağlayacağı olumlu sonuçların şunlar olacağı ifade edilmiştir: Öğrencilerin ihtiyaçlarını daha rahat gidereceği, önceki derste öğrendikleri bilgileri uzun süreleri belleğe aktarımının daha rahat olacağı, öğrencilerin gelişimine katkı sağlayacağı ve akranları ile daha çok vakit geçirmesini sağlayacağı sonuçlarına ulaşılmıştır. Teneffüs sürelerinin artırılmasının olumsuz sonuçları ise fiziki imkânları yetersiz olan okullarda dezavantaja dönüşeceği, sonraki derse adaptasyonu zorlaştıracığı, öğrencilerin okuldan geç çıkmasına neden olacağı, öğretmenin nöbet şartlarını zorlaştıracığı ve ısınma için harcanan enerjiyi artıracığı belirtilmiştir.

Yurdakal (2019) ortaokul öğrencileri ile yaptığı araştırmada teneffüs sürelerinin var olandan uzun olmasının gerektiği sonucuna varmıştır. Buna gerekçe olarak öğrenciler, çeşmelerin azlığı, kantin kuyrukları ve tuvaletlerin yetersiz olmasını göstermişlerdir. Öğrenciler özellikle yazma becerisinin sıklıkla kullanıldığı dersler sonrasında ellerinin yorulduğuna ve dinlenmek için 10 dakikanın yetersiz olduğuna yönelik görüşler belirtmişlerdir. Öğrenciler teneffüs sürelerinin kısa olması nedeniyle yeterli düzeyde beslenemediklerini ve tuvalet ihtiyaçlarını gideremediklerini bu sebeple derse geç kaldıklarını ya da ders sürecinde tuvalet için izin istemek zorunda olduklarını belirtmişlerdir. Teneffüs süresinin uzun olması, öğrencilerin hem ihtiyaçlarını daha rahat gidermesini sağlayacak hem de yapılandırılmış teneffüs alanlarında kaliteli vakit geçirmelerini sağlayacaktır. Aynı zamanda teneffüs süresinin uzatılması dezavantaja da

dönüşebilir. Eğer ki öğrencilerin vakit geçireceği alanlar önceden tasarlanmamışsa, başıboşluğa neden olacaktır. Bunun sonucunda öğrencilerde sataşma, kavga gibi olumsuz öğrenmelere neden olacak istenmeyen davranışlar ortaya çıkacaktır.

Gökçe (2012), 52 veli ve 59 öğretmenle yaptığı araştırmada ders aralarının yani teneffüslerin süresinin yeterli olmadığı sonucunu elde etmiştir. Bu araştırmada öğretmenlere göre okullarda uygulanmakta olan teneffüs süresinin öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yetmediği belirtilmiştir. Öğrencilerin daha iyi dinlenebilmesi ve ihtiyaçlarını daha rahat giderebilmesi için teneffüs sürelerinin artırılması gerektiği önerisinde bulunulmuştur.

Aktay vd., (2019) teneffüs süreleri ile ilgili yaptıkları araştırmada, tüm öğrenci türleri dikkate alınarak teneffüsün en az 20 dakika olması gerektiği sonucuna varmıştır. Literatür araştırmaları ve bu araştırmanın sonuçları gösteriyor ki ülkemizde var olan teneffüs süreleri yeterli değildir. Bu nedenle teneffüs süreleri artırılmalıdır. Fakat teneffüs süreleri artırılırken ortaya çıkabilecek olumsuzluklara da çözüm üretilmelidir. Örneğin uzun teneffüs sürelerinde öğrenciler ne yapacaklar? Sorusuna cevap olabilecek planlamalar yapılmalıdır. Bu uzun teneffüsleri fırsata dönüştürmek için farklı öğrenme alanlarına hitap edebilecek atölyeler, oyun alanları tasarlanmalıdır. Öğrenciler hem eğlenmeli hem öğrenmeli hem de sonraki derse girmeden önce dinlenmelidir. Böylece öğrenciler istedik davranışlar edinirken, başıboş teneffüslerde oluşabilecek olumsuz öğrenmelerin de önüne geçilecektir.

Baines ve Blatchford (2006) öğrencilerin teneffüs hakkındaki görüşlerine ilişkin ortaya çıkan genel izlenimin, okul yönetimlerinin, teneffüsün sıkı bir şekilde yönetilmesi ve mümkün olduğunca kısa tutulması gerektiği görüşü ile çeliştiğini belirtmiştir. Yani öğrenciler teneffüslerin uzun olmasını istemektedir. Ancak bu çalışmada fiziksel sağlık ve obezite konusundaki son tartışmaların önemli düzeyde artmasına ve akıl sağlığı ve gençlerin sosyalleşme fırsatlarına ilişkin artan endişelere rağmen teneffüse ayrılan sürenin gerekenden kısa olduğu görülmüştür. Hükümet, okullara; sosyalleşme, oyun oynama ve okul zamanı içinde ve dışında egzersiz yapma gibi geniş fırsatlar ve olanaklar sağlamaya çalışırken, bu fırsatların tam anlamıyla gerçekleştirilebileceği teneffüs sürelerinin daha da azaltıldığı görülmüştür. Araştırmada ise hem öğretmenler hem yöneticiler bu çalışmanın sonuçlarına benzer olarak teneffüs sürelerinin uzatılmasının öğrencilerin gelişimine olumlu yönde katkı sağlayacağı ifade edilmiştir. Ayrıca teneffüs

sürelerinin artırılması ile öğrencilerin ihtiyaçlarını daha rahat gidereceği, bilgilerin uzun süreli belleğe aktarımının daha rahat olacağı belirtilmiştir.

5.7. Yedinci Alt Amaca Ait Tartışma ve Sonuçlar

Araştırmanın ortaya koyduğu sonuçlardan birisi de teneffüs sürelerinin verimli olması için daha iyi planlanması gerektiği yönündedir. Bu planlama okulun sahip olduğu olanaklara ve içinde bulunduğu koşullara göre yapılmalıdır. Okulun büyüklüğü, öğrenci sayısı vb. durumlar dikkate alınmalıdır. Öğrencilerin teneffüs zamanını geçireceği alanların tasarımında eğlenceli ve öğretici alanlar oluşturulursa bu durum hem öğrencilerin olumlu davranışa yönelmesini sağlar. Hem de öğrencilerin istenmeyen davranışlardan uzak kalmasına yardımcı olabilir.

Baines ve Blatchford (2019) yaptığı araştırmada; teneffüs için öğrencilerin % 34'ü eğlenceli aktivitelerin yasaklandığını, % 26'sı okulun iyileştirilmesi gerektiğini, % 21'i öğrenciler ve okul personeli arasında mevcut tesislerin ve kaynakların kalitesi hakkında fikir ayrılığı olduğu sonucunu elde etmişlerdir.

İstenmeyen öğrenci davranışlarının nedenleri sınıf içi ve sınıf dışı etkenler olarak da gruplandırılmaktadır (Başar, 2004; Yiğit, 2010) ve bu gruplandırılmada sınıf içi istenmeyen davranışların çoğunun kaynağı olarak sınıf dışı etkenler gösterilmekle beraber sınıf dışı etkenlere öncelik verilerek sınıf içi etkenlerin denetlenebilir olmasından bahsedilmektedir (Başar, 2004). Teneffüsler doğru şekilde planlanırsa ve teneffüste istenen davranışların öğrenilmesi sağlanırsa, sınıf içinde de istenilen etki sağlanmış olacaktır.

Evans'ın (1997) yaptığı araştırmada Avustralya'da okullarda görülen özellikle öğle yemeği teneffüsündeki olumsuz davranışları azaltmak için, öğlen teneffüsün kısaltıldığı ve günde üç defa verilen teneffüsün sayısının ikiye düşürüldüğü tespit edilmiştir. Bu araştırmada elde edilen sonuç gösteriyor ki uzun olan (özellikle öğlen teneffüsünde) teneffüslerde öğrencilerde olumsuz davranışlar daha çok görülmektedir. Yapılması gereken Avustralya'da olduğu gibi teneffüslerin süresini ya da sayısını azaltmak değildir. Öğrencilerin daha çok farklı öğrenmeye odaklanmalarını sağlamaktır. Öğrenciler teneffüslerde yetenek ve beceri atölyelerinde yapacakları etkinliklerle hem kaliteli vakit geçirecekler, hem öğrendiklerini isteyerek yaptıkları için daha çok içermiş olacaklar hem de bir sonraki derse deşarj olmuş bir şekilde girebileceklerdir. Böylece öğrencilerin olumsuz öğrenmeye sebep olacak herhangi bir boş vakti olmayacaktır.

Yalnız yetenek ve beceri atölyeleri kullanımı için uzun teneffüslere ihtiyaç olacaktır. Çünkü öğrencilerin burada yapacakları etkinliklerden yeterince faydalanabilmeleri için hazırlık sürecine, oluşturma sürecine, sunma sürecine ve tamamlama sürecine ihtiyacı olacaktır. Belirtilen her bir sürece yeterince vakit ayrılırsa ancak gerçek anlamda bir fayda elde edilmiş olacaktır.

Bazen teneffüsler sırasında ortaya çıkabilen olumsuz davranışlarla başa çıkmanın alternatif yolları vardır. Bu davranışlar kısmen kaynakların, faaliyetlerin ve yapılacak şeylerin yokluğundan veya alanın yetersiz kullanımından kaynaklanabilir. Öğrenciler anti-sosyal davranışlarda bulunsalar bile, çözümün daha çok yetişkin kontrolü olduğu görüşü ileri sürülmektedir. Okullar ve öğretmenler çocuklara ahlaki anlayışı öğretmede etkili olabilirken, çocuklar aynı zamanda kendi deneyimlerinden, hatalarından ve düşüncelerinden de öğrenirler. Teneffüsler burada önemli bir rol oynar. Teneffüslerde öğrencilere olumlu yaşantılar edindirilmeye çalışılmalıdır. Personelin teneffüslerde ortaya çıktığını bildiği zorluklar, okul tarafından sağlanan ahlaki bir çerçeve dahilinde öğrencilerle tartışılabilir. Bu şekilde öğrencilerin okul kararlarına ve yönetimine daha fazla dahil olabilmesi olumlu bir sonuç olarak değerlendirilebilir (Baines ve Blatchford, 2019, 11).

Blatchford ve Sumpner (1998) teneffüslerde olumsuz davranışların artmasının nedenlerinden birisinin, öğrencilerin çok fazla televizyon ve video izlemesi olduğunu belirtmişlerdir. Bunun çözümü olarak da izleme süresinin azaltılması ve izlenen içeriklerin kontrol altına alınması gerektiği önerisinde bulunmuşlardır. Araştırmamızda teneffüs zamanının daha etkili kullanılması için televizyon izlenmesinin azaltılması önerisinde bulunan öğretmen ya da okul yöneticisi bulunmamaktadır. Günümüzde televizyondan daha çok öğrenmelere ve taklit edilmelere açık bir alan olan, telefon ve bilgisayardan giriş yapılan, internet ve sosyal medya alanlarına dikkat edilmelidir. Okul dışı zamanlarda kullanılan sosyal medyadan elde edilen öğrenmeler okullarda en çok teneffüslerde kullanılmaktadır. Eğer ki sosyal medya alanları kontrol altına alınabilirse ya da öğrencilere sosyal medya kullanımı konusunda bilinçlendirme yapılırsa, öğrenciler arası öğrenme yayılımı da olumlu yöne aktarılmış olacaktır.

Bir sivil toplum kuruluşu (Playworks), Amerikada yaklaşık 3,5 milyon öğrencinin teneffüslerde etkili vakit geçirmesi için 2008 yılından beri çalışmaktadır. Bu kuruluş okullara gidip teneffüs alanlarını düzenlemekte ve öğrencilerle oyun oynamaktadır. Böylece öğrencilerin teneffüslerde olumsuz davranış göstermelerini engellemekte ve

öğrencilerin kaliteli vakit geçirmesini sağlayarak, onların hem fiziksel hem sosyal hem de psiko-motor becerilerinin gelişmesini sağlamaktadırlar. Ülkemizde de buna benzer uygulamaların olması gerekmektedir. Maalesef eğitim sistemimizde öğrenciler sınav odaklı eğitim görmektedir. Teneffüslerde yeterince oyun alanlarının olmadığı ve öğrencilerin enerjilerini atamadığı bilinmektedir. Teneffüste oyunlarla tam anlamıyla enerjisini atamayan öğrenciler gerek teneffüs esnasında gerekse derste bu enerjisini atabilmek için olumsuz davranışlar gösterebilmektedir. Özellikle ilkokul düzeyinde oyunlar öğrencileri gerçek hayata hazırlayan en önemli unsurdur. Bunun için ne yeterli teneffüs süresi ne de yeterli oyun alanının okullarımızın çoğunda olmadığı bilinmektedir.

Genç (2003) teneffüslerde öğretmen dışında görevli personelin olmasının, öğrencilerin etkinlikleri yapmasında ve teneffüs anında ortaya çıkan problemlerin çözümünde faydalı olacağını belirtmiştir. Baines ve Blatchford (2019) yapmış olduğu araştırmada öğle yemeği teneffüsünde öğrencilerin kontrolünü sağlayan, öğretmenlerin ve destek personelin ilgilendiği toplam öğrenci sayısının ilkokullara kıyasla ortaokullarda neredeyse iki kat daha yüksek olduğu belirtilmiştir, ancak sabah teneffüsünde oranların benzer seviyelerde olduğu tespit edilmiştir. 2019 yılında yapılan bu çalışmanın önemli bir sonucu, 1995 ve 2006'daki son anketlerden bu yana, hem ilköğretim hem de orta öğretim seviyelerinde teneffüslerde öğrencileri denetleyen yetişkinlerin sayısında önemli bir artış olmasıdır. İlköğretim düzeyinde denetleyen öğretmenlerin sayısı yalnızca biraz artmışken, orta öğretim düzeyinde 2006'dan bu yana neredeyse iki katına çıkmıştır. Son yirmi yılda okullardaki destek personelinin sayısında belirgin bir artış olduğu sonucu elde edilmiştir (Blatchford ve Webster 2018). Araştırmanın ikinci amacında yöneticilere göre teneffüs ortamlarının takip ediliyor olmasının olumsuz davranışların ortaya çıkmasını engelleyeceği belirtilmiştir. Araştırmanın dördüncü amacında da yukardaki sonuçlara benzer olarak öğretmenlere göre kontrol eksikliğinin olumsuz öğrenmelere neden olacağı belirtilmiştir. Yine araştırmanın beşinci amacında yöneticilere göre kontrolsüz bir teneffüsün olumsuz sonuçlar doğuracağı ifade edilmiştir. Araştırmanın yedinci amacında ise öğretmenlerin teneffüslerde daha etkin olması gerektiği, teneffüsün plan ve programının önceden ayrıntılı bir şekilde yapılmış olması gerektiği, teneffüste yapılacak etkinlikler için ayrı ayrı uzmanların teneffüs alanında olması gerektiği belirtilmiştir.

Literatürdeki çalışmalar ve bu araştırma sonucu gösteriyor ki teneffüs alanlarında kontrol eksikliği vardır ve bu eksikliğin giderilmesi öğrencilerde olumlu öğrenmelerin görülmesini sağlayacaktır. Teneffüs alanlarında yapılacak olan etkinlik, oyun ve

faaliyetlerin planlarının okul yönetimi tarafından önceden ayrıntılı bir şekilde ortaya konması teneffüsten beklenen faydanın üst düzeyde elde edilmesini sağlayacaktır. Teneffüslerde öğrencilerle vakit geçirecek ve kontrolü sağlayacak kişinin öğretmen olmaması gerektiği belirtilmiştir. Çünkü öğretmenlerin ders esnasında yorulduğu ve ders sonrasında tekrar yeni bir görevi yerine getirmede zorlanacakları ifade edilmiştir. Ancak bu sorun sadece teneffüslerde görev yapacak alanında uzman kişilerin istihdam edilmesi ile çözülebilir. Öte yandan böyle bir istihdamın da devlete ekonomik bir yük getireceği hususu kaçınılmazdır. Okullardan kaliteli bir eğitim vermesi ve öğrencilerden olumsuz öğrenmelerin giderilmesi bekleniyorsa politika yapıcılar tarafından teneffüs zamanının planlanması ile ilgili ayrıntılı bir programın yapılması ve dönütlerinin takip edilmesi gerekmektedir.

İngiltere’de teneffüs süresini azaltmaktansa, teneffüste öğrencilerin kontrolünü sağlayan destek personelin sayısı artırılmıştır. Böylece öğrencilerin daha rahat ve güvenli ortamda teneffüs geçirmeleri sağlanmış hem de olumlu öğrenmelere katkı sağlayacak bir adım atılmıştır (Eurostat, 2019). Ülkemizde ise teneffüslerde nöbetçi öğretmenlere yardımcı olacak bu şekilde destek personel olmadığı bilinmektedir. Bu eksiklikten dolayı nöbetçi öğretmenler teneffüslerde yeterince kontrolü sağlayamamaktadır. Üstelik Avrupa ülkelerine kıyasla okullarımız oldukça kalabalıktır. İngiltere’de olduğu gibi teneffüslerde nöbetçi öğretmenlere yardımcı olacak destek personel istihdam edilmelidir. Böylece öğrencilerin kontrolü sağlanacaktır ve olumsuz öğrenmelerin önüne geçilmiş olacaktır.

5.8. Öneriler

Bu araştırmada teneffüs zamanı yönetici ve öğretmen görüşlerine göre farklı açılardan incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

5.8.1 Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Ders sayısının azaltılması ve teneffüs sürelerinin artırılması, öğrencilerin kalıcı öğrenme sağlamaları için daha faydalı olabilir. Ayrıca derslerin blok yapılması, fakat öğrencilerin daha aktif olacağı şekilde derslerin işlenmesi önerilebilir. Böylece öğrencilerin dersten sıkılması engellenmiş olacaktır.

2. Bazı derslerden sonraki uzun teneffüsler öğrencilerin farklı öğrenme alanlarına hitap edecek şekilde düzenlenmelidir. Böylece hem öğrencilerin teneffüste olumlu

öğrenme edinmeleri, hem de diğer derse zihinsel olarak dinlenmiş olarak girmeleri sağlanmış olur.

3. Okullarımızda bulunan teneffüs alanlarının, öğrencilerin kaliteli vakit geçireceği materyallerle donatılmadığı öğretmenlerin ifadelerinden anlaşılmıştır. Bu noktadan hareketle Milli Eğitim Bakanlığının teneffüs alanlarını, öğrencilerin yaparak-yaşayarak öğreneceği, akranları ile kaliteli vakit geçireceği; ahşap işleme, boyama, zekâ oyunları gibi çeşitli atölyeler şeklinde tasarlayabilir.

4. Araştırma sonuçlarına göre teneffüs zamanında öğrencilerin spora yönelmesinin onların olumlu davranış edinmesine katkı sağlayacağı ifade edilmiştir. Bu sonuca göre teneffüs alanlarının futbol, voleybol, basketbol sahalarıyla, yüzme havuzları, antrenman salonları gibi sportif etkinliklere uygun alanlarla donatılması önerilebilir.

5. Sınıf düzeylerine ve okul kademelerine göre teneffüs zamanları da farklılaştırılarak, teneffüs alanlarından faydalanma süresi de daha etkili hale getirilebilir. Böylece öğrenciler teneffüs zamanında hem olumlu öğrenmeler edinebilecekler hem de kaliteli vakit geçirmiş olacaklardır. Böylece teneffüs süresinin 2023 Vizyon Belgesi doğrultusunda uzatılması da daha anlamlı hale gelecektir.

5.8.2 Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırmada ve benzer çalışmalarda teneffüs alanlarında nelerin var olduğu ve bunları öğrencilerin nasıl değerlendirdikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Fakat öğrencilerin teneffüste nelere ihtiyaç duyacağı konusunda öğrencilerin fikrini almaya yönelik yeterli araştırma bulunmamaktadır. Bu konuda kapsamlı bir araştırma yapılması önerilebilir.

2. Teneffüslerde yapılması önerilen değişikliklerin pilot okullarda uygulanması, bu değişikliklerin öğrenciler üzerindeki etkilerinin incelenmesi ve geliştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA:

- Aktay, S., Arat, R. ve Atalay, M. (2019). İlkokullarda teneffüs süresi ne kadar olmalı? *III. Uluslararası Sınırsız Eğitim ve Araştırma Sempozyumu*, 754-759.
- Alkan, C. (1987). Öğrenme-öğretme süreçleri ilkeler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20(1) 209-229.
- Aslanargun, E. ve Bozkurt, S. (2012). Okul müdürlerinin okul yönetiminde karşılaştığı sorunlar. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 349-368.
- Ayyıldız, A. ve Akın, U. (2016). Okul güvenliğinin sağlanmasında nöbetçi öğretmen uygulamasına ilişkin öğretmen görüşleri. *Turkish Studies (Elektronik)*, 11(3), 345-370.
- Bacanlı, H. (2004). *Gelişim ve Öğrenme*, Nobel Yayın ve Dağıtım, Ankara.
- Baines, E. ve Blatchford, P. (2006). A follow up national survey of breaktimes in primary and secondary schools. *Psychology and Human Development, Institute Of Education - University of London*.
- Baines, E. ve Blatchford, P. (2009). Sex differences in the structure and stability of children's playground social networks and their overlap with friendship relations. *British Journal of Developmental Psychology*, 27, 743-760.
- Baines, E. ve Blatchford, P. (2011). *Children's games and playground activities in school and their role in development*. In A. D. Pellegrini (Ed.), *The Oxford Handbook of the Development of Play*. New York: Oxford University Press.
- Baines, E. ve Blatchford P. (2019). *School break and lunch times and young people's social lives: A follow-up national study*. Department of Psychology and Human Development UCL Institute of Education.
- Baines, E., Blatchford, P. ve Golding, K. (2020). Recess, breaktimes, and supervision. in s. hupp & j. jewel (series eds.) & p.k. smith (volume ed.) *The Encyclopaedia of Child and Adolescent Development Part 1 (Child)*: (Volume 6 – Community). New York: Wiley-Blackwell.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.

- Basis, (2019). *Okullarda teneffüs ve sosyal yaşam*. <http://www.breaktime.org.uk/BASIS-PROJECT/> adresinden 09.10.2022 tarihinde alınmıştır.
- Baş, M. (2019). *İlköğretim öğretmen adaylarının kişilik özellikleri ile öğrenme stillerinin ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Başar, M. A. (2020). School location stations and facilities in school gardens of primary and secondary schools. *Journal of Orijinal Studies*, 1(2), 61-84.
- Başar, H. (2004). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bıyık, E. (2014). *İlkokul/Ortaokul müdürlerinin okul yönetiminde karşılaştıkları yönetsel sorunların belirlenmesi: Araklı örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Blatchford, P., Baines, E. ve Pellegrini, A. (2003). The social context of school playground games: Sex and ethnic differences, and changes over time after entry to junior school. *British Journal of Developmental Psychology*, 21(4), 481-505.
- Blatchford, Peter (1998). "The state of play in schools". in woodhead, m., faulkner, d. and littleton, k. (eds) Making Sense Of Social Development. Routledge, London.
- Blatchford, P. ve Pellegrini, A. (2002). Time for a break, *The Psychologist*, 15(2), 60-62.
- Blatchford P. ve Sumpner C. (1998). "What do we know about breaktime? results from a national survey of breaktime and lunchtime in primary and secondary schools". *British Educational Research Journal*, 24 (1), 79-94
- Blatchford, P. ve Webster, R. (2018). Classroom contexts for learning at primary and secondary school: Class size, groupings, interactions and special educational needs. *British Educational Research Journal*, 44(4), 681-703.
- Burden, P.R. (1995). *Classroom management and aiscipline*. New York: Longman
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri (16. Baskı)*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2012). Örneklem yöntemleri.

- Cevher, A. Y. (2017). *Öğrenme stilleri konusunda yapılmış akademik çalışmaların incelenmesi: Sistematiik derleme*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Clements, D. H. ve Battista, M. T. (1990). Constructivist learning and teaching. *Arithmetic Teacher*, 38 (1), 34-35.
- Creswell, J. W. (2015). Revisiting mixed methods and advancing scientific practices. *The Oxford handbook of multimethod and mixed methods research inquiry*. Londra: Oxford
- Creswell, J. W. ve Miller D. L. (2000). Determining validity in qualitative inquiry, *Theory into Practice*, Taylor & Francis Ltd.,39(3),124-130.
- Cronbach, L. J. ve R. E. Snow. (1977). *Aptitudes and instructional methods: A band-book for research on aptitude-treatment interactions*. New York: Irvington.
- Çerçi, A. ve Semerci, Ç. (2004). Yapılandırmacı bilişsel çıraklık modelinin yapı tekniğı ve uygulamaları- 1 dersinde psikomotor öğrenmeye etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2,207-220.
- Çetin, Ş. (2019). Okul müdürlerinin karşılaştığı sorunlar: Nitel bir inceleme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(4), 1637-1647.
- Demir, S. (2020). *İlkokullarda öğrencilerin teneffüslerde yaptıkları etkinliklerin incelenmesi ve geliştirilmesine yönelik öneriler*.Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.
- Davis, P. ve Pellegrini, A. (1993). Relations between children's playground and classroom behaviour.*British Journal of Educational Psychology*63, 88-95.
- Duffy, T. M. ve Cunningham, D. J., (1996). Constructivism: Implications for the design and delivery of instruction, In D. H. Jonassen, (Ed.) *Handbook of Research for Educational Communications and Technology*, NY: Macmillan Library Reference USA
- Engin, A. O., Özen, Ş., ve Bayoğlu, V. (2009). Öğrencilerin okul öğrenme başarılarını etkileyen bazı temel değişkenler. *Sosyal bilimler enstitüsü dergisi*, 3, 125-156.
- Ersoy, A. F. (2016). *Fenomenoloji. Eğitimde nitel araştırma desenleri içinde (ss. 51-109)*. A. Saban ve A. Ersoy (Edt.). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Ertürk, S. (1994). *Eğitimde program geliştirme*. Meteksan A. Ş., Ankara.
- Eurostat (2019). <https://ec.europa.eu/eurostat/web/education-and-training/data/main-tables> adresinden 08.02.2021 tarihinde alınmıştır.
- Evans, J. (1997). Rethinking recess: signs of change in australian primary schools. *Education Research and Perspectives* 24(1), 14-27.
- Fidan, N. ve Erden, M. (1998). *Eğitime giriş*. Alkım Yayınevi, Ankara.
- Fidan, N. ve Erden, M. (1991). *Eğitime giriş*. Ankara: Feryal Matbaacılık San. Ve Ltd. Şti.
- Genç, Salih Z. (2003). *İlköğretim okullarındaki tenefüslerde gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilerin sosyal ve bedensel gelişimleri açısından değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Glesne, C. (2012). *Nitel araştırmaya giriş*. (A. Ersoy ve P. Yalçınoglu, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gökçe, F. (2012). Öğretmen ve velilerin, öğrencilerin okulda geçirdikleri zaman, ders ve dinlenme süreleri ile tatiller ve okul dönemleri konusundaki görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(4), 2541-2560.
- Guba, E. G. (1981). Criteria for assessing the trustworthiness of naturalistic inquiries. *Educational Technology Research And Development*, 29(2), 75-91.
- Günay, G. ve Özbilen, F. (2014). İlköğretim öğretmenlerinin okul nöbet görevleri üzerine bir değerlendirme. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 64-78.
- Gündoğdu, R. (2013). Öğrenmenin doğası ve temel kavramlar. B. Çapri, ve B. Gündüz içinde, *Eğitim Psikolojisi*. Karahan Kitabevi.
- Hauser, L. (2002). *Kindergerechtes und naturnahes schulgelände als erlebnisraum*. Praktikumsbericht Paedagogisches Hochschule Zurich, s. 150. http://www.phzh.ch/webautor-data/dokus/bericht_lukas_hauser_154228.pdf adresinden 22.04.2021 tarihinde alınmıştır
- Kaya, M. ve Oran, G. (2015). Proje tabanlı öğrenme yaklaşımı ve Türkçe öğretimine yönelik bir uygulama. *Türkçe Konuşanların Akademik Dergisi (Turkophone)*, 2 (1), 17-25.

- Kelly, A.E., Lesh, R.A. ve Baek, J.Y. (Eds.). (2008). *Handbook of Design Research Methods in Education: Innovations in Science, Technology, Engineering, and Mathematics Learning and Teaching* (1st ed.). Routledge.
- Kıncal, Remzi Y. (2001). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Eser Ofset, Erzurum.
- Leedy, P. ve Ormrod, J. (2001). *Practical research: Planning and design*. Upper Saddle River, NJ: Merrill Prentice Hall. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Leininger, M. (1994). Evaluation criteria and critique of qualitative research studies. In J. M. Morse (Ed.). *Critical Issues in Qualitative Research Methods*. (s. 95-115). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, Inc.
- Marcus, C.C. ve Francis, C. (1998). People places: design guidelines for urban open space. *Chepter 6: Child Care Outdoor Spaces, John Wiley& Sons, Inc.*, s. 259 -307, ISBN: 0-471-28833-0. Kanada, USA
- MEB. (2014). İlköğretim kurumları yönetmeliği. <http://mevzuat.meb.gov.tr> adresinden 27.05.2021 tarihinde alınmıştır.
- Melzer, M. L. (2001). Schule in Bewegung, drinnen und draußen: Schulhofumgestaltung gehört dazu. <http://www.spielandschaft-bremen.de/Frau%20Melzer-SchülerInnen-Partizipation.pdf> adresinden 08.10.2020 tarihinde alınmıştır.
- Memduhoğlu, Hasan, B. ve Taşdan, M. (2007). Okul ve öğrenci güvenliği: Kavramsal bir çözümleme. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(34), 69-83.
- Murray, R. ve Ramstetter, C. (2013). The crucial role of recess in school. *American Academy Of Pediatrics, Pediatrics January 2013*, 131 (1) 183-188
- Olson, M. H. (2015). *Introduction to theories of learning*. Routledge.
- Ormrod, J. E. (2013). *Öğrenme psikolojisi*. (Çev. ED. M. Baloğlu). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özyürek, L. (1983). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını. Ankara.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. M. Bütün ve S. B. Demir (Çev. Edt.). Ankara: Pegem Akademi.
- Pollard, A. (1985). *The social world of the primary school*. Holt, Rinehat- Winston, London.

- Selçuk, Z. (2010). *Eğitim psikolojisi* (19. Basım). Ankara: Nobel Yayın.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*, Ankara, Gazi Kitabevi.
- Shenton, A. K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for Information*, 22(2), 63-75.
- Smith, P. K. (2014). *Understanding school bullying: Its nature and prevention strategies*. London, UK: SAGE.
- Sönmez, V. (2009). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tezcan, Ö. A. (2020). İlkokul çocukları için bir mola mı? Teneffüs gerçeği. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 1-14.
- Varış, F. (1994). *Program Geliştirme*, 5. Baskı, Ankara, Alkım yay.
- Vural, H. ve Yılmaz, S. (2018). Erzurum Kenti Okul Bahçelerinin Fiziki Yeterlilikleri. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*. 5(2) 109-120.
- Winfred, H. F. (2002). *Learning: a survey of psychological interpretations* (7th Ed.). Boston: Allyn ve Bacon.
- Yaman, E. (2006). “Eğitim sistemindeki sorunlardan bir boyut: Büyük sınıflar ve sınıf yönetimi”, *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(3), 261-274.
- Yener, F. Ö. (2011). *Sorunlu öğrenci davranışlarının çözümünde yönetici ve öğretmenlerin rol model davranışlarının önemi*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Yeşilyaprak, B. (2000). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti., Ankara.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. Baskı b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yumuşak G. ve Balcı Ö. (2018). Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışları ile başa çıkma yöntemleri ve bu yöntemlerin etkililiğine ilişkin görüşleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 40(18), 223-254
- Yurdakal, İ. H. (2019). Ortaokul öğrencilerinin teneffüs sürelerine ilişkin görüşleri. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 5(1), 56-72.

Yurdakal, İ. H. (2018). Öğretmenlerin teneffüs süresinin artırılmasına ilişkin görüşleri.
Eğitime Bakış Dergisi 44, 71-78.

EKLER

Ek 1. Görüşme Formu

Bu form, Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalında yapılan “Teneffüs Zamanlarının Öğrenci Davranışları Üzerindeki Etkilerine İlişkin Öğretmen Ve Yönetici Görüşleri” konulu yüksek lisans tezine ait görüşme formudur. Aşağıdaki soruları, eğitim hayatınız boyunca geçirdiğiniz yaşantıları dikkate alarak, özgün bir bakış açısı ile cevaplandırmanız, araştırmamızda daha doğru veriler elde etmemizi sağlayacaktır.

A-Demografik Bilgiler:

Öğrenim Kademesi:
(İlk-Orta-Lise)
Kıdem Yılı:

Görevi:
(Yönetici-Öğretmen)
Branşı:

Yaşı: Cinsiyeti:

B- Görüşme Soruları:

1. Size göre teneffüs neyi ifade ediyor?
2. Size göre teneffüste öğrencilerin davranış edinimlerinde, fiziki faktörlerin etkisi var mıdır? Açıklayınız.
3. Size göre teneffüste öğrencilerin davranış edinimlerinde, okul koridoru ve ortak alanlardaki düzenlemelerin etkisi ne olabilir? Açıklayınız.
4. Size göre teneffüste öğrencilerin davranış edinimlerinde, teneffüste vakit geçirilen akranların etkisi ne olabilir?
5. Size göre teneffüste öğrencilerin davranış edinimlerinde, teneffüs sürelerinin herhangi bir etkisi var mıdır? Bu konudaki düşünceleriniz nelerdir?
6. 2023 Eğitim Vizyon Belgesi doğrultusunda teneffüs sürelerinin ilköğretimde 10 dakikadan, 15 dakikaya çıkarılmasını nasıl değerlendirirsiniz?
7. Teneffüs zamanlarını öğrencilerin daha etkili şekilde kullanmaları için neler yapılmalıdır? Tartışınız.

C- Yanıtlar:

Ek 2. Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma İzni

T.C.
SİVAS VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E.92255297-605.01-18306711
Konu : Araştırma İzni (Emrullah ALKAŞI)

22.12.2020

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi :a)Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 13/12/2020 tarihli ve E-50704946-044-48544 sayılı yazısı.
b)Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 21/01/2020 tarihli ve 81576613-10.06.02-E.1563890 sayılı 2020/2 no'lu genelgesi.
c)Valilik Makamının 13/01/2020 tarihli ve 92255297-605.01-E.859466 sayılı onayı.

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Emrullah ALKAŞI, "Teneffüste Öğrencilerin Davranış Edinmelerine Ait Yönetici ve Öğretmen Görüşleri" konulu tez çalışması kapsamında, ilimiz merkez ve Hafik ilçesinde bulunan aşağıda isimleri belirtilen okullarda araştırma çalışması yapmak istemektedir.

İlgi (a) yazı ekindeki çalışma; Valilik Makamının ilgi (c) onayı ile oluşturulan araştırma değerlendirme komisyonu tarafından incelenmiş olup çalışmanın, eğitim öğretimin aksatılmaması ve katılımcıların izni olmadan resim, video ve ses kayıtlarının alınmaması kaydıyla, ilimiz merkez ve Hafik ilçesinde bulunan aşağıda isimleri belirtilen okullarda uygulanmasında bir sakınca görülmemektedir.

Onaylarınıza arz ederim.

Fatih AYDIN
Müdür a.
Şube Müdürü

Ek: Araştırma Değerlendirme
Formu (1 sayfa)

OLUR
22.12.2020

Ebubekir Sıddık SAVAŞCI
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

S.NO	OKUL ADI	S.NO	OKUL ADI
1.	Yavuz Selim Ortaokulu	4.	Hafik Cumhuriyet İlkokulu
2.	Vali M.Lütfullah Bilgin İlkokulu	5.	Hafik Atatürk Ortaokulu
3.	Fatih Şehit Muhammed Demir Anad. Lisesi	6.	Hafik Şehit Adem Çelik Anad. Lisesi

Adres : Muhsin Yazıcıoğlu Bulvarı No:17 SİVAS

Telefon No : 0 (346) 280 58 00
E-Posta: arge58@meb.gov.tr; istatistik58@meb.gov.tr
Kep Adresi : mebi@hs01.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://evraksorgu.meb.gov.tr>

Bilgi için: L. DENİZ

İnternet Adresi: <http://sivas.meb.gov.tr>

Unvan : Şef

Faks:3462805948

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden c1cb-356a-3ba1-aae2-c9af kodu ile teyit edilebilir.

Ek 3. Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 27/07/2020-42858

T.C.
SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği

Sayı : 60263016-050.06.04-E.42858
Konu : Etik Kurul Kararı

27/07/2020

Sayın Emrullah ALKAŞI

İlgi : 01/07/2020 tarih ve 56573 sayılı dilekçeniz.

İlgi dilekçeniz ve ekleri, Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Kurulunca incelenmiştir. Kurulun 22/07/2020 tarih ve 10 no'lu toplantısında alınan 2 no'lu kararda; "*Karar 2: Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Emrullah ALKAŞI'nın 01/07/2020 tarih ve 56573 sayılı dilekçesi ekinde sunduğu; "Teneffüste Öğrencilerin Davranış Edinmelerine Ait Yönetici ve Öğretmen Görüşleri" isimli araştırmanın etik olarak uygunluğu Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı tarafından incelenmiş ve etik açıdan bir sakıncası olmadığı yönünde, Rektör olurlarına sunulmak üzere oybirliği ile, Karar verildi*" denilmekte olup, 22/07/2020 tarihli Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Kurul toplantısında alınan 2 no'lu karar, Rektörlük olurlarına sunulmuş ve Rektör oluru alınmıştır.

Bilgilerinizi rica ederim.

e-imzalıdır
Prof.Dr. Ahmet ALİM
Rektör Yardımcısı

Evrakı Doğrulamak İçin : https://cbkapp1.cumhuriyet.edu.tr/cnVision/validate_doc.aspx?V=BE6LBRZM2

Adres : Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Hukuk Müşavirliği Sivas
Telefon : 0 346 219 1010 Belgegeçer : 0 346 219 1138
e-Posta : hukuk@cumhuriyet.edu.tr Elektronik Ağ : www.cumhuriyet.edu.tr

Bilgi için : Gamze ÇİFTÇİ
Unvanı : Sürekli İşçi

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.